

KOMENDA GŁÓWNA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ

ZATWIERDZAM

KOMENDANT GŁÓWNY
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ

Andrzej Bartkowiak
nadbryg. Andrzej BARTKOWIAK

PROGRAM SZKOLENIA PODSTAWOWEGO W ZAWODZIE STRAŻAK

Warszawa, *30.11*..... 2020 r.

Program opracował zespół powołany Decyzją nr 52 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 9 czerwca 2020 r. w składzie:

1. Przewodniczący Zespołu: st. bryg. Marcei Sobol – Zastępca Dyrektora w Biurze Szkolenia Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej.
2. Zastępcy Przewodniczącego Zespołu:
 - a. st. bryg. Robert Sawosz – Zastępca Komendanta Szkoły Podoficerskiej Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy,
 - b. mł. bryg. Marcin Szewerniak – Zastępca Komendanta Szkoły Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie.
3. Członkowie Zespołu:
 - a. st. bryg. Michał Kamieniecki – Zastępca Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie,
 - b. bryg. Paweł Fliszkiewicz – Naczelnik Ośrodka Szkolenia w Pionkach Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Warszawie,
 - c. Magdalena Stajszczyk – Naczelnik Wydziału Programowo-Metodycznego w Biurze Szkolenia Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej.
4. Sekretarz Zespołu: mł. bryg. Włodzimierz Górzyński – Zastępca Naczelnika Wydziału Organizacji Kształcenia, Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego w Biurze Szkolenia Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej.

ZASTĘPCA DYREKTORA
BIURA SZKOLENIA

.....st. bryg. mgr inż. Marcei SOBOL.....

(podpis Przewodniczącego Zespołu)

Niniejszy program szkolenia zastępuje „Program szkolenia podstawowego w zawodzie strażak” zatwierdzony przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej w dniu 31 października 2016 r.

SPIS TREŚCI

A. ORGANIZACJA KSZTAŁCENIA	7
I. Założenia organizacyjne.....	7
II. Cel szkolenia.....	8
III. Warunki przyjęcia na szkolenie.....	8
IV. Sylwetka zawodowa absolwenta szkolenia	9
V. Realizacja procesu kształcenia	11
VI. Realizacja praktycznej nauki zawodu.....	14
VII. Wymagania dla kadry dydaktycznej	14
VIII. Zasady oceniania słuchaczy	15
IX. Zaliczenia i egzaminy.....	16
X. Uzyskanie kwalifikacji w zawodzie strażak	20
XI. Plan nauczania	22
B. TREŚCI KSZTAŁCENIA	23
I. TREŚCI KSZTAŁCENIA DLA BLOKU PODSTAWOWEGO	23
1. Bezpieczeństwo i higiena pracy.....	23
1.1. Regulacje prawne z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy w służbie – 2T	23
1.2. Ergonomia warunków pracy w służbie – 1T	24
1.3. Czynniki niebezpieczne dla zdrowia, szkodliwe i uciążliwe występujące w służbie – 3T.....	24
1.4. Zagrożenia od prądu i elektryczności statycznej w służbie – 1T.....	25
1.5. Bezpieczeństwo i higiena pracy podczas transportu – 1T	25
1.6. Bezpieczeństwo i higiena pracy w strażnicach – 2T	26
1.7. Bezpieczeństwo i higiena pracy w szkoleniu pożarniczym – 1T	26
1.8. Bezpieczeństwo i higiena pracy podczas działań ratowniczych – 2T	27
1.9. Wypadki w służbie i choroby zawodowe – 2T	28
2. Służba w Państwowej Straży Pożarnej	32
2.1. Organizacja ochrony przeciwpożarowej w Polsce – 1T	32
2.2. Organizacja Państwowej Straży Pożarnej – 3T	32
2.3. Zasady służby w Państwowej Straży Pożarnej – 4T	33
2.4. Służba wewnętrzna – 4T, 4P	33
2.5. Musztra w Państwowej Straży Pożarnej – 8P	34
2.6. Ceremoniał pożarniczy – 1T, 2P	34
2.7. Umundurowanie strażaków – 1T	35
3. Fizykochemia spalania i środki gaśnicze	38
3.1. Proces spalania – 4T, 2P	38
3.2. Pożar i jego rozwój – 8T, 2P	38
3.3. Środki gaśnicze – 2T	40
3.4. Neutralizatory, sorbenty i dyspergenty – 2T	41

4.	Sprzęt do działań ratowniczych	43
4.1.	Sprzęt pożarniczy – 1T	43
4.2.	Podręczny sprzęt gaśniczy – 1T, 2P	43
4.3.	Sprzęt i armatura wodna – 4T, 12P	44
4.4.	Sprzęt do wytwarzania i podawania piany – 2T, 2P	45
4.5.	Drabiny pożarnicze przenośne – 2T, 8P	46
4.6.	Sprzęt ewakuacyjny – 2T, 4P	46
4.7.	Ratownicze zestawy hydrauliczne – 2T, 4P	47
4.8.	Ratownicze zestawy pneumatyczne siłowe – 2T, 6P	48
4.9.	Ratowniczy sprzęt mechaniczny – 4T, 14P	48
4.10.	Sprzęt burzący – 1T	49
4.11.	Pojazdy pożarnicze – 2T, 2P	50
4.12.	Ubrania ochronne – 2T, 4P	50
4.13.	Ekwipunek osobisty – 1T	52
4.14.	Sprzęt ochrony układu oddechowego – 2T, 12P	52
4.15.	Agregaty prądotwórcze, oddymiające (wentylatory), sprzęt oświetleniowy i sygnalizacyjny, kamery termowizyjne – 3T, 2P	53
4.16.	Sprzęt do stabilizacji – 1T, 2P	54
5.	Taktyka zwalczania pożarów	56
5.1.	Teren pożaru i teren akcji – 1T	56
5.2.	Formy działań taktycznych – 2T	56
5.3.	Organizacja pododdziałów pożarniczych – zadania podstawowe – 1T, 2P	57
5.4.	Gotowość operacyjna i alarm bojowy – 1T, 2P	57
5.5.	Rozpoznanie pożaru – 2T, 4P	58
5.6.	Stanowiska gaśnicze – 2T, 8P	59
5.7.	Techniki gaszenia pożarów – 2T, 8P	59
5.8.	Organizacja łączności podczas akcji gaśniczej – 2T, 2P	60
5.9.	Ewakuacja i ratownictwo – 2T, 8P	61
5.10.	Taktyka zwalczania pożarów wewnętrznych – 5T, 12P	62
5.11.	Taktyka zwalczania pożarów zewnętrznych – 2T, 6P	62
6.	Taktyka działań ratowniczych	65
6.1.	Podstawy działań ratowniczych – 1T	65
6.2.	Ratownictwo techniczne w transporcie drogowym – 9T, 24P	65
6.3.	Kierowanie ruchem drogowym – 2T, 2P	68
II.	TREŚCI KSZTAŁCENIA DLA BLOKU ZASADNICZEGO	70
1.	Psychologiczne aspekty działań ratowniczych	70
1.1.	System pomocy psychologicznej w PSP – 1T	70
1.2.	Strażak w grupie społecznej – 1T, 3P	70
1.3.	Wsparcie psychiczne na miejscu zdarzenia – 1T, 1P	71
1.4.	Stres traumatyczny w służbie – 2T, 1P	71

1.5. Stres i sposoby radzenia sobie ze stresem – 1T, 3P.....	72
2. Sprzęt do działań ratowniczych	75
2.1. Motopompy i autopompy pożarnicze – 5T, 8P.....	75
2.2. Ratowniczy sprzęt mechaniczny – 1T, 2P	76
2.3. Przyrządy kontrolno-pomiarowe – 2T, 2P	77
3. Taktyka zwalczania pożarów	80
3.1. Dojazd do miejsca zdarzenia – 1T	80
3.2. Techniki i metody zwalczania pożarów wewnętrznych – 2T, 8P	80
3.3. Dostarczanie wody na duże odległości – 2T, 6P	81
3.4. Ewakuacja i ratownictwo – 2T, 2P	82
3.5. Taktyka zwalczania pożarów wewnętrznych – 4T, 14P	82
3.6. Taktyka zwalczania pożarów zewnętrznych – 4T, 6P	82
3.7. Taktyka zwalczania pożarów w transporcie drogowym i szynowym – 3T, 8P....	83
4. Taktyka działań ratowniczych.....	85
4.1. Ratownictwo w transporcie szynowym – 2T, 4P	85
4.2. Ratownictwo chemiczne i ekologiczne – 8T, 8P	86
4.3. Działania poszukiwawczo-ratownicze – 6T, 8P.....	87
4.4. Ratownictwo wysokościowe – 6T, 16P	89
4.5. Ratownictwo wodno-lodowe – 14T, 24P	92
4.6. Działania ratownicze podczas powodzi – 2T, 2P.....	95
4.7. Działania ratownicze podczas innych miejscowych zagrożeń – 2T, 2P	96
5. Wychowanie fizyczne	102
5.1. Wychowanie fizyczne w PSP – 1T	102
5.2. Sport pożarniczy – 1T.....	102
5.3. Doskonalenie sprawności fizycznej – 14P.....	102

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW

1. Karta skierowania,
2. Dziennik lekcyjny,
3. Protokół z posiedzenia komisji – zaliczeń części praktycznej bloku podstawowego,
4. Protokół z posiedzenia komisji egzaminacyjnej na egzaminie końcowym z części teoretycznej i praktycznej bloku zasadniczego,
5. Protokół z posiedzenia komisji - zaliczeń poprawkowych części praktycznej bloku podstawowego,
6. Protokół z posiedzenia komisji egzaminacyjnej na poprawkowym egzaminie końcowym z części teoretycznej i praktycznej bloku zasadniczego,
7. Zaświadczenie o ukończeniu szkolenia dla abonentów sieci radiowej ochrony przeciwpożarowej,
8. Zaświadczenie o ukończeniu przeszkolenia z zakresu ochrony przeciwpożarowej.

A. ORGANIZACJA KSZTAŁCENIA

I. Założenia organizacyjne

1. Kształcenie w zawodzie strażak organizuje się w Szkole Podoficerskiej Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy oraz w pozostałych szkołach PSP.
2. Szkoła Podoficerska Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy prowadzi Centralną Listę Potrzeb Szkoleniowych (CLiPS) i koordynuje kolejność kierowania kandydatów na szkolenia, o których mowa w pkt 9 ppkt a i c, w skali całego kraju.
3. W przypadku ryzyka przekroczenia przez kandydatów na szkolenie maksymalnego czasu 90 dni od przyjęcia do służby do skierowania na szkolenie podstawowe w zawodzie strażak, dopuszcza się realizację szkoleń dla strażaków, o których mowa w pkt 9 ppkt a, przez szkoły PSP z wykorzystaniem kadry i bazy dydaktycznej ośrodków szkolenia w komendach wojewódzkich PSP.
4. Warunkiem realizacji szkolenia z wykorzystaniem kadry i bazy dydaktycznej ośrodka szkolenia jest:
 - a. uzyskanie akredytacji na szkolenie, przeprowadzonej przez szkołę PSP, sprawującą nadzór dydaktyczny nad danym ośrodkiem szkolenia lub wskazaną przez komendanta głównego PSP, której zakres, tryb i formy zostaną określone w odrębnym dokumencie,
 - b. prowadzenie zajęć przez kadre posiadającą przygotowanie pedagogiczne,
 - c. realizacja treści kształcenia w oparciu o sprzęt i wyposażenie, które nie są przewidziane do użycia i wykorzystywane do działań ratowniczych w ramach bieżącej działalności operacyjnej,
 - d. zapewnienia realizacji praktycznej nauki zawodu w jednostce ratowniczo-gaśniczej.
5. Kształcenie w zawodzie strażak jest organizowane w formie szkolenia skoszarowanego, jednoetapowego, w trybie ciągłym.
6. W przypadkach ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego, stanu epidemii lub wprowadzenia stanu nadzwyczajnego, na obszarze występowania któregośkolwiek z tych stanów i ograniczenia w całości lub w części funkcjonowania organizatora szkolenia, dopuszcza się zawieszenie zajęć dydaktycznych i szkolenia do momentu ustania przyczyn tego zawieszenia.
7. Szkolenie jest realizowane w dwóch blokach:
 - a. blok podstawowy,
 - b. blok zasadniczy.
8. W trakcie całego szkolenia realizowana jest praktyczna nauka zawodu.
9. W szkoleniu mogą uczestniczyć, po spełnieniu wymagań przyjęcia na szkolenie:
 - a. strażacy Państwowej Straży Pożarnej w służbie przygotowawczej,
 - b. strażacy Państwowej Straży Pożarnej w służbie kandydackiej,
 - c. strażacy innych jednostek ochrony przeciwpożarowej, z wyłączeniem ochotniczych straży pożarnych oraz związku ochotniczych straży pożarnych.
10. Wszyscy uczestnicy szkolenia, wymienieni w pkt 9, w czasie trwania szkolenia określani są mianem słuchaczy.

11. Blok podstawowy jest równoznaczny z przeszkoleniem, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 112 ust. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej.
12. Szkolenie dla strażaków PSP w służbie kandydackiej należy organizować tylko i wyłącznie dla tej grupy słuchaczy i tej formy służby.
13. Szkolenie może być współfinansowane na podstawie stosownych, odrębnych umów przez jednostki kierujące danego strażaka na szkolenie.

II. Cel szkolenia

1. Celem szkolenia jest przygotowanie słuchacza do wykonywania zawodu strażak w jednostkach ochrony przeciwpożarowej, w tym w Państwowej Straży Pożarnej.
2. Celem szkolenia w bloku podstawowym jest:
 - a. nabycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do wykonywania zadań ratowniczych, w tym zwalczania pożarów, właściwych dla rot w zastępie w ramach służby pełnionej w jednostce ratowniczo-gaśniczej,
 - b. przygotowanie do funkcjonowania w strukturach Państwowej Straży Pożarnej,
 - c. przygotowanie do funkcjonowania w innych jednostkach ochrony przeciwpożarowej.
3. Celem szkolenia w bloku zasadniczym jest:
 - a. pogłębienie wiedzy i doskonalenie umiejętności zdobytych podczas szkolenia w bloku podstawowym,
 - b. zdobycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do wykonywania czynności ratowniczych w zakresie podstawowym w ramach zastępu.
4. Celem praktycznej nauki zawodu jest przygotowanie słuchacza do wykonywania zawodu strażak w Państwowej Straży Pożarnej oraz w innych jednostkach ochrony przeciwpożarowej, poprzez doskonalenie umiejętności nabytych podczas szkolenia.

III. Warunki przyjęcia na szkolenie

1. Kandydat na szkolenie, będący strażakiem Państwowej Straży Pożarnej w służbie przygotowawczej lub strażakiem z innej jednostki ochrony przeciwpożarowej, musi przedłożyć skierowanie od właściwego przełożonego zgodne z załącznikiem nr 1. Ponadto kierujący na szkolenie potwierdza posiadanie przez kierowanego następujących dokumentów:
 - a. co najmniej świadectwa ukończenia szkoły średniej,
 - b. orzeczenia komisji lekarskiej lub zaświadczenia lekarskiego potwierdzającego brak przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania obowiązków służbowych, aktualnego na czas trwania szkolenia,
 - c. karty szkolenia wstępnego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy,
 - d. zaświadczenia potwierdzającego ukończenie co najmniej części teoretycznej szkolenia doskonalącego dla strażaków krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego z zakresu współdziałania z SP ZOZ Lotnicze Pogotowie Ratunkowe, według programu zatwierdzonego przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej (nie jest obowiązkowe dla strażaków z innych jednostek ochrony przeciwpożarowej),

- e. zaświadczenia potwierdzającego ukończenie co najmniej szkolenia z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskanie co najmniej tytułu ratownika w rozumieniu ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, aktualnego na czas trwania szkolenia.
2. Warunkiem przyjęcia na szkolenie strażaków Państwowej Straży Pożarnej w służbie kandydackiej jest skierowanie przez komendanta szkoły na przeszkolenie, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 112 ust. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej. Zaświadczenia, o których mowa w pkt 1 ppkt d i e uzyskiwane są przez strażaków w służbie kandydackiej w trybie i terminie ustalonym przez komendanta szkoły.
3. W dniu przyjęcia na szkolenie kandydat musi posiadać następujące umundurowanie:
 - a. ubiór służbowy strażaka (w zależności od pory roku, nie dotyczy strażaka w służbie kandydackiej),
 - b. odzież specjalną, rozumianą jako: ubranie koszarowe, koszulkę letnią i/lub zimową (w zależności od pory roku), obuwie koszarowe,
 - c. środki ochrony indywidualnej: ubranie specjalne, rękawice specjalne, kominiarkę,
 - d. buty strażackie, hełm strażacki,
 - e. ekwipunek osobisty: pas strażacki, zatrzaśnik, toporek strażacki.Ponadto, słuchacz musi przywieźć ze sobą strój sportowy, obuwie halowe (podeszwa kauczukowa), strój na basen.
4. Kandydat na szkolenie z innej jednostki ochrony przeciwpożarowej niż Państwowa Straż Pożarna, w dniu przyjęcia na szkolenie musi posiadać umundurowanie określone w pkt 3 z wyłączeniem ppkt a, wykonane w standardzie określonym w jego macierzystej jednostce ochrony przeciwpożarowej.
5. Organizator szkolenia może wskazać dodatkowe wyposażenie wymagane od kandydata na szkolenie, a niezbędne do realizacji treści kształcenia.

IV. Sylwetka zawodowa absolwenta szkolenia

1. Na kwalifikacje zawodowe absolwenta bloku podstawowego składają się:
 - a. w sferze poznawczej, znajomość:
 - regulacji prawnych dotyczących funkcjonowania ochrony przeciwpożarowej, w tym przede wszystkim Państwowej Straży Pożarnej,
 - praw i obowiązków w służbie, w tym zasad pełnienia służby wewnętrznej,
 - zagrożeń występujących w działaniach ratowniczych,
 - rozwoju pożarów oraz zjawisk im towarzyszących,
 - zasad eksploatacji i obsługi wyposażenia technicznego wykorzystywanego w działaniach ratowniczych, w tym zwalczania pożarów,
 - zasad łączności z zastosowaniem znaków gestowych,
 - zasad postępowania w ramach rot podczas działań ratowniczych, w tym podczas zwalczania pożarów,
 - b. w sferze praktycznej, umiejętność:
 - sprawiania, przygotowania do pracy i obsługi wyposażenia technicznego wykorzystywanego w działaniach ratowniczych, w tym zwalczania pożarów,
 - ratowania i ewakuacji zagrożonych ludzi,

- zabezpieczania i oznakowania miejsca akcji,
 - prowadzenia korespondencji podczas działań ratowniczych, w tym zwalczania pożarów, z zastosowaniem znaków gestowych,
 - kierowania ruchem drogowym,
 - wykonywania czynności w ramach rot podczas działań ratowniczych, w tym zwalczania pożarów,
 - przyjmowania postaw, wykonywania zwrotów i komend indywidualnie oraz w szyku, oddawania honorów, zachowania się podczas zbiórek i uroczystości patriotyczno-religijnych,
- c. w sferze motywacyjnej, postawy:
- poszanowania praw i obowiązków służbowych,
 - zdyscyplinowania,
 - gotowości do działania,
 - solidarności i koleżeństwa,
 - odpowiedzialności za stan środowiska naturalnego,
 - poszanowania zasad etyki zawodowej.
2. Na kwalifikacje zawodowe absolwenta bloku zasadniczego składają się:
- a. w sferze poznawczej, znajomość:
- praw i obowiązków w służbie,
 - zagrożeń występujących podczas działań ratowniczych,
 - mechanizmów rozprzestrzeniania się pożarów oraz zjawisk im towarzyszących,
 - zasad eksploatacji i obsługi wyposażenia technicznego wykorzystywanego w działaniach ratowniczych, w tym zwalczania pożarów,
 - zasad postępowania w ramach zastępu podczas działań ratowniczych, w tym podczas zwalczania pożarów oraz prowadzenia działań ratowniczych w transporcie drogowym, szynowym, zdarzeń budowlanych, powodzi oraz innych miejscowych zagrożeń,
 - zasad prowadzenia łączności podczas działań ratowniczych, w tym zwalczania pożarów, z zastosowaniem sprzętu łączności,
 - psychologicznych aspektów działań ratowniczych i sposobów radzenia sobie ze stresem,
- b. w sferze praktycznej, umiejętność:
- prowadzenia rozpoznania w ramach rot,
 - sprawiania, eksploatacji i obsługi sprzętu i wyposażenia wykorzystywanego w działaniach ratowniczych, w tym zwalczania pożarów,
 - prowadzenia korespondencji z zastosowaniem sprzętu łączności,
 - ratowania i ewakuacji zagrożonych ludzi, ludzi z dysfunkcjami, strażaków oraz zwierząt i mienia,
 - wykonywania czynności ratowniczych, w tym zwalczania pożarów, w ramach zastępu,
- c. w sferze motywacyjnej, postawy:
- poszanowania praw i obowiązków służbowych,
 - zdyscyplinowania,

- gotowości do działania,
 - solidarności i koleżeństwa,
 - odpowiedzialności za stan środowiska naturalnego,
 - poszanowania zasad etyki zawodowej.
3. Absolwent bloku podstawowego jest uprawniony, z zastrzeżeniem pkt 4, do:
 - a. pełnienia służby w jednostce ratowniczo-gaśniczej, wskazanej przez organizatora praktycznej nauki zawodu w ramach kształcenia w zawodzie strażak, w tym do wykonywania zadań w ramach funkcji przewidzianych dla rot w zastępie, z wyłączeniem funkcji dowódcy zastępu,
 - b. eksploatacji i obsługi wyposażenia technicznego, przewidzianego w programie kształcenia w zawodzie strażak dla bloku podstawowego, w trakcie pełnienia służby w jednostce ratowniczo-gaśniczej,
 - c. pełnienia dyżuru w centralnym odwodzie operacyjnym krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego i wykonywania czynności pomocniczych oraz działań humanitarnych.
 4. Słuchacz będący strażakiem w służbie kandydackiej uzyskuje uprawnienia, o których mowa w pkt 3, po ukończeniu szkolenia z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskaniu tytułu ratownika w rozumieniu ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym.
 5. Absolwent szkolenia posiada kwalifikacje w zawodzie strażak i jest uprawniony do pracy na stanowiskach przewidzianych dla:
 - a. strażaków Państwowej Straży Pożarnej, zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 36 ust. 13 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (dot. stanowisk służbowych w jednostkach organizacyjnych PSP),
 - b. strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej, zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 16a ust. 6 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (dot. wymagań kwalifikacyjnych oraz szkoleń dla strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej).
 6. Absolwent szkolenia będący strażakiem PSP w służbie przygotowawczej jest uprawniony do pełnienia służby w jednostce ratowniczo-gaśniczej, w tym do wykonywania zadań w ramach funkcji przewidzianych dla zastępu, z wyłączeniem funkcji dowódcy zastępu.
 7. Ukończenie szkolenia upoważnia do eksploatacji i obsługi wyposażenia technicznego, przewidzianego w programie, w tym w ramach wykonywania działań ratowniczych.
 8. Absolwent szkolenia może być abonentem sieci radiowej ochrony przeciwpożarowej, zgodnie z „Instrukcją w sprawie organizacji łączności radiowej”, stanowiącą załącznik do Rozkazu Nr 8 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 5 kwietnia 2019 r.

V. Realizacja procesu kształcenia

1. Na realizację szkolenia dla słuchaczy, o których mowa w rozdziale I, pkt 9 ppkt a i c, przewidziano 70 dni szkoleniowych, w tym:
 - a. 2 dni – rozpoczęcie i zakończenie szkolenia,

- b. 62 dni – przeznaczone na realizację zajęć dydaktycznych (496 godzin dydaktycznych) przewidzianych w planie nauczania, z czego:
 - 35 dni przeznaczonych na realizację zajęć dydaktycznych w bloku podstawowym (280 godzin dydaktycznych),
 - 27 dni przeznaczonych na realizację zajęć dydaktycznych w bloku zasadniczym (216 godzin dydaktycznych),
- c. 4 dni – zaliczenie bloku podstawowego,
- d. 2 dni – egzaminy końcowe.

Dni przeznaczone na realizację zajęć dydaktycznych zostały określone przy założeniu, że w danym dniu szkoleniowym realizuje się 8 godzin zajęć dydaktycznych.

2. Podstawę organizacji procesu dydaktycznego na szkoleniu stanowi plan nauczania.
3. Plan nauczania jest integralną częścią programu nauczania.
4. Plan nauczania zawiera wymiar godzinowy zajęć teoretycznych oraz zajęć praktycznych z poszczególnych przedmiotów nauczania.
5. W przypadku szkolenia dla słuchaczy w służbie kandydackiej komendant szkoły w bloku podstawowym może podjąć decyzję o rozszerzeniu zakresu treści kształcenia przewidzianych w planie nauczania dla tego bloku o wybrane treści przewidziane dla bloku zasadniczego, jednakże pod warunkiem zachowania korelacji przedmiotowej i tematycznej.
6. Podstawową formą nauczania jest lekcja, której odpowiada jedna godzina dydaktyczna.
7. Jedna godzina dydaktyczna trwa 45 minut. Dopuszcza się łączenie maksymalnie dwóch godzin dydaktycznych, bez konieczności wprowadzania przerwy między tymi godzinami.
8. Na szkoleniu stosuje się następujące rodzaje zajęć dydaktycznych, zwanych dalej zajęciami dydaktycznymi: zajęcia teoretyczne i zajęcia praktyczne.
9. Zajęcia dydaktyczne na szkoleniu należy realizować od poniedziałku do piątku.
10. Komendant szkoły na wniosek rady pedagogicznej, a w przypadku Szkoły Głównej Służby Pożarniczej na wniosek zastępcy komendanta sprawującego nadzór nad kształceniem, może podjąć decyzję o:
 - a. realizacji zajęć dydaktycznych w soboty,
 - b. zwiększeniu liczby godzin zajęć dydaktycznych do 10-ciu godzin dziennie,
 - c. realizacji zajęć teoretycznych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość przy wykorzystaniu infrastruktury i oprogramowania zapewniających synchroniczną i asynchroniczną interakcję między słuchaczami i osobami prowadzącymi zajęcia.
11. Komendant szkoły może podjąć decyzję o realizacji zajęć dodatkowych, fakultatywnych z wybranych obszarów tematycznych, w tym zajęć ze służby wewnętrznej. Suma dziennego wymiaru godzin fakultatywnych i godzin dydaktycznych obowiązkowych nie może przekroczyć liczby godzin dydaktycznych określonych w pkt 10 ppkt b.
12. Zajęcia fakultatywne nie są wliczane do wymiaru godzin określonych dla niniejszego szkolenia.

13. Do wymiaru godzin dydaktycznych nie wlicza się czasu przeznaczonego na dojazd do miejsca realizacji zajęć (np. poligon) i powrót do miejsca skoszarowania.
14. Zajęcia dydaktyczne w danym dniu szkolenia należy realizować zgodnie z planem zajęć dydaktycznych dla poszczególnych bloków szkolenia. Plan zajęć dydaktycznych zatwierdza komendant szkoły lub jego zastępca sprawujący nadzór nad kształceniem.
15. W planie zajęć dydaktycznych należy uwzględnić odrębne szkolenia realizowane w ramach kształcenia w zawodzie strażak:
 - a. szkolenie okresowe z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, realizowane w bloku podstawowym w ramach przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy”, zgodnie z § 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy,
 - b. szkolenie dla abonentów sieci radiowej ochrony przeciwpożarowej, realizowane w bloku podstawowym w ramach przedmiotu „Taktyka zwalczania pożarów”.
16. Dla strażaków PSP w służbie kandydackiej, poza szkoleniami wymienionymi w pkt 15, należy również zorganizować część teoretyczną szkolenia doskonalącego dla strażaków krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego z zakresu współdziałania z SP ZOZ Lotnicze Pogotowie Ratunkowe, według programu zatwierdzonego przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej.
17. Przy konstruowaniu planu zajęć dydaktycznych na szkoleniu należy uwzględnić korelację przedmiotową oraz korelację tematyczną.
18. Przy realizacji zajęć dydaktycznych należy zwracać szczególną uwagę na stosowanie poprawnej terminologii.
19. Szkoła prowadzi dla szkolenia „Dziennik lekcyjny”, w którym dokumentuje przebieg procesu dydaktycznego. Wzór dokumentacji przebiegu nauczania w ramach szkolenia zamieszczono w załączniku nr 2.
20. „Dziennik lekcyjny” musi mieć formę trwałą, uniemożliwiającą dokonywanie jakichkolwiek zmian na jego stronach, poza prowadzeniem i wypełnianiem go zgodnie ze stanem faktycznym.
21. Sprostowania błędu i oczywistej pomyłki w dokumentacji przebiegu nauczania dokonuje komendant szkoły lub osoba upoważniona przez komendanta szkoły poprzez skreślenie kolorem czerwonym nieprawidłowego zapisu, czytelne wpisanie nad skreślonym tekstem właściwych danych, a następnie potwierdzenie faktu zmiany własnoręcznym podpisem.
22. Dopuszczalne jest prowadzenie dziennika, o którym w pkt 19 i 20 w formie dziennika elektronicznego, ale przy zachowaniu rygorów rejestracji stanu faktycznego, zakresu informacyjnego zgodnego z załącznikiem nr 2, identyfikowalności wszystkich wykonywanych operacji i zmian, zachowania ochrony danych osobowych oraz jego archiwizacji zabezpieczonej podpisem elektronicznym.
23. Dokumentację przebiegu nauczania stanowią również protokoły z zebrań rad pedagogicznych, uchwały rad pedagogicznych, pisemne prace kontrolne, prace egzaminacyjne, wpisy w książce podziału bojowego oraz w książkach służb w przypadku praktycznej nauki zawodu.
24. Komendant szkoły jest odpowiedzialny za wydawanie świadectw i zaświadczeń, zgodnych z posiadaną dokumentacją przebiegu nauczania, a także za ich ewidencjonowanie.

25. Proces dydaktyczny należy wzbogacać środkami kształcenia, zarówno prostymi, technicznymi środkami dydaktycznymi, jak również – w przypadku zajęć praktycznych – pedagogicznymi środkami pracy.
26. Zajęcia teoretyczne należy realizować w salach dydaktycznych odpowiadających warunkom higieny szkolnej, wyposażonych w środki dydaktyczne i zapewniających wszystkim słuchaczom porównywalny komfort kształcenia.
27. Zajęcia praktyczne należy prowadzić w grupach maksymalnie do 12 osób, chyba, że zapisy w uwagach do realizacji poszczególnych przedmiotów stanowią inaczej.
28. Zajęcia praktyczne należy realizować na poligonach pożarniczych, na placach ćwiczeń, akwenach, obiektach wspomagających typu: wspinalnia, wieża ćwiczeń, komora dymowa, komora rozgorzeniowa, тренаżery, zakłady pracy, hale i boiska sportowe, itp.
29. Podczas zajęć należy przestrzegać zasad z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.
30. Podczas wszystkich zajęć praktycznych należy wdrażać i stosować procedury z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy.

VI. Realizacja praktycznej nauki zawodu

1. W ramach szkolenia realizowana jest praktyczna nauka zawodu. Organizuje się ją w oparciu o plan praktycznej nauki zawodu, zatwierdzany przez komendanta szkoły.
2. Praktyczna nauka zawodu realizowana jest poprzez:
 - a. służbę wewnętrzną w trakcie bloku podstawowego i zasadniczego,
 - b. dyżur w ramach centralnego odwołu operacyjnego krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w trakcie bloku zasadniczego,
 - c. praktykę zawodową w trakcie bloku zasadniczego, realizowaną w szkolnej jednostce ratowniczo-gaśniczej lub w przypadku realizacji szkolenia na bazie ośrodka szkolenia – w wybranej jednostce na terenie danego województwa.
3. Przed rozpoczęciem pierwszej służby słuchacz odbywa instruktaż stanowiskowy z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Za przeprowadzenie instruktażu odpowiada opiekun praktyk, o którym mowa w rozdziale VII pkt 2.
4. Słuchacz uczestniczy w zajęciach doskonalenia zawodowego realizowanych w jednostkach ratowniczo-gaśniczych, w tym w ćwiczeniach na obiektach.
5. Słuchacz jest zobowiązany w ramach praktycznej nauki zawodu do odbycia łącznie minimum 7 służb wymienionych w pkt 2 ppkt a i c, co odpowiada przeciętnej miesięcznej liczbie służb strażaka pełniącego służbę w systemie zmianowym.
6. Warunek określony w pkt 5 nie dotyczy strażaków w służbie kandydackiej, którzy praktyczną naukę zawodu realizują w odrębnym trybie.

VII. Wymagania dla kadry dydaktycznej

1. Proces dydaktyczny na szkoleniu realizują:
 - a. wykładowcy – realizują teoretyczne i praktyczne zajęcia dydaktyczne,
 - b. instruktorzy – prowadzą wyłącznie praktyczne zajęcia dydaktyczne.

Wymienione powyżej osoby pełnią na szkoleniu funkcję, co nie oznacza, że powinny zajmować takie stanowiska zgodnie z odnośnymi przepisami.
2. Nadzór nad realizacją praktycznej nauki zawodu w jednostce ratowniczo-gaśniczej realizowany jest przez opiekuna praktyk, którym może być dowódca JRG, zastępca dowódcy JRG lub inna osoba wyznaczona przez komendanta szkoły.

3. Osoby, o których mowa w pkt 2, muszą posiadać przygotowanie pedagogiczne rozumiane jako ukończenie co najmniej kursu pedagogicznego dla instruktorów praktycznej nauki zawodu.
4. Do prowadzenia zajęć dydaktycznych uprawnieni są funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej i inni specjaliści posiadający kierunkowe kwalifikacje w zakresie treści kształcenia niniejszego programu i przygotowanie pedagogiczne.
5. Wykładowcy, wymienieni w pkt 1 ppkt a, muszą posiadać przygotowanie pedagogiczne, rozumiane jako:
 - a. ukończenie kursu pedagogicznego bądź studiów podyplomowych organizowanych dla nauczycieli bez przygotowania pedagogicznego, bądź
 - b. ukończenie studiów pedagogicznych I-go lub II-go stopnia.
6. Instruktorzy, wskazani w pkt 1 ppkt b, muszą posiadać przygotowanie pedagogiczne rozumiane jako ukończenie co najmniej kursu pedagogicznego dla instruktorów praktycznej nauki zawodu.
7. Dopuszcza się prowadzenia zajęć dydaktycznych przez wykładowców/ instruktorów oraz sprawowanie funkcji opiekuna praktyk przez osoby będące w trakcie uzyskiwania przygotowania pedagogicznego.
8. Teoretyczne zajęcia dydaktyczne na szkoleniu dla strażaków w służbie kandydackiej, realizowane w Szkole Głównej Służby Pożarniczej, z uwagi na odrębne uregulowania prawa o szkolnictwie wyższym, mogą być prowadzone przez funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej i innych specjalistów, którzy nie posiadają przygotowania pedagogicznego, ale zatrudnieni są na stanowisku nauczyciela akademickiego.

VIII. Zasady oceniania słuchaczy

1. Osiągnięcia edukacyjne słuchacza podlegają ocenianiu w trakcie całego szkolenia.
2. Ocenianie osiągnięć edukacyjnych słuchacza na szkoleniu obejmuje:
 - a. formułowanie przez kadrę dydaktyczną wymagań edukacyjnych oraz informowanie o nich słuchacza w trakcie procesu dydaktycznego,
 - b. ocenianie bieżące,
 - c. ocenianie końcowe, rozumiane jako:
 - zaliczenia końcowe na ocenę z poszczególnych przedmiotów,
 - zaliczenie końcowe na ocenę bloku podstawowego,
 - zaliczenie praktycznej nauki zawodu, poprzez spełnienie warunku określonego w rozdziale VI pkt 5,
 - oceny z egzaminu końcowego.
3. Przy ocenianiu osiągnięć edukacyjnych słuchacza, kadra dydaktyczna musi brać pod uwagę następujące obszary:
 - a. wiedzę i umiejętności z danego tematu/przedmiotu,
 - b. rozwiązywanie zadań i problemów z danego zakresu tematycznego,
 - c. zastosowanie zdobytej wiedzy w sytuacjach praktycznych,
 - d. wysiłek wkładany przez słuchacza w wywiązywanie się z obowiązków, wynikających z zajęć dydaktycznych.
4. W celu oceny osiągnięć edukacyjnych słuchacza na szkoleniu stosuje się:
 - a. pomiar sprawdzający wielostopniowy,
 - b. pomiar sprawdzający jednostopniowy.

5. Pomiar sprawdzający wielostopniowy opiera się na skali ocen określonej w wewnątrzszkolnym systemie oceniania.
6. Pomiar sprawdzający jednostopniowy opiera się na skali ocen:
 - a. zaliczył (słuchacz wykonał zadanie),
 - b. nie zaliczył (słuchacz nie wykonał zadania).
7. Pomiar sprawdzający jednostopniowy stosuje się przy ocenianiu bieżącym oraz ocenianiu końcowym, wyłącznie z zakresu praktycznego.
8. Metodami kontroli bieżącej osiągnięć słuchacza na szkoleniu są pytania ustne, prace pisemne, w tym testy sprawdzające oraz zadania praktyczne.
9. W przypadku oceny osiągnięć edukacyjnych słuchaczy istotnym kryterium oceny jest wykonywanie przez słuchacza czynności z zachowaniem zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, procedur z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy oraz regulaminów służbowych i zasad etyki zawodowej.

IX. Zaliczenia i egzaminy

1. Słuchacz jest zobligowany do uzyskania na szkoleniu zaliczenia z każdego z przedmiotów przewidzianych w planie nauczania oraz przystąpienia do wszystkich egzaminów.
2. Warunkiem ukończenia bloku podstawowego i dopuszczenia do rozpoczęcia bloku zasadniczego jest:
 - a. uzyskanie oceny zaliczającej z każdego z przedmiotów realizowanych w bloku podstawowym,
 - b. zdanie egzaminu z przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy”,
 - c. uzyskanie oceny zaliczającej z zakresu praktycznego przed komisją, z następujących przedmiotów:
 - „Sprzęt do działań ratowniczych”,
 - „Taktyka zwalczania pożarów”,
 - „Taktyka działań ratowniczych”.
3. Warunkiem zaliczenia bloku zasadniczego jest uzyskanie oceny zaliczającej z każdego z przedmiotów w bloku zasadniczym.
4. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu końcowego jest zaliczenie bloku zasadniczego oraz spełnienie warunku określonego w rozdziale VI pkt 5.
5. Słuchacz, który nie uzyskał zaliczenia z danego bloku szkolenia zostaje skreślony z listy słuchaczy. O skreśleniu z listy słuchaczy komendant szkoły niezwłocznie powiadamia właściwego komendanta lub kierującego na szkolenie w przypadku innych jednostek.
6. W przypadku konieczności przerwania przez słuchacza nauki z przyczyn losowych komendant szkoły może wyrazić zgodę na kontynuowanie przez słuchacza nauki na innym szkoleniu po spełnieniu poniższych warunków:
 - a. ustaniu przyczyny przerwania nauki,
 - b. możliwości organizacyjnych,
 - c. ponownego skierowania przez osobę uprawnioną.
7. Osoby, o których mowa w pkt 6, które przerwały naukę po zaliczeniu bloku podstawowego, kontynuują naukę na bloku zasadniczym.
8. Osoby, o których mowa w pkt 6, które przerwały naukę po zaliczeniu bloku podstawowego i zasadniczego, przystępują wyłącznie do egzaminów końcowych.

9. Warunkiem zaliczenia każdego z przedmiotów jest:
 - a. obecność na zajęciach dydaktycznych,
 - b. uzyskanie oceny pozytywnej z części poznawczej tego przedmiotu,
 - c. zaliczenie wszystkich zadań praktycznych przewidzianych w ramach tego przedmiotu, o ile w programie z tego przedmiotu przewidziano cele praktyczne.
10. Ocenę zaliczeniową wystawia się na podstawie ocen bieżących z danego przedmiotu w postaci:
 - a. średniej arytmetycznej z ocen uzyskanych w części poznawczej, z zastosowaniem skali ocen, o której mowa w rozdziale VIII pkt 5,
 - b. zaliczenia wszystkich zadań praktycznych przewidzianych w ramach danego przedmiotu, z zastosowaniem skali ocen, o której mowa w rozdziale VIII pkt 6.
11. W przypadku niezaliczenia przedmiotu słuchaczowi przysługuje egzamin komisyjny z danego przedmiotu. Słuchacz może przystąpić do egzaminu komisyjnego tylko raz, z jednego przedmiotu, w trakcie całego szkolenia.
12. W przypadku przedmiotu, którego realizacja odbywa się zarówno w bloku podstawowym, jak i zasadniczym, ocena końcowa wpisywana na świadectwie, jest średnią arytmetyczną z ocen zaliczeniowych uzyskanych w obydwu blokach szkolenia.
13. W przypadku absencji na zajęciach dydaktycznych przekraczającej 10% czasu przeznaczanego na realizację programu nauczania, komendant szkoły może skreślić słuchacza z listy uczestników szkolenia po zasięgnięciu opinii Rady Pedagogicznej, a w Szkole Głównej Służby Pożarniczej po zasięgnięciu opinii zastępcy komendanta sprawującego nadzór nad kształceniem.
14. Do absencji, o której mowa w pkt 13, nie wlicza się nieobecności wynikających z uczestnictwa w zajęciach z zakresu praktycznej nauki zawodu.
15. Do nieobecności, o których mowa w pkt 13, wlicza się:
 - a. usprawiedliwione nieobecności w pracy, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy,
 - b. usprawiedliwione nieobecności słuchacza na zajęciach dydaktycznych będące wynikiem przepustki, udzielonej przez komendanta szkoły, na prośbę słuchacza.
16. Na przeprowadzenie zaliczenia z zakresu praktycznego, o którym mowa w pkt 2 ppkt c, zaleca się przeznaczyć 4 dni szkolenia:
 - a. 2 dni – zaliczenie zakresu praktycznego z przedmiotu „Sprzęt do działań ratowniczych”,
 - b. 1 dzień – zaliczenie zakresu praktycznego z przedmiotu „Taktyka zwalczania pożarów”,
 - c. 1 dzień – zaliczenie zakresu praktycznego z przedmiotu „Taktyka działań ratowniczych”.
17. Zaliczenie zakresu praktycznego z przedmiotu „Sprzęt do działań ratowniczych” składa się z:
 - a. zadań praktycznych do wykonania przez każdego słuchacza,
 - b. testu w komorze dymowej.
18. Zadania, o których mowa w pkt 17, w zależności od wyposażenia technicznego, słuchacz wykonuje indywidualnie bądź w grupie, szczególnie w przypadku zadania

wskazanego w pkt 17 ppkt b, ale osiągnięcia edukacyjne słuchacza są oceniane indywidualnie. Każdy słuchacz musi uzyskać zaliczenie z zadań praktycznych, w tym:

- a. sprawić sprzęt i armaturę wodną **LUB** sprawić sprzęt pianotwórczy,
- b. sprawić drabinę przenośną wysuwaną **LUB** sprawić drabinę nasadkową,
- c. sprawić ratowniczy zestaw hydrauliczny oraz przygotować go do pracy,
- d. sprawić ratowniczy zestaw pneumatyczny siłowy niskociśnieniowy oraz przygotować go do pracy **LUB** sprawić ratowniczy zestaw pneumatyczny siłowy wysokociśnieniowy oraz przygotować go do pracy,
- e. przygotować do pracy pilarkę przenośną z piłą łańcuchową oraz wykonać cięcie **LUB** przygotować do pracy przecinarkę przenośną tarczową oraz wykonać cięcie,
- f. przygotować do pracy sprzęt ochrony układu oddechowego.

W przypadku zadań wskazanych w ppkt a, b, d i e, słuchacz losuje jedną z dwóch opcji zadania do wykonania na zaliczenie. Po zaliczeniu ww. zadań słuchacz musi zaliczyć test w komorze dymowej.

19. Uzyskanie zaliczenia zakresu praktycznego z przedmiotu „Sprzęt do działań ratowniczych” jest warunkiem przystąpienia do zaliczenia zakresu praktycznego z przedmiotów „Taktyka zwalczania pożarów” oraz „Taktyka działań ratowniczych”.

20. Zaliczenie zakresu praktycznego z przedmiotu „Taktyka zwalczania pożarów” należy przeprowadzić w formie zadań praktycznych do wykonania w rocie bądź w większym zespole, w zależności od zadania, przy czym osiągnięcia edukacyjne słuchacza są oceniane indywidualnie. Każdy słuchacz musi uzyskać zaliczenie z zadań praktycznych, w tym:

- a. sprawić linię ssawną,
- b. sprawić linię główną, zakończoną rozdzielaczem **LUB** sprawić linię zasilającą i podłączyć ją do hydrantu **LUB** sprawić linię gaśniczą zakończoną prądownicą wodną **LUB** pianową,
- c. przygotować się do wyjazdu po ogłoszeniu alarmu bojowego, w tym:
 - wykonać zjazd po ześlizgu,
 - umundurować się,
 - zająć miejsce w samochodzie w zależności od funkcji w zastępie,
- d. poprowadzić linię węzową przez drogi oraz zabezpieczyć ją **LUB** poprowadzić linię węzową przez tory oraz zabezpieczyć ją **LUB** poprowadzić linię węzową przez rowy oraz zabezpieczyć ją,
- e. poprowadzić linię węzową po drabinie **LUB** poprowadzić linię węzową po klatce schodowej **LUB** poprowadzić linię węzową po elewacji budynku,
- f. zbudować stanowisko gaśnicze na drabinie przenośnej,
- g. otworzyć drzwi do pomieszczenia objętego pożarem,
- h. przyjąć pozycję prądownika w warunkach pożaru (w zależności od rozwoju pożaru),
- i. ewakuować osoby bądź grupy osób ze strefy zagrożenia,
- j. poprowadzić korespondencję podczas akcji gaśniczej z zastosowaniem znaków gestowych,
- k. podać prądy gaśnicze wody **LUB** piany w warunkach pożaru.

W przypadku zadań wskazanych w ppkt b, d, e i k słuchacz losuje jedną z opcji zadania do wykonania na zaliczenie.

21. Zaliczenie zakresu praktycznego z przedmiotu „Taktyka działań ratowniczych” należy przeprowadzić w formie zadań praktycznych do wykonania w rocie przez każdego słuchacza, przy czym osiągnięcia edukacyjne słuchacza są oceniane indywidualnie. Każdy słuchacz musi uzyskać zaliczenie z zadań praktycznych, w tym:
- a. oznakować i zabezpieczyć teren akcji, w tym pokierować ruchem drogowym,
 - b. wykonać następujące elementy organizacji terenu akcji:
 - pole składowania narzędzi oraz przygotowanie do pracy narzędzi ratowniczych,
 - pole składowania odciętych elementów,
 - strefę udzielania kwalifikowanej pierwszej pomocy,
 - c. wykonać stabilizację samochodu osobowego stojącego na kołach **LUB** leżącego na boku **LUB** leżącego na dachu,
 - d. wykonać proces dostępu do osób uwięzionych w samochodzie osobowym poprzez otwarcie i usunięcie drzwi **LUB** całkowite usunięcie dachu **LUB** wykonanie metody „trzech drzwi” **LUB** przemieszczenie deski rozdzielczej **LUB** wykonanie metody tunelowania.

W przypadku zadań wskazanych w ppkt c i d słuchacze w ramach rotacji losują jedną z opcji zadania do wykonania na zaliczenie.

22. Organizator szkolenia dla słuchaczy w służbie kandydackiej przeprowadza zaliczenie bloku podstawowego na zasadach i w zakresie określonych w pkt. 17 – 21.
23. Egzamin końcowy składa się z:
- a. części teoretycznej,
 - b. części praktycznej.
24. Egzamin końcowy w części teoretycznej przeprowadza się z przedmiotów: „Sprzęt do działań ratowniczych”, „Taktyka zwalczania pożarów” oraz „Taktyka działań ratowniczych” z zastosowaniem narzędzi diagnostycznych w formie testów egzaminacyjnych.
25. Ocenianie w teoretycznej części egzaminu końcowego należy dokonywać osobno dla każdego z przedmiotów, o których mowa w pkt 24.
26. Warunkiem przystąpienia przez słuchacza do egzaminu praktycznego końcowego jest uzyskanie pozytywnych ocen w części teoretycznej egzaminu z każdego z przedmiotów egzaminacyjnych.
27. Część praktyczna egzaminu końcowego polega na uczestnictwie przez słuchacza w zadaniu praktycznym odpowiadającym działaniom prowadzonym przez Państwową Straż Pożarną oraz na wykonywaniu przez słuchacza czynności ratowniczych, w tym zwalczania pożarów, zgodnie z wylosowaną przez niego funkcją w zastępie.
28. Przed przystąpieniem do egzaminu końcowego w części praktycznej słuchacz losuje:
- a. zadanie praktyczne do wykonania w ramach egzaminu,
 - b. funkcję w zastępie, z wyłączeniem funkcji kierowcy i dowódcy zastępu.
29. Część praktyczną egzaminu końcowego należy przeprowadzać z zastosowaniem zadań łączących treści kształcenia z trzech przedmiotów egzaminacyjnych.

30. Zaliczenie, o którym mowa w pkt 2 ppkt c, egzaminy, egzaminy poprawkowe i egzaminy komisyjne z przedmiotu, przeprowadzają komisje w składzie określonym przez komendanta szkoły.
31. Zaliczenia i egzaminy, o których mowa w pkt 30 ocenia się z zastosowaniem skali ocen, o których mowa w rozdziale VIII pkt 5 – 6.
32. W przypadku oceny osiągnięć edukacyjnych słuchaczy w trakcie zaliczeń i egzaminów istotnym kryterium oceny jest wykonywanie przez słuchacza czynności z zachowaniem zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz procedur z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy.
33. Przebieg zaliczeń i egzaminów, o których mowa w pkt 30 należy protokołować. Protokół powinien zawierać:
 - a. skład komisji,
 - b. termin zaliczenia/egzaminu,
 - c. zadania zaliczeniowe/egzaminacyjne,
 - d. wynik zaliczenia/egzaminu,
 - e. oceny uzyskane przez słuchaczy.

Wzory protokołów z przebiegu zaliczeń i egzaminów, o których mowa w pkt 30, stanowią załączniki nr 3, 4, 5 i 6.
34. W przypadku nieprzystąpienia do zaliczenia lub egzaminu, o których mowa w pkt 30, z przyczyn losowych, komendant szkoły może wyznaczyć słuchaczowi kolejny termin zaliczenia lub egzaminu na wniosek Rady Pedagogicznej, a w przypadku Szkoły Głównej Służby Pożarniczej na wniosek zastępcy komendanta nadzorującego kształcenie.
35. W przypadku niezaliczenia przez słuchacza zakresu praktycznego, o którym mowa w pkt 2 ppkt c, słuchacz ma prawo jeden raz przystąpić do zaliczenia poprawkowego, przeprowadzonego w całości bądź w części.
36. W przypadku uzyskania przez słuchacza oceny niedostatecznej z części teoretycznej egzaminu końcowego lub niezaliczenia części praktycznej, ma on prawo jeden raz przystąpić z danej części egzaminu do egzaminu poprawkowego.
37. Terminy zaliczeń poprawkowych, egzaminów poprawkowych i egzaminów komisyjnych z przedmiotu, komendant szkoły wyznacza na wniosek Rady Pedagogicznej, a w przypadku Szkoły Głównej Służby Pożarniczej na wniosek zastępcy komendanta nadzorującego kształcenie.
38. Zaliczenia i egzaminy poprawkowe należy organizować na zasadach określonych dla zaliczeń i egzaminów.
39. Organizator szkolenia przechowuje narzędzia diagnostyczne słuchaczy uczestniczących w zaliczeniach i egzaminach, o których mowa w pkt 31, do dnia zakończenia szkolenia.

X. Uzyskanie kwalifikacji w zawodzie strażak

1. Słuchacz nabywa kwalifikacje w zawodzie strażak po uzyskaniu pozytywnej oceny z egzaminu końcowego.
2. Na podstawie dokumentacji przebiegu nauczania organizator szkolenia wydaje absolwentowi szkolenia:
 - a. świadectwo ukończenia kształcenia w zawodzie strażak zgodne z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 10 listopada 2015 r.

- w sprawie wymagań kwalifikacyjnych oraz szkoleń dla strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej,
- b. zaświadczenie będące potwierdzeniem ukończenia szkolenia okresowego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, zgodne ze wzorem zaświadczenia stanowiącym załącznik nr 3 do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy,
 - c. zaświadczenie będące potwierdzeniem ukończenia szkolenia doskonalącego dla abonentów sieci radiowej ochrony przeciwpożarowej, zgodnie z załącznikiem nr 7.
3. Absolwenci szkolenia będący strażakami w służbie kandydackiej otrzymują poza dokumentami określonymi w pkt 2:
- a. zaświadczenie o ukończeniu przeszkolenia z zakresu ochrony przeciwpożarowej, zgodnie z załącznikiem nr 8,
 - b. zaświadczenie potwierdzające ukończenie części teoretycznej szkolenia doskonalącego dla strażaków krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego z zakresu współdziałania z SP ZOZ Lotnicze Pogotowie Ratunkowe, według wzoru określonego w programie tego szkolenia, zatwierdzonego przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej,
 - c. zaświadczenie potwierdzające ukończenie szkolenia z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy i uzyskanie tytułu ratownika w rozumieniu ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym.
4. Świadectwa, o których mowa w pkt 2 ppkt a, są drukami ścisłego zarachowania, pobieranymi przez organizatorów szkolenia w Komendzie Głównej Państwowej Straży Pożarnej.
5. Organizator szkolenia jest zobowiązany ewidencjonować wydane świadectwa i zaświadczenia oraz dokonywać brakowania dokumentów uszkodzonych lub niewłaściwie wystawionych.

XI. Plan nauczania

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Bezpieczeństwo i higiena pracy	16	–	16
2.	Służba w Państwowej Straży Pożarnej	14	14	28
3.	Psychologiczne aspekty działań ratowniczych	6	8	14
4.	Fizykochemia spalania i środki gaśnicze	16	4	20
5.	Sprzęt do działań ratowniczych	40	74	114
6.	Taktyka zwalczania pożarów	40	96	136
7.	Taktyka działań ratowniczych	52	100	152
8.	Wychowanie fizyczne	2	14	16
Razem		186	310	496

Plan nauczania dla bloku podstawowego

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Bezpieczeństwo i higiena pracy	16	-	16
2.	Służba w Państwowej Straży Pożarnej	14	14	28
3.	Fizykochemia spalania i środki gaśnicze	16	4	20
4.	Sprzęt do działań ratowniczych	32	72	104
5.	Taktyka zwalczania pożarów	22	52	74
6.	Taktyka działań ratowniczych	12	26	38
Razem		112	168	280

Plan nauczania dla bloku zasadniczego

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Psychologiczne aspekty działań ratowniczych	6	8	14
2.	Sprzęt do działań ratowniczych	8	12	20
3.	Taktyka zwalczania pożarów	18	44	62
4.	Taktyka działań ratowniczych	40	64	104
5.	Wychowanie fizyczne	2	14	16
Razem		74	142	216

T – zajęcia teoretyczne

P – zajęcia praktyczne

R – zajęcia teoretyczne i zajęcia praktyczne (razem)

B. TREŚCI KSZTAŁCENIA

I. TREŚCI KSZTAŁCENIA DLA BLOKU PODSTAWOWEGO

1. Bezpieczeństwo i higiena pracy

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Regulacje prawne z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy w służbie	2	–	2
2.	Ergonomia warunków pracy w służbie	1	–	1
3.	Czynniki niebezpieczne dla zdrowia, szkodliwe i uciążliwe występujące w służbie	3	–	3
4.	Zagrożenia od prądu i elektryczności statycznej w służbie	1	–	1
5.	Bezpieczeństwo i higiena pracy podczas transportu	1	–	1
6.	Bezpieczeństwo i higiena pracy w strażnicach	2	–	2
7.	Bezpieczeństwo i higiena pracy w szkoleniu pożarniczym	1	–	1
8.	Bezpieczeństwo i higiena pracy podczas działań ratowniczych	2	–	2
9.	Wypadki w służbie i choroby zawodowe	2	–	2
10.	Egzamin	1	–	1
Razem		16	–	16

1.1. Regulacje prawne z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy w służbie – 2T

Materiał nauczania:

- Służba bezpieczeństwa i higieny pracy;
- Akty prawne regulujące zakres bezpieczeństwa i higieny pracy w służbie w Państwowej Straży Pożarnej;
- Przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy;
- Warunki bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej;
- Profilaktyczna opieka zdrowotna strażaka.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- omówić zakres działania służby bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wyliczyć akty prawne dotyczące BHP,
- wymienić zakres ochrony pracy, wolności i praw zagwarantowanych w Konstytucji RP,
- wymienić organy sprawujące nadzór na warunkami wykonywania pracy,
- wymienić zagadnienia z zakresu BHP z poszczególnych aktów prawnych dotyczących funkcjonariuszy i pracowników cywilnych,
- wymienić prawa i obowiązki pracodawcy wobec pracowników w zakresie BHP,
- wymienić prawa i obowiązki pracowników w zakresie BHP,
- wyliczyć obowiązujące przepisy z zakresu BHP z rozporządzenia w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy,
- wymienić warunki bezpieczeństwa omówione w rozporządzeniu w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej,

- j. wymienić zakres, tryb i częstotliwość przeprowadzania okresowych profilaktycznych badań lekarskich strażaka Państwowej Straży Pożarnej,
- k. wymienić zakres, tryb i częstotliwość przeprowadzania okresowej oceny sprawności fizycznej strażaka Państwowej Straży Pożarnej.

1.2. Ergonomia warunków pracy w służbie – 1T

Materiał nauczania:

- a. Przedmiot i zadania ergonomii;
- b. Pojęcia z zakresu ergonomii: stanowisko pracy, płaszczyzna pracy, środowisko pracy;
- c. Obciążenia fizyczne i psychiczne w pracy;
- d. Pozycje przy pracy: stojąca, siedząca, zmienna, wymuszona;
- e. Zagrożenia dla zdrowia wynikające z niewłaściwej pozycji przy pracy.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. zdefiniować pojęcie ergonomia,
- b. wymienić zadania ergonomii,
- c. wyjaśnić pojęcia: stanowisko pracy, płaszczyzna pracy, środowisko pracy,
- d. określić źródła obciążeń fizycznych i psychicznych w pracy,
- e. wymienić i omówić rodzaje zmęczenia,
- f. podać przykłady przyczyn zmęczenia,
- g. wymienić objawy zmęczenia fizycznego i psychicznego,
- h. podać sposoby przeciwdziałania zmęczeniu,
- i. wskazać przykłady ergonomicznych warunków pracy,
- j. wymienić i omówić rodzaje pozycji przy pracy,
- k. podać przykłady zagrożeń wynikające z przyjmowania niewłaściwej pozycji przy pracy.

1.3. Czynniki niebezpieczne dla zdrowia, szkodliwe i uciążliwe występujące w służbie – 3T

Materiał nauczania:

- a. Czynniki szkodliwe, niebezpieczne i uciążliwe;
- b. Mikroklimat środowiska pracy;
- c. Hałas w pracy;
- d. Oświetlenie w miejscu pracy;
- e. Promieniowanie elektromagnetyczne i jonizujące.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. rozróżnić czynniki niebezpieczne, szkodliwe i uciążliwe,
- b. dokonać klasyfikacji czynników szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych,
- c. podać przykłady czynników szkodliwych, uciążliwych i niebezpiecznych,
- d. wyjaśnić pojęcie „mikroklimat środowiska pracy”,
- e. omówić wpływ mikroklimatu środowiska pracy na człowieka,
- f. wymienić środki poprawy warunków mikroklimatycznych w środowisku pracy,
- g. zdefiniować hałas, wymienić źródła hałasu,

- h. wskazać i omówić sposoby ograniczania hałasu,
- i. podać przykłady zagrożeń dla człowieka spowodowanych przez hałas w miejscu pracy,
- j. wymienić rodzaje oświetlenia,
- k. podać przykłady zagrożeń dla człowieka spowodowanych przez nieprawidłowe oświetlenie w miejscu pracy,
- l. podać przykłady urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne oraz promieniowanie jonizujące,
- m. określić wpływ oddziaływania elektrostatycznego na człowieka,
- n. wymienić sposoby zabezpieczenia przed promieniowaniem elektromagnetycznym i promieniowaniem jonizującym.

1.4. Zagrożenia od prądu i elektryczności statycznej w służbie – 1T

Materiał nauczania:

- a. Prąd i elektryczność statyczna;
- b. Parametry prądu elektrycznego;
- c. Zagrożenia na stanowisku pracy strażaka od prądu elektrycznego i elektryczności statycznej;
- d. Zasady pracy z urządzeniami elektrycznymi;
- e. Postępowanie strażaka w obrębie zerwanej linii energetycznej (napięcie krokowe);
- f. Zabezpieczenia przed porażeniem prądem elektrycznym.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. rozróżnić pojęcia: „prąd” i „elektryczność statyczna”,
- b. omówić parametry prądu: natężenie, napięcie, opór, częstotliwość, moc,
- c. wyjaśnić zależności między parametrami prądu (natężenie, napięcie, opór, częstotliwość, moc),
- d. rozróżnić pojęcia: „porażenie elektryczne”, „oparzenie elektryczne”, „wypadek elektryczny” i „wstrząs elektryczny”,
- e. omówić zagrożenia dla człowieka związane z przepływem prądu elektrycznego przez organizm,
- f. wymienić i omówić zasady pracy z urządzeniami elektrycznymi,
- g. wyjaśnić zjawisko napięcia krokowego,
- h. wymienić i omówić zasady postępowania w obrębie zerwanej linii energetycznej,
- i. wymienić rodzaje zabezpieczeń przed porażeniem prądem elektrycznym.

1.5. Bezpieczeństwo i higiena pracy podczas transportu – 1T

Materiał nauczania:

- a. Transport ręczny;
- b. Sprzęt pomocniczy stosowany w transporcie ręcznym;
- c. Normy dźwigania ciężarów w transporcie indywidualnymi i zespołowym;
- d. Transport mechaniczny.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. podać zasady indywidualnego i zespołowego ręcznego przenoszenia materiałów,
- b. wymienić sprzęt pomocniczy stosowany przy transporcie materiałów,
- c. wymienić zasady transportu przy pomocy narzędzi prostych (np. liny, pasy),
- d. podać normy dźwigania ciężarów dla kobiet i mężczyzn,
- e. wyliczyć zasady obowiązujące podczas transportu mechanicznego.

1.6. Bezpieczeństwo i higiena pracy w strażnicach – 2T

Materiał nauczania:

- a. Wymagania bezpieczeństwa i higieny służby w obiektach przeznaczonych dla jednostek ratowniczo-gaśniczych Państwowej Straży Pożarnej;
- b. Znaki bezpieczeństwa;
- c. Bezpieczeństwo na drogach komunikacyjnych w strażnicy;
- d. Zasady bezpiecznego korzystania z ześlizgu;
- e. System alarmowo-informacyjny w strażnicach;
- f. Wymagania z zakresu bhp w pomieszczeniach strażnicy, garażach i warsztatach;
- g. Zasady zachowania się w pomieszczeniach socjalno-bytowych strażnicy;
- h. Wymagania dotyczące warunków wypoczynku w porze nocnej w strażnicach;
- i. Wentylacja pomieszczeń garażowych;
- j. Zasady bezpiecznego korzystania z ćwiczebnej komory dymowej.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić zasady korzystania z dróg publicznych prowadzących do obiektów przeznaczonych dla jednostek ratowniczo-gaśniczych,
- b. rozróżnić znaki bezpieczeństwa,
- c. wymienić drogi komunikacyjne w strażnicy,
- d. podać zasady bezpiecznego korzystania z dróg komunikacyjnych w strażnicy,
- e. wymienić zasady bezpiecznego korzystania z ześlizgów,
- f. omówić zasady systemu alarmowo-informacyjnego w strażnicach,
- g. rozróżnić sygnały alarmowe,
- h. wymienić wymagania bhp dla pomieszczeń socjalno-bytowych w strażnicy,
- i. wymienić czynności zakazane w pomieszczeniach socjalno-bytowych strażnicy,
- j. podać wymagania dotyczące warunków wypoczynku w strażnicy w porze nocnej,
- k. wymienić zasady bezpiecznego korzystania z pomieszczeń garażowych,
- l. wymienić zasady bezpiecznego korzystania z myjni, wspinalni, warsztatów,
- m. wskazać i omówić sposoby wentylacji pomieszczeń garażowych,
- n. omówić zasady bezpiecznego korzystania z ćwiczebnej komory dymowej.

1.7. Bezpieczeństwo i higiena pracy w szkoleniu pożarniczym – 1T

Materiał nauczania:

- a. Szkolenia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy;
- b. Wymagania bezpieczeństwa i higieny służby podczas ćwiczeń lub szkolenia;
- c. Zagrożenia występujące podczas ćwiczeń i szkoleń pożarniczych;
- d. Obowiązki uczestników ćwiczeń i szkoleń pożarniczych.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić i omówić wymagane rodzaje szkoleń z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy,
- b. wymienić wymagania bezpieczeństwa i higieny służby podczas ćwiczeń lub szkolenia,
- c. podać przykłady zagrożeń występujących podczas ćwiczeń i/lub szkoleń pożarniczych,
- d. wymienić obowiązki uczestników szkolenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- e. wymienić obowiązki uczestników ćwiczeń i/lub szkoleń pożarniczych.

1.8. Bezpieczeństwo i higiena pracy podczas działań ratowniczych – 2T

Materiał nauczania:

- a. Wymagania bezpieczeństwa i higieny służby podczas działań ratowniczych;
- b. Wymagania bezpieczeństwa i higieny służby:
 - podczas działań ratowniczych na drodze publicznej lub w jej pobliżu;
 - podczas obsługi sprzętu specjalistycznego;
 - podczas działań ratowniczych w obrębie zagrożenia substancjami chemicznymi;
 - podczas prowadzenia działań ratowniczych w czasie katastrof budowlanych oraz awarii technicznych;
 - podczas prowadzenia czynności ratowniczych na wysokości oraz poniżej poziomu terenu;
 - podczas prowadzenia działań ratowniczych w czasie gaszenia pożarów;
 - podczas prowadzenia działań ratowniczych na wodzie (lodzie) i pod wodą (lodem) oraz na obszarach powodziowych, zalewowych i zalodzonych;
 - podczas prowadzenia działań ratowniczych w czasie nadzwyczajnych zjawisk pogodowych.
- c. Prawa i obowiązki strażaka podczas prowadzenia działań ratowniczych;
- d. Zagrożenia na stanowisku pracy strażaka (w tym zagrożenia czynnikami niebezpiecznymi, szkodliwymi i uciążliwymi; nowotwory wśród strażaków).

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić wymagania bhp dla: pojazdów dysponowanych do działań ratowniczych, strażaków, dowódców,
- b. wymienić wymagania bhp przed rozpoczęciem jazdy i w czasie jazdy do zdarzenia,
- c. objaśnić zasady wsiadania i wysiadania z pojazdu oraz jazdy do działań ratowniczych,
- d. wymienić wymagania bhp podczas prowadzenia działań ratowniczych na drogach publicznych i w ich pobliżu,
- e. wymienić wymagania bhp podczas pracy silników spalinowych, sprzętu oświetleniowego oraz sprzętu specjalistycznego (pomp pożarniczych, drabin i podnośników, itp.),
- f. wymienić wymagania bhp podczas prowadzenia działań ratowniczych w obrębie zagrożenia substancjami chemicznymi,
- g. wymienić wymagania bhp podczas prowadzenia działań ratowniczych w czasie katastrof budowlanych oraz awarii technicznych,

- h. wymienić wymagania bhp podczas prowadzenia czynności ratowniczych na wysokości oraz poniżej poziomu terenu,
- i. wymienić wymagania bhp podczas gaszenia pożarów,
- j. wymienić wymagania bhp podczas prowadzenia działań ratowniczych na wodzie (lodzie) i pod wodą (lodem) oraz na obszarach powodziowych, zalewowych i zalodzonych,
- k. wymienić wymagania bhp podczas nadzwyczajnych zjawisk pogodowych,
- l. wymienić zakres i tryb korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym,
- m. omówić okoliczności uzasadnione stanem wyższej konieczności,
- n. omówić warunki odstąpienia od zasad powszechnie uznawanych za bezpieczne,
- o. wymienić prawa i obowiązki strażaka podczas długotrwałych działań ratowniczych,
- p. wymienić zagrożenia na stanowisku pracy strażaka,
- q. opisać działania profilaktyczne w celu zmniejszenia lub eliminacji zagrożeń występujących na stanowisku pracy strażaka,
- r. wyjaśniać ideę działania profilaktyki antyrakowej w jednostkach straży pożarnej.

1.9. Wypadki w służbie i choroby zawodowe – 2T

Materiał nauczania:

- a. Wypadek w pracy oraz w drodze do/z pracy i choroba zawodowa;
- b. Okoliczności i przyczyny charakterystycznych wypadków strażaków w pracy;
- c. Rodzaje wypadków w pracy;
- d. Postępowanie w razie wypadku strażaka w pracy;
- e. Świadczenia z tytułu wypadku i choroby zawodowej strażaka.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wyjaśnić pojęcia: „wypadek w pracy”, „wypadek w drodze do/z pracy” i „choroba zawodowa”,
- b. omówić rodzaje wypadków w pracy,
- c. wymienić przyczyny wypadków w służbie,
- d. podać przykłady najczęstszych wypadków w służbie oraz związane z nimi działania profilaktyczne,
- e. opisać postępowanie w razie wypadku strażaka,
- f. wymienić i omówić rodzaje świadczeń z tytułu wypadku strażaka i choroby zawodowej.

Uwagi do realizacji przedmiotu

1. Materiał nauczania z przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy” ma na celu aktualizację i ugruntowanie wiedzy słuchaczy w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz zapoznanie słuchacza z zapisami prawnymi z tego zakresu obowiązującymi w służbie.
2. Materiał nauczania z przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy” jest zgodny z „Ramowym programem szkolenia okresowego pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych”, zamieszczonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy.

3. Zajęcia dydaktyczne z przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy” należy realizować w formie instruktażu, zgodnie z definicją tej formy, zamieszczoną w § 1a rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 180, poz. 1860).
4. Zaleca się realizować zajęcia dydaktyczne z tego przedmiotu przede wszystkim z zastosowaniem różnych metod asymilacji wiedzy (np. wykład informacyjny, pogadanka, anegdota dydaktyczna), wzbogacanych środkami kształcenia w postaci filmów, w tym filmów instruktażowych.
5. W czasie realizacji zajęć dydaktycznych z przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy” strażak musi mieć dostęp (w formie elektronicznej bądź tradycyjnej) do aktualnych przepisów prawnych omawianych na zajęciach z tego zakresu.
6. W celu optymalnej realizacji celów szczegółowych mających w efekcie wyuczyć strażaka sposobów postępowania w sytuacjach zagrożeń, zgodnie z przepisami z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, wykładowca może również zastosować metodę praktyczną kształcenia w postaci pokazu z objaśnieniem.
7. Realizując materiał nauczania z tematu 1. „Regulacje prawne z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy w służbie” wykładowca ma za zadanie przedstawić wybrane regulacje prawne z tego zakresu, dokonując przede wszystkim wyboru tych ściśle związanych z pracą wykonywaną przez strażaka.
8. Niezasadnym jest zatem wymaganie od słuchacza znajomości spisu treści aktów prawnych zawierających zapisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy (np. działy składające się na kodeks pracy, rozdziały składające się na dział X kodeksu pracy, działy/rozdziały w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej, Dz. U. Nr 180, poz. 1115).
9. Podczas realizacji tematu 6. „Bezpieczeństwo i higiena pracy w strażnicach” wykładowca ma za zadanie ograniczyć realizację tematu do zakresu niezbędnego w pracy strażaka. Niezasadnym jest zatem wymaganie od słuchacza zakresu niezwiązanego z wykonywanymi przez niego zadaniami (np. wymaganie wymiarów słupa ześlizgu, odległości poduszki amortyzacyjnej od słupa ześlizgu, szerokości skrzydeł drzwiowych do ześlizgu itd.).
10. Podczas realizacji tematu 7. „Bezpieczeństwo i higiena pracy w szkoleniu pożarniczym” w części dotyczącej ćwiczeń i szkoleń pożarniczych, wykładowca ma za zadanie zrealizować efekty kształcenia w oparciu o zapisy dotyczące uczestników wszystkich rodzajów ćwiczeń i szkoleń pożarniczych, ujęte w dziale 4. „Wymagania bezpieczeństwa i higieny służby podczas ćwiczeń lub szkolenia” w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 180, poz. 1115).
11. Podczas realizacji tematu 8. „Bezpieczeństwo i higiena pracy podczas działań ratowniczych” wykładowca ma za zadanie realizować temat w oparciu o zapisy ujęte w dziale 5. „Wymagania bezpieczeństwa i higieny służby podczas akcji ratowniczo-gaśniczych” w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 180, poz.1115).

12. Przedmiot „Bezpieczeństwo i higiena pracy” kończy się egzaminem sprawdzającym wiedzę słuchacza w zakresie określonym treściami kształcenia przewidzianymi w niniejszym programie w ramach przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy”.
13. Egzamin należy zorganizować zgodnie z § 16 rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 180, poz. 1860).
14. Warunkiem dopuszczenia słuchacza do egzaminu z przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy” jest uzyskanie zaliczenia z tego przedmiotu.
15. Egzamin z przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy” jest przeprowadzany przed komisją egzaminacyjną, powołaną przez organizatora szkolenia.
16. Egzamin, o którym mowa w pkt 11, należy przeprowadzić w formie pisemnej, z zastosowaniem testów egzaminacyjnych, złożonych z zadań zamkniętych.
17. Zaleca się organizację egzaminu z przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy” bezpośrednio po zakończeniu zajęć dydaktycznych z tego przedmiotu i uzyskaniu zaliczenia z tego przedmiotu przez słuchaczy.
18. Planując zajęcia dydaktyczne z przedmiotu „Bezpieczeństwo i higiena pracy” należy mieć na uwadze korelację z przedmiotami „Sprzęt do działań ratowniczo-gaśniczych”, „Taktyka działań ratowniczych” oraz „Taktyka zwalczania pożarów”.

Literatura

1. Koradecka D., Bezpieczeństwo pracy i ergonomia, Centralny Instytut Ochrony Pracy, Warszawa 1997;
2. Rączkowski B. BHP w praktyce, Wyd. ODDK, Gdańsk 2016;

Akty prawne:

Ustawy:

3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483);
4. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2020 r., poz. 961 t.j.);
5. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 88, poz. 400);
6. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1320 t.j.);
7. Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadku lub choroby pozostających w związku ze służbą (Dz. U. poz. 616);

Rozporządzenia:

8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 września 1997 r. w sprawie służby bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 109, poz. 704);
9. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 129, poz. 844);
10. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe (Dz. U. Nr 148, poz. 973);
11. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 kwietnia 2005 r. w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki (Dz. U. Nr 81, poz. 716);

12. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca kwietnia 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. poz. 1286);
13. Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 28 sierpnia 2019 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy urządzeniach energetycznych (Dz. U. poz. 1830);
14. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 marca 2000 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych oraz innych pracach związanych z wysiłkiem fizycznym (Dz. U. Nr 26, poz. 313);
15. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 marca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych (Dz. U. Nr. 56, poz. 462);
16. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 kwietnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych (Dz. U. poz. 854);
17. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 180, poz. 1115);
18. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 roku w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 180, poz. 1860);
19. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 196, poz. 1420, z późn. zm.);
20. Komenda Główna PSP „Program szkolenia wstępnego z zakresu bezpieczeństwa i higieny służby dla funkcjonariuszy państwowej straży pożarnej”, Warszawa 2013;
21. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji dnia 27 października 2005 r. w sprawie zakresu, trybu i częstotliwości przeprowadzania okresowych profilaktycznych badań lekarskich oraz okresowej oceny sprawności fizycznej strażaka Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 261, poz. 2191);
22. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 marca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakresu, trybu i częstotliwości przeprowadzania okresowych profilaktycznych badań lekarskich oraz okresowej oceny sprawności fizycznej strażaka Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. poz. 673);
23. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie pełnienia służby przez strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 266, poz. 2247z późn. zm.);
24. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 maja 2019 r. w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków w Policji, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Straży Pożarnej i Służbie Ochrony Państwa (Dz. U. poz. 895);
25. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 kwietnia 2019 r. w sprawie ustalania uszczerbku na zdrowiu funkcjonariuszy Policji, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Ochrony Państwa (Dz. U. poz. 921);
26. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 23 maja 2019 r. w sprawie wykazu schorzeń i chorób pozostających w związku ze służbą w Policji, Straży Granicznej, Służbie Ochrony Państwa i Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. poz. 1046).

2. Służba w Państwowej Straży Pożarnej

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Organizacja ochrony przeciwpożarowej w Polsce	1	–	1
2.	Organizacja Państwowej Straży Pożarnej	3	–	3
3.	Zasady służby w Państwowej Straży Pożarnej	4	–	4
4.	Służba wewnętrzna	4	4	8
5.	Musztra w Państwowej Straży Pożarnej	–	8	8
6.	Ceremoniał pożarniczy	1	2	3
7.	Umundurowanie strażaków	1	–	1
Razem		14	14	28

2.1. Organizacja ochrony przeciwpożarowej w Polsce – 1T

Materiał nauczania:

- Akty prawne dotyczące ochrony przeciwpożarowej w Polsce;
- Organizacja ochrony przeciwpożarowej w Polsce;
- Regulacje prawne dotyczące organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego;
- Organizacja krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego;
- Podmioty krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wymienić akty prawne regulujące organizację ochrony przeciwpożarowej,
- omówić zadania ochrony przeciwpożarowej,
- wymienić jednostki organizacyjne ochrony przeciwpożarowej,
- wymienić kwalifikacje strażaka jednostki ochrony przeciwpożarowej,
- wskazać akty prawne regulujące organizację krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego,
- wymienić i omówić zadania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego,
- wymienić podmioty krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego.

2.2. Organizacja Państwowej Straży Pożarnej – 3T

Materiał nauczania:

- Zadania Państwowej Straży Pożarnej;
- Struktura organizacyjna Państwowej Straży Pożarnej;
- Prewencja społeczna.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wymienić zadania Państwowej Straży Pożarnej,
- omówić strukturę organizacyjną Państwowej Straży Pożarnej,
- wyliczyć jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej,
- wyjaśnić rolę prewencji społecznej,
- omówić formy prewencji społecznej realizowanej przez Państwową Straż Pożarną skierowane do różnych grup odbiorców.

2.3. Zasady służby w Państwowej Straży Pożarnej – 4T

Materiał nauczania:

- a. Warunki przyjęcia do służby w Państwowej Straży Pożarnej;
- b. Ślubowanie strażaka;
- c. Prawa i obowiązki strażaka;
- d. Opiniowanie służbowe strażaka;
- e. Uposażenie i inne świadczenia pieniężne strażaków;
- f. Rozkład czasu służby strażaków;
- g. Stan podwyższonej gotowości operacyjnej;
- h. Odpowiedzialność dyscyplinarna strażaków;
- i. Przełożony dyscyplinarny i kompetencje dyscyplinarne;
- j. Odpowiedzialność materialna strażaków.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wyliczyć warunki przyjęcia do służby w Państwowej Straży Pożarnej,
- b. wygłosić rotę ślubowania,
- c. wyjaśnić znaczenie roty ślubowania,
- d. wymienić prawa i obowiązki strażaka Państwowej Straży Pożarnej,
- e. wymienić składniki uposażenia strażaka,
- f. wymienić dodatki do uposażenia strażaka,
- g. omówić rozkład czasu służby,
- h. wyjaśnić stan podwyższonej gotowości operacyjnej,
- i. przedstawić zasady okresowego opiniowania służbowego strażaków,
- j. wyliczyć kary dyscyplinarne,
- k. wymienić sankcje z tytułu popełnienia przestępstwa umyślnego i nieumyślnego,
- l. wymienić prawa i obowiązki obwinionego,
- m. wyliczyć kary za szkody wyrządzone w mieniu Państwowej Straży Pożarnej.

2.4. Służba wewnętrzna – 4T, 4P

Materiał nauczania:

- a. Korpusy i stopnie w Państwowej Straży Pożarnej;
- b. Stosunek służbowy. Kompetencje właściwych przełożonych;
- c. Wydawanie i wykonywanie rozkazów;
- d. Oddawanie honorów starszym stopniem i przełożonym przez pojedynczych strażaków oraz w szyku;
- e. Składanie meldunku;
- f. Zasady pełnienia służby wewnętrznej;
- g. Przejęcie i zmiana służby w jednostce ratowniczo-gaśniczej.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić korpusy w Państwowej Straży Pożarnej,
- b. wymienić stopnie służbowe w poszczególnych korpusach Państwowej Straży Pożarnej,

- c. rozróżnić stopnie służbowe,
- d. wyjaśnić zależności służbowe w Państwowej Straży Pożarnej,
- e. wymienić zasady obowiązujące w relacjach przełożony – podwładny,
- f. wymienić zasady obowiązujące w relacjach starszy stopniem i młodszy stopniem,
- g. zwrócić się służbowo do przełożonego,
- h. zwrócić się służbowo do strażaka starszego stopniem,
- i. omówić zasady wydawania i wykonywania rozkazów,
- j. wykonać rozkaz z potwierdzeniem słownym,
- k. złożyć meldunek po wykonaniu rozkazu,
- l. wymienić zasady oddawania honorów,
- m. oddać honory starszym stopniem i przełożonym indywidualnie,
- n. oddać honory starszym stopniem i przełożonym w szyku,
- o. przedstawić drogę postępowania z dokumentami służbowymi,
- p. omówić zasady sporządzania raportu służbowego, meldunku, notatki służbowej,
- q. wyliczyć terminy postępowania służbowego,
- r. omówić zasady przekazania i przyjęcia służby wewnętrznej,
- s. zademonstrować przyjęcie i przekazanie służby wewnętrznej,
- t. omówić przebieg zmiany służby w jednostce ratowniczo-gaśniczej,
- u. zademonstrować zmianę służby w jednostce ratowniczo-gaśniczej.

2.5. Musztra w Państwowej Straży Pożarnej – 8P

Materiał nauczania:

- a. Musztra indywidualna;
- b. Musztra zespołowa;
- c. Zachowanie się w szyku: w ugrupowaniu rozwiniętym i w ugrupowaniu marszowym:
 - w ugrupowaniu rozwiniętym: w szeregu, w dwuszeregu i trójszeregu,
 - w ugrupowaniu marszowym: w rzędzie, w kolumnie dwójkowej, w kolumnie czwórkowej.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. przyjąć postawę zasadniczą i postawę swobodną,
- b. wykonać zwrot w prawo, w lewo, w tył,
- c. wykonać w szyku krycie, równanie, odstępowanie, łączenie,
- d. wykonać marsz krokiem zwykłym i krokiem defiladowym,
- e. zająć miejsce w szyku w szeregu, w dwuszeregu,
- f. wystąpić z szyku,
- g. zmienić miejsce w szyku,
- h. wykonać marsz w rzędzie oraz w kolumnach dwójkowej i czwórkowej.

2.6. Ceremoniał pożarniczy – 1T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Uroczysty apel;
- b. Uroczysta zbiórka;
- c. Zachowanie się strażaka podczas uroczystości patriotyczno-religijnych.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić okazje, przy których w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej organizuje się uroczysty apel,
- b. wymienić okazje, przy których w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej organizuje się uroczystą zbiórkę,
- c. wskazać różnice pomiędzy uroczystym apelem a uroczystą zbiórką,
- d. omówić przebieg uroczystej zbiórki,
- e. wykonać rozkazy w pododdziale w czasie uroczystej zbiórki,
- f. wymienić zasady zachowania się strażaka indywidualnie i w szyku podczas uroczystości patriotyczno-religijnych.

2.7. Umundurowanie strażaków – 1T

Materiał nauczania:

- a. Akt prawny regulujący umundurowanie strażaków Państwowej Straży Pożarnej;
- b. Rodzaje i normy umundurowania strażaków;
- c. Przyznawanie sortów mundurowych;
- d. Występowanie w umundurowaniu.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić akt prawny regulujący umundurowanie strażaków Państwowej Straży Pożarnej,
- b. wyszczególnić rodzaje umundurowania strażaka,
- c. wymienić zasady przyznawania sortów mundurowych,
- d. określić czas obowiązywania pór roku w zakresie noszenia ubioru wyjściowego i służbowego.

Uwagi do realizacji przedmiotu

1. Przedmiot „Służba w Państwowej Straży Pożarnej” ma na celu przygotowanie słuchacza do świadomego funkcjonowania w środowisku pożarniczym.
2. W czasie realizacji zajęć dydaktycznych z przedmiotu „Służba w Państwowej Straży Pożarnej” strażak musi mieć dostęp (w formie elektronicznej bądź tradycyjnej) do aktualnych przepisów prawnych omawianych na zajęciach.
3. W temacie „Służba wewnętrzna” w celu realizacji praktycznego celu szczegółowego dotyczącego demonstracji przyjęcia i przekazania służby wewnętrznej należy zorganizować odgrywanie scenek przez słuchaczy uczestniczących w zajęciach dydaktycznych (metoda inscenizacji). Słuchacz powinien umieć zademonstrować przyjęcie i przekazanie wszystkich służb przewidzianych w ramach służby wewnętrznej w szkole oraz zgodnie z regulaminem służby wewnętrznej obowiązującym w tej szkole. Realizacja części praktycznej zajęć wymaga podziału grupy na mniejsze grupy.
4. W temacie „Służba wewnętrzna” w celu realizacji praktycznego celu szczegółowego dotyczącego demonstracji zmiany służby w jednostce ratowniczo-gaśniczej zaleca się zorganizować zajęcia z zastosowaniem metody inscenizacji w formie scenek

odgrywanych przez słuchaczy uczestniczących w zajęciach dydaktycznych. Należy dołożyć wszelkich starań, aby zachowania słuchaczy ćwiczone w ramach tych zajęć odpowiadały zapisom ceremoniału pożarniczego. Ponadto, zaleca się, tak zorganizować proces dydaktyczny, aby słuchacze mieli możliwość zmiany i przejęcia służby w szkolnej jednostce ratowniczo-gaśniczej. Realizacja części praktycznej zajęć wymaga podziału grupy na mniejsze grupy. Czasu przeznaczonego na praktyczną naukę zawodu nie wlicza się do godzin dydaktycznych przewidzianych na realizację powyższego tematu.

5. W przypadku zagadnień z tematu „Służba wewnętrzna”, słuchacz ma nabyć wiedzę w zakresie zasad sporządzania raportów służbowych, meldunków, notatek służbowych.
6. Na zajęciach praktycznych z tematu „Służba wewnętrzna” w części dotyczącej wydawania i wykonywania rozkazów należy zwrócić szczególną uwagę nie tyle na czynność do wykonania przez słuchacza po wydaniu rozkazu, co raczej na potwierdzenie słowne zrozumienia rozkazu oraz poprawność meldunku po jego wykonaniu.
7. Na zajęciach z tematu „Służba wewnętrzna” w części dotyczącej oddawania honorów starszym stopniem i przełożonym przez pojedynczych słuchaczy i w szyku należy zwrócić uwagę zarówno na sytuacje, w których słuchacz ma obowiązek oddawać honory, jak również na sytuacje, w których słuchacz nie jest do oddawania honorów zobligowany.
8. Zajęcia praktyczne z tematu „Służba wewnętrzna” należy realizować w formie następujących typów zajęć praktycznych:
 - a. wprowadzających,
 - b. kształtujących umiejętności,
 - c. sprawdzających.

Natomiast za zajęcia utrwalające umiejętności z tego zakresu należy uznać:

- a. pełnienie przez słuchacza służb wewnętrznych w ramach praktycznej nauki zawodu, realizowanych zarówno w bloku podstawowym, jak i w bloku zasadniczym szkolenia,
 - b. pełnienie służb w szkolnej jednostce ratowniczo-gaśniczej w ramach praktycznej nauki zawodu, realizowanych w bloku zasadniczym szkolenia.
9. W przypadku tematu „Musztra w Państwowej Straży Pożarnej” realizacja celów szczegółowych opisujących materiał nauczania z tego zakresu jest obowiązkowa do realizacji. W zależności od stopnia zaawansowania grupy w zakresie musztry instruktor może zdecydować o:
 - a. zwiększeniu wymiaru godzin dydaktycznych przeznaczonych na musztrę o dodatkowe godziny zajęć, realizowane po zakończeniu zajęć dydaktycznych w danym dniu szkolenia,
 - b. rozszerzeniu treści zapisanych w programie w ramach godzin dydaktycznych przewidzianych na realizację tematu.
10. Podczas realizacji zajęć praktycznych z tematu „Ceremoniał pożarniczy” należy przygotować słuchaczy do udziału w zakończeniu kształcenia w szkole, które powinno przebiegać w formie uroczystej zbiórki. W przypadku szkolenia organizowanego dla

strażaków w służbie kandydackiej, zajęcia praktyczne z tematu „Ceremoniał pożarniczy” można poświęcić na przygotowanie strażaków do udziału w uroczystym apelu organizowanym z okazji ślubowania. Instruktor realizujący zajęcia praktyczne z tego tematu może zdecydować o zwiększeniu wymiaru godzin dydaktycznych przeznaczonych na realizację celów praktycznych o dodatkowe godziny zajęć, realizowane po zakończeniu zajęć dydaktycznych w danym dniu szkolenia.

11. Kontynuacja praktycznej realizacji tematu „Umundurowanie strażaków” musi mieć miejsce również w ramach procesu wychowawczego. Niezbędnym jest wykształcenie u słuchacza umiejętności dobrania umundurowania do wykonywanych przez niego zadań służbowych oraz do okoliczności. Pomocne w nabyciu tychże umiejętności jest stosowanie takich metod wychowawczych jak metoda perswazji oraz metoda wzoru wychowawczego.
12. Realizując zajęcia z zakresu prewencji społecznej należy:
 - a. zwrócić uwagę słuchaczy na jej znaczącą rolę w ograniczaniu przyczyn i skutków zagrożeń,
 - b. zaprezentować akcje edukacyjne realizowane przez PSP oraz dobre praktyki lokalne oraz z innych krajach europejskich,
 - c. wskazać możliwości współpracy w tym zakresie z innymi służbami.

Literatura

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483),
2. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2020 r., poz. 961 t.j.),
3. Ustawa z dn. 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 88, poz. 400),
4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. poz. 1319),
5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 listopada 2005 r. w sprawie umundurowania strażaków w PSP (Dz. U. poz. 982),
6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie pełnienia służby przez strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 266, poz. 2247),
7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 września 2001 r. w sprawie ceremoniału składania ślubowania przez strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 114, poz. 1227),
8. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 kwietnia 2006 r. w sprawie opiniowania służbowego strażaka Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 80, poz. 562z późn. zm.),
9. Zarządzenie nr 5 Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z dnia 21 czerwca 2006 r. w sprawie ramowego regulaminu służby w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej oraz regulaminu musztry i ceremoniału pożarniczego (Dz. Urz. KG PSP z 2006 r. Nr 1, poz. 4),
10. Regulamin musztry Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,
11. Regulamin ogólny Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Fizykochemia spalania i środki gaśnicze

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Proces spalania	4	2	6
2.	Pożar i jego rozwój	8	2	10
3.	Środki gaśnicze	2	–	2
4.	Neutralizatory, sorbenty i dyspergenty	2	–	2
Razem		16	4	20

3.1. Proces spalania – 4T, 2P

Materiał nauczania:

- Proces spalania;
- Spalanie płomieniowe i bezpłomieniowe;
- Przebieg spalania ciał stałych, cieczy i gazów;
- Samozapalenie;
- Klasyfikacja wybuchów;
- Granice wybuchowości.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wymienić elementy czworokąta spalania i scharakteryzować ich znaczenie,
- omówić proces palenia,
- omówić sposoby przekazywania energii cieplnej: promieniowanie, przewodzenie, konwekcja,
- wymienić czynniki niezbędne do rozpoczęcia procesu spalania,
- wyjaśnić mechanizm palenia ciał o różnym stanie skupienia,
- podać przykład spalania płomieniowego i bezpłomieniowego,
- rozdzielić spalanie bezpłomieniowe, tlenie i żarzenie,
- omówić przebieg spalania wybranych ciał stałych, cieczy i gazów,
- wyjaśnić zjawisko samozapalenia,
- zdefiniować zakres oraz dolną/górną granicę wybuchowości/palności,
- omówić spalanie kinetyczne i dyfuzyjne,
- dokonać podziału wybuchów,
- wymienić warunki powstawania wybuchu fizycznego i chemicznego,
- podać przykłady wybuchu fizycznego i chemicznego.

3.2. Pożar i jego rozwój – 8T, 2P

Materiał nauczania:

- Definicja pożaru;
- Charakterystyka przebiegu pożaru wewnętrznego;
- Charakterystyka przebiegu pożaru zewnętrznego;
- Zjawisko wstecznego ciągu płomieni i zjawisko rozgorzenia;
- Oddziaływanie pożaru na ludzi;
- Klasyfikacja przyczyn powstawania pożaru.

- g. Parametry rozwoju pożarów;
- h. Liniowa prędkość rozprzestrzeniania się pożaru;
- i. Proces BLEVE (wybuch par wrzącej cieczy) z generowaniem zjawiska fire ball;
- j. Czynniki decydujące o powstaniu procesu BLEVE;
- k. Zjawisko fire ball;
- l. Zagrożenia generowane przez proces BLEVE dla ludzi i otoczenia.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. zdefiniować pożar,
- b. wyjaśnić pojęcia pożar wewnętrzny i pożar zewnętrzny,
- c. określić warunki decydujące o rozwoju pożarów wewnętrznych i zewnętrznych,
- d. wymienić i scharakteryzować etapy rozwoju pożaru w pomieszczeniu,
- e. wymienić sposoby rozchodzenia się ciepła w pożarach wewnętrznych i pożarach zewnętrznych,
- f. zdefiniować parametry pożarowe: ciepło spalania, szybkość wydzielania się ciepła (moc pożaru), gęstość strumienia promieniowania cieplnego, temperatura samozapłonu gazów pożarowych,
- g. omówić model strefowy pożaru i objaśnić występujące w nim strefy, w tym płaszczyznę neutralną,
- h. wyjaśnić wpływ zmian temperatury na objętość warstwy zadymienia,
- i. omówić poszczególne fazy rozwoju pożaru,
- j. omówić regułę Thorntona i wskazać jej praktyczne znaczenie dla rozwoju pożaru wewnętrznego,
- k. scharakteryzować pożar kontrolowany przez paliwo i pożar kontrolowany przez dopływ powietrza (wentylację),
- l. wyjaśnić wpływ gęstości obciążenia ogniowego, rozmieszczenia materiałów palnych, objętości i wysokości pomieszczenia oraz profilu wymiany gazowej na intensywność pożaru,
- m. omówić zjawisko wymiany gazowej w pożarze, w tym scharakteryzować tor wymiany gazowej oraz prąd grawitacyjny występujący w pożarze,
- n. wyjaśnić zjawisko rozgorzenia,
- o. wymienić przyczyny rozgorzenia,
- p. podać przykłady sytuacji, w których zjawisko rozgorzenia może zaistnieć,
- q. wyjaśnić zjawisko rozgorzenia wywołanego przez zwiększony dopływ powietrza (wentylację) w pożarze o okresowo ograniczonym dostępie powietrza do strefy spalania,
- r. wymienić i omówić zagrożenia generowane przez rozgorzenie dla strażaków oraz osób postronnych,
- s. omówić zjawisko wstecznego ciągu płomieni,
- t. określić przyczyny zjawiska wstecznego ciągu płomieni,
- u. podać przykłady sytuacji, w których może zaistnieć zjawisko wstecznego ciągu płomieni,
- v. wymienić i omówić zagrożenia generowane przez wsteczny ciąg płomieni dla strażaków oraz osób postronnych,

- w. wyjaśnić i omówić zjawisko zapłonu gazów pożarowych – w tym zjawiska pełzających płomieni („rollover flames”) i wybuchu dymu,
- x. wyjaśnić wpływ wysokiej temperatury i oddziaływania promieniowania cieplnego
- y. w pożarze na ludzi,
- z. omówić zakres oddziaływania gazów toksycznych na ludzi,
- aa. wyjaśnić znaczenie i wpływ na ludzi ujemnego bilansu tlenowego w środowisku pożaru,
- bb. omówić występujące podczas rozwoju pożaru w pomieszczeniu zmiany: ciśnienia, temperatury, szybkości wydzielania się ciepła, stężenia gazów – tlenu, tlenku węgla – pod kątem bezpieczeństwa wejścia strażaka do strefy zagrożenia oraz możliwości bezpiecznej ewakuacji osób zagrożonych,
- cc. wyjaśnić przyczyny ograniczenia zasięgu widzialności spowodowane dymem,
- dd. opisać skutki wpływu dymu na ludzi poprzez ograniczenie zasięgu widzialności,
- ee. rozróżnić i scharakteryzować pożar pomieszczenia i pożar obiektu,
- ff. rozróżnić grupy najczęstszych przyczyn powstawania pożaru,
- gg. wymienić przyczyny powstawania pożarów,
- hh. wymienić różnice pomiędzy rozwojem pożarów wewnętrznych i zewnętrznych,
- ii. wymienić parametry rozwoju pożarów,
- jj. zdefiniować pojęcie temperatury pożaru wewnętrznego i zewnętrznego,
- kk. zdefiniować i omówić pojęcie szybkości spalania,
- ll. podać przykłady spalania paliwa z uwagi na szybkość spalania,
- mm. zdefiniować pojęcie wymiany gazowej w środowisku pożaru,
- nn. rozróżnić czynniki decydujące o wymianie gazowej w środowisku pożaru,
- oo. omówić wpływ wymiany gazowej na rozwój pożaru,
- pp. zdefiniować pojęcie czasu trwania pożaru,
- qq. zdefiniować pojęcie liniowej prędkości rozprzestrzeniania się pożaru,
- rr. wymienić czynniki mające wpływ na liniową prędkość rozprzestrzeniania się pożaru,
- ss. wymienić różnice w rozwoju i zagrożeniach pomiędzy pożarami wewnętrznymi i zewnętrznymi,
- tt. zdefiniować proces BLEVE,
- uu. wyjaśnić zjawisko fire ball,
- vv. wymienić sytuacje, w jakich może nastąpić proces BLEVE,
- ww. omówić zagrożenia generowane przez proces BLEVE dla ludzi i otoczenia.

3.3. Środki gaśnicze – 2T

Materiał nauczania:

- a. Metody przerywania procesu spalania;
- b. Podział pożarów na grupy wg kryterium rodzaju spalanego paliwa (A, B, C, D, F);
- c. Podział środków gaśniczych ze względu na mechanizm przerywania procesu spalania;
- d. Mechanizmy przerywania procesu spalania z zastosowaniem następujących środków gaśniczych: wody, roztworów wodnych, piany, proszków, dwutlenku węgla, gazów obojętnych.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić i omówić metody przerywania procesu spalania,
- b. podać przykłady przerywania procesu spalania w praktycznych działaniach,
- c. wymienić i omówić grupy pożarów według kryterium rodzaju spalanego paliwa,
- d. podać przykłady zastosowania w pracy strażaka wiedzy na temat grup pożarów,
- e. wymienić rodzaje mechanizmów przerywania procesu spalania,
- f. przedstawić podział środków gaśniczych ze względu na mechanizm przerywania procesu spalania,
- g. omówić poszczególne mechanizmy przerywania procesu spalania,
- h. podać przykłady środków gaśniczych o różnym mechanizmie przerywania procesu spalania,
- i. omówić mechanizm gaśniczy środków gaśniczych,
- j. omówić rodzaje pian gaśniczych i ich zastosowanie,
- k. wskazać znaczenie parametru utajonego ciepła przemiany fazowej (odparowanie).

3.4. Neutralizatory, sorbenty i dyspergenty – 2T

Materiał nauczania:

- a. Pojęcia – neutralizacji, sorpcji, dyspersji;
- b. Przeznaczenie neutralizatorów, sorbentów i dyspergentów;
- c. Podstawowe neutralizatory, sorbenty i dyspergenty;
- d. Zastosowanie neutralizatorów, sorbentów i dyspergentów.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. zdefiniować pojęcia: „neutralizacja”, „sorpcja”, „dyspersja”,
- b. wyjaśnić przeznaczenie neutralizatorów, sorbentów i dyspergentów,
- c. wymienić najczęściej stosowane neutralizatory, sorbenty i dyspergenty,
- d. omówić neutralizatory, sorbenty i dyspergenty do likwidacji zagrożeń.

Uwagi do realizacji przedmiotu

1. Przy realizacji zajęć teoretycznych należy wykorzystać dokumentację zdjęciową lub filmową prawdziwych zdarzeń oraz korzystać z naukowych opracowań opisujących współczesne badania nad środowiskiem pożaru wewnętrznego.
2. W ramach realizacji zajęć należy szczegółowo omówić zagadnienia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.
3. Proces spalania – zajęcia dydaktyczne przeznaczyć na instruktaż z objaśnieniem.
4. Na zajęciach praktycznych z tematu „Pożar i jego rozwój” należy stosować pokaz zjawiska pożaru i jego rozwoju w komorze rozgorzeniowej oraz przeprowadzić symulację pożaru na poligonie pożarniczym. Uzupełnienie wiedzy w tym zakresie może również stanowić emisja filmów dydaktycznych dotyczących zjawiska pożaru.
5. Przy realizacji zajęć z tematu „Pożar i jego rozwój” należy przeprowadzić pokaz zjawisk z użyciem makiety „domku dla lalek”, demonstratorów w tym komory rozgorzeniowej. Tematykę z tego zagadnienia można połączyć z realizacją zajęć z tematów „Taktyka zwalczania pożarów” lub „Sprzęt do działań ratowniczych” w temacie „Sprzęt ochrony układu oddechowego”.

6. Przy realizacji zajęć z tematu „Pożar i jego rozwój” przeprowadza się następujące demonstracje i pokazy:
 - a. Obligatoryjne:
 - pokaz pirolizy drewna w kolbie lub pokaz pirolizy drewna na płycie grzewczej,
 - mały i duży domek dla lalek,
 - wizualizacja strugi wytwarzanej przez wentylator przy użyciu zadymiarki.
 - b. Fakultatywne:
 - pokaz granic wybuchowości/palności z wykorzystaniem akwarium,
 - pokaz wpływu obciążenia ogniowego i dostępu powietrza na skuteczność prądów gaśniczych (mały i duży stosik drewniany oraz spryskiwacze podające prądy zwarte i rozproszone).
7. Podczas realizacji zajęć praktycznych z przedmiotu „Środki gaśnicze” stanowiska poligonowe oraz sposób realizacji zajęć powinny pokazać związek pomiędzy stosowanymi środkami gaśniczymi, a efektem gaśniczym ich działania.

Literatura

1. Bielicki P. P., Proces spalania a pożar, CS PSP Częstochowa 2001,
2. Bengtsson L., Enclosure fires, Räddningsverket, 2001,
3. Jones L., Atkins P., Chemia ogólna. Częsteczeki, materia, reakcje, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004,
4. Kociołek K. (red.), Fizykochemia spalania i środki gaśnicze, KG PSP, Warszawa 2005.
5. Kokot-Góra Sz., Compartment Fire Behaviour Training 2012, czyli o pożarach wewnętrznych po nowemu, Ośrodek Szkolenia KW PSP w Olsztynie, 2012,
6. Mizerski A. Sobolewski M., Król B., Zastosowanie pian do gaszenia pożarów, SGSP, Warszawa 2002,
7. Pofit-Szczepańska M., Wybrane zagadnienia z chemii ogólnej, fizykochemii spalania i wybuchu oraz rozwoju pożarów, SA PSP, Kraków 2007,
8. Pofit-Szczepańska M., Wybrane zagadnienia z fizykochemii wybuchu, SGSP 2005,
9. Wilczkowski S., Środki gaśnicze, SA PSP, Kraków 1999,
10. Wilczkowski S., Piany gaśnicze, środki pianotwórcze i zwilżacze, SA PSP, Kraków 2003.

4. Sprzęt do działań ratowniczych

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Sprzęt pożarniczy	1	–	1
2.	Podręczny sprzęt gaśniczy	1	2	3
3.	Sprzęt i armatura wodna	4	12	16
4.	Sprzęt do wytwarzania i podawania piany	2	2	4
5.	Drabiny pożarnicze przenośne	2	8	10
6.	Sprzęt ewakuacyjny	2	4	6
7.	Ratownicze zestawy hydrauliczne	2	4	6
8.	Ratownicze zestawy pneumatyczne siłowe	2	6	8
9.	Ratowniczy sprzęt mechaniczny	4	14	18
10.	Sprzęt burzący	1	–	1
11.	Pojazdy pożarnicze	2	2	4
12.	Ubrania ochronne	2	4	6
13.	Ekwipunek osobisty	1	–	1
14.	Sprzęt ochrony układu oddechowego	2	12	14
15.	Agregaty prądotwórcze, oddymiające (wentylatory), sprzęt oświetleniowy i sygnalizacyjny, kamery termowizyjne	3	2	5
16.	Sprzęt do stabilizacji	1	2	3
Razem		32	72	104

4.1. Sprzęt pożarniczy – 1T

Materiał nauczania:

- Grupy sprzętu pożarniczego;
- Przeznaczenie poszczególnych grup sprzętu pożarniczego;
- Skład poszczególnych grup sprzętu pożarniczego.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wymienić grupy sprzętu pożarniczego,
- omówić przeznaczenie poszczególnych grup sprzętu pożarniczego,
- wymienić sprzęt wchodzący w skład poszczególnych grup sprzętu pożarniczego.

4.2. Podręczny sprzęt gaśniczy – 1T, 2P

Materiał nauczania:

- Przeznaczenie podręcznego sprzętu gaśniczego;
- Rodzaje podręcznego sprzętu gaśniczego;
- Przeznaczenie poszczególnych rodzajów podręcznego sprzętu gaśniczego;
- Podział gaśnic przenośnych i gaśnic przewoźnych;
- Budowa gaśnic przenośnych i gaśnic przewoźnych;
- Zasady stosowania podręcznego sprzętu gaśniczego;
- Konserwacja podręcznego sprzętu gaśniczego.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie podręcznego sprzętu gaśniczego,
- b. wymienić rodzaje podręcznego sprzętu gaśniczego,
- c. omówić przeznaczenie poszczególnego rodzaju podręcznego sprzętu gaśniczego,
- d. wymienić typy gaśnic przenośnych i gaśnic przewoźnych,
- e. rozróżnić i omówić elementy budowy poszczególnych typów gaśnic przenośnych, gaśnic przewoźnych,
- f. objaśnić informacje zawarte na etykiecie gaśnic przenośnych, gaśnic przewoźnych i hydronetki,
- g. wymienić i rozróżnić techniki gaszenia kocem gaśniczym i sitem kominowym,
- h. wymienić i omówić rodzaje hydrantów wewnętrznych,
- i. uruchomić hydrant wewnętrzny,
- j. omówić zasady konserwacji podręcznego sprzętu gaśniczego,
- k. uruchomić gaśnicę,
- l. zastosować koc gaśniczy,
- m. zaprezentować mechanizm gaśniczy środków gaśniczych (woda, roztwory wodne, piany, proszki, CO₂).

4.3. Sprzęt i armatura wodna – 4T, 12P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie sprzętu i armatury wodnej;
- b. Rodzaje sprzętu i armatury wodnej oraz jego oznakowanie;
- c. Przeznaczenie poszczególnego sprzętu i armatury wodnej;
- d. Budowa sprzętu i armatury wodnej;
- e. Podstawowe parametry sprzętu i armatury wodnej (w tym ciśnienie robocze, natężenie przepływu);
- f. Sprawianie sprzętu i armatury wodnej.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie sprzętu i armatury wodnej,
- b. wymienić sprzęt i armaturę wodną,
- c. wyjaśnić oznakowanie sprzętu i armatury wodnej,
- d. omówić przeznaczenie poszczególnego sprzętu i armatury wodnej,
- e. wymienić i rozróżnić elementy budowy poszczególnego sprzętu i armatury wodnej,
- f. wymienić podstawowe parametry sprzętu i armatury wodnej,
- g. sprawić sprzęt i armaturę wodną ,w tym:
 - pobrać pożarnicze węże tłoczne z pojazdów,
 - przenieść pożarnicze węże tłoczne zwinięte w krąg,
 - rozwinąć pożarnicze węże tłoczne z kręgu podwójnego,
 - połączyć ze sobą i rozłączyć pożarnicze węże tłoczne,
 - odwodnić pożarnicze węże tłoczne podczas zwijania alarmowego linii węzowych,
 - zwinać pożarnicze węże tłoczne w krąg podwójny i pojedynczy,
 - przenieść pożarnicze węże tłoczne i armaturę wodną,

- rozwinąć pożarnicze węże tłoczne i połączyć je z rozdzielaczem i prądownicą,
- rozwinąć pożarnicze węże tłoczne i połączyć je z nasadami motopomp/autopomp i nasadami hydrantów,
- rozwinąć pożarnicze węże tłoczne z noszaków,
- rozwinąć pożarnicze węże tłoczne ze zwijadeł ręcznych i dwukołowych,
- zwinąć pożarnicze węże tłoczne do noszaków,
- zwinąć i ułożyć pożarnicze węże tłoczne na bębny zwijadeł ręcznych i dwukołowych,
- rozwinąć pożarnicze węże tłoczne i połączyć je z armaturą wodną taką jak: regulatory ciśnienia, działka gaśnicze, urządzenia do wytwarzania zasłony wodnej, lance gaśnicze,
- zastosować regulator ciśnienia,
- wykorzystać przyrząd do mycia węży,
- wykorzystać możliwości techniczne działek gaśniczych podczas podawania wody,
- h. zastosować mostki przejazdowe, siodełka, podpinkę,
- i. sprawić linię ssawną do motopompy/autopompy,
- j. zdemontować i złożyć linię ssawną,
- k. wymienić i omówić rodzaje hydrantów zewnętrznych,
- l. scharakteryzować hydrant na podstawie tabliczki informacyjnej,
- m. odnaleźć hydrant podziemny na podstawie tabliczki informacyjnej,
- n. pobrać wodę z podziemnej sieci wodociągowej przy użyciu stojaka hydrantowego 80,
- o. podać wodę z zastosowaniem prądownicy wodnej, optymalnie wykorzystując możliwości techniczne prądownicy.

4.4. Sprzęt do wytwarzania i podawania piany – 2T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie sprzętu pianotwórczego;
- b. Rodzaje sprzętu pianotwórczego i jego oznakowanie: prądownice pianowe, wytwornice pianowe, generatory piany lekkiej, działka wodno-pianowe;
- c. Rodzaje zasysaczy liniowych i ich oznakowanie;
- d. Przeznaczenie sprzętu pianotwórczego oraz zasysaczy liniowych;
- e. Budowa sprzętu pianotwórczego i zasysaczy liniowych;
- f. Podstawowe parametry sprzętu pianotwórczego i zasysaczy liniowych: ciśnienie robocze, natężenie przepływu wodnego roztworu środka pianotwórczego, rodzaj zasysacza liniowego współpracujący z danym rodzajem sprzętu pianotwórczego.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie sprzętu pianotwórczego,
- b. wymienić sprzęt pianotwórczy,
- c. wyjaśnić oznakowanie sprzętu pianotwórczego: prądownic pianowych, wytwornic pianowych, generatorów piany lekkiej, działek wodno-pianowych oraz zasysaczy liniowych,
- d. omówić przeznaczenie prądownic pianowych,

- e. omówić przeznaczenie wytwornic pianowych,
- f. omówić przeznaczenie generatorów piany lekkiej,
- g. omówić przeznaczenie działek wodno-pianowych,
- h. omówić przeznaczenie zasysaczy liniowych,
- i. wymienić i rozróżnić elementy budowy poszczególnego sprzętu pianotwórczego i zasysacza liniowego,
- j. wymienić parametry sprzętu pianotwórczego: ciśnienie robocze, wydajność piany, natężenie przepływu roztworu wodnego środka pianotwórczego, współpraca z zasysaczem,
- k. wytworzyć pianę gaśniczą: ciężką, średnią i lekką przy użyciu sprzętu pianotwórczego, z zastosowaniem zasysacza liniowego i dozownika środka pianotwórczego samochodu pożarniczego.

4.5. Drabiny pożarnicze przenośne – 2T, 8P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie drabin pożarniczych przenośnych;
- b. Rodzaje drabin pożarniczych przenośnych;
- c. Przeznaczenie poszczególnych rodzajów drabin pożarniczych przenośnych;
- d. Oznakowanie drabin pożarniczych przenośnych znakami eksploatacyjnymi (przeznaczenie, zasięg, masa);
- e. Budowa poszczególnych typów drabin pożarniczych przenośnych;
- f. Zasady używania drabin pożarniczych przenośnych;
- g. Wchodzenie i schodzenie po drabinach pożarniczych przenośnych;
- h. Zabezpieczenie ratownika i sprzętu na drabinach pożarniczych przenośnych.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić i rozróżnić rodzaje drabin pożarniczych przenośnych,
- b. omówić przeznaczenie poszczególnych rodzajów drabin pożarniczych przenośnych,
- c. wyjaśnić zastosowanie poszczególnych drabin pożarniczych przenośnych na podstawie oznakowań eksploatacyjnych,
- d. wymienić elementy budowy drabiny przenośnej,
- e. sprawić drabiny przenośne,
- f. omówić technikę wchodzenia i schodzenia po drabinach pożarniczych przenośnych,
- g. omówić zasady wchodzenia i schodzenia ze sprzętem pożarniczym po drabinach pożarniczych przenośnych,
- h. omówić zasady zabezpieczania na drabinie pożarniczej przenośnej ratownika oraz sprzętu pożarniczego,
- i. wejść i zejść po drabinach przenośnych,
- j. zabezpieczyć siebie i sprzęt podczas pracy na drabinach pożarniczych przenośnych.

4.6. Sprzęt ewakuacyjny – 2T, 4P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie sprzętu ewakuacyjnego;
- b. Przeznaczenie linki ratowniczej;

- c. Podstawowe parametry linki ratowniczej: długość, nośność;
- d. Wykorzystanie linki ratowniczej;
- e. Zastosowanie węzła półwyblinka i flagowego;
- f. Samoratowanie;
- g. Przeznaczenie skokochronów.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie sprzętu ewakuacyjnego,
- b. omówić przeznaczenie linki ratowniczej,
- c. wymienić podstawowe parametry linki ratowniczej,
- d. zawiązać węzeł przy użyciu linki ratowniczej tzn. półwyblinka i flagowy,
- e. omówić zasady asekuracji ratowników przy użyciu linki ratowniczej,
- f. samoratować się przy użyciu linki ratowniczej, w tym wykonać zatrzymanie i zabezpieczenie przy użyciu węzła flagowego,
- g. zwinąć linkę ratowniczą,
- h. omówić przeznaczenie skokochronów,
- i. sprawić skokochron – napełniany z butli,
- j. wymienić zasady prowadzenia ewakuacji przy użyciu skokochronów,
- k. omówić zasady konserwacji poszczególnych rodzajów sprzętu ewakuacyjnego.

4.7. Ratownicze zestawy hydrauliczne – 2T, 4P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie ratowniczego zestawu hydraulicznego;
- b. Skład ratowniczego zestawu hydraulicznego;
- c. Przeznaczenie poszczególnych elementów ratowniczego zestawu hydraulicznego;
- d. Podział agregatów hydraulicznych i ich oznakowanie;
- e. Rodzaje narzędzi ratowniczego zestawu hydraulicznego;
- f. Przewody hydrauliczne;
- g. Akcesoria, wchodzące w skład ratowniczych zestawów hydraulicznych;
- h. Przygotowanie do pracy ratowniczego zestawu hydraulicznego.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie ratowniczego zestawu hydraulicznego,
- b. wymienić skład ratowniczego zestawu hydraulicznego,
- c. omówić przeznaczenie poszczególnych elementów ratowniczego zestawu hydraulicznego,
- d. rozróżnić agregaty hydrauliczne ze względu na liczbę zasilanych narzędzi,
- e. rozróżnić agregaty hydrauliczne ze względu na ich źródło zasilania,
- f. rozróżnić rodzaje narzędzi wchodzących w skład ratowniczego zestawu hydraulicznego jednostronnego i dwustronnego działania,
- g. omówić zasady łączenia, rozłączania i zabezpieczania przewodów hydraulicznych,
- h. przygotować ratowniczy zestaw hydrauliczny do pracy z zastosowaniem różnego typu źródeł zasilania, rodzaju narzędzi oraz akcesoriów,

- i. połączyć i zabezpieczyć przewody hydrauliczne z elementami ratowniczego zestawu hydraulicznego,
- j. połączyć/wymienić akcesoria narzędzi ratowniczego zestawu hydraulicznego,
- k. wykonać pracę z zastosowaniem zestawu hydraulicznego,
- l. omówić zasady postępowania z narzędziami ratowniczego zestawu hydraulicznego po wykonanej pracy,
- m. omówić zasady konserwacji ratowniczego zestawu hydraulicznego.

4.8. Ratownicze zestawy pneumatyczne siłowe – 2T, 6P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie ratowniczych zestawów pneumatycznych siłowych;
- b. Podział pneumatycznych zestawów ratowniczych siłowych;
- c. Elementy wchodzące w skład ratowniczych zestawów pneumatycznych siłowych;
- d. Sprawianie ratowniczych zestawów pneumatycznych siłowych;
- e. Konserwacja ratowniczych zestawów pneumatycznych siłowych;
- f. Efektywność pracy ratowniczymi zestawami pneumatycznymi siłowymi;
- g. Praca ratowniczymi zestawami pneumatycznymi siłowymi.

Efekty kształcenia

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie ratowniczych zestawów pneumatycznych siłowych,
- b. omówić podział pneumatycznych zestawów ratowniczych siłowych,
- c. rozróżnić i dobrać elementy wchodzące w skład pneumatycznych zestawów ratowniczych siłowych – niskociśnieniowych i wysokociśnieniowych,
- d. omówić przeznaczenie poszczególnych elementów wchodzących w skład pneumatycznych zestawów ratowniczych siłowych,
- e. omówić zasadę sprawiania ratowniczych zestawów pneumatycznych siłowych – niskociśnieniowych i wysokociśnieniowych,
- f. sprawić ratownicze zestawy pneumatyczne siłowe – niskociśnieniowe i wysokociśnieniowe,
- g. wyjaśnić zasady pracy ratowniczym zestawem pneumatycznym siłowym niskociśnieniowym podczas podparcia dwupunktowego tzw. „podest”,
- h. wyjaśnić zasady pracy ratowniczym zestawem pneumatycznym siłowym wysokociśnieniowym podczas podparcia jednopunktowego (jeden siłownik), podparcia jednopunktowego (dwa siłowniki) tzw. „stos”, podparcia dwupunktowego (dwa siłowniki) tzw. „podest”,
- i. wykonać podnoszenie, opuszczenie, rozpieranie przy użyciu zestawów pneumatycznych siłowych,
- j. omówić zasady konserwacji ratowniczych zestawów pneumatycznych siłowych.

4.9. Ratowniczy sprzęt mechaniczny – 4T, 14P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie ratowniczego sprzętu mechanicznego;
- b. Przeznaczenie pilarki przenośnej z piłą łańcuchową i przecinarki przenośnej tarczowej;
- c. Budowa pilarki przenośnej z piłą łańcuchową i przecinarki przenośnej tarczowej;

- d. Przygotowanie do pracy pilarki przenośnej z piłą łańcuchową i przecinarki przenośnej tarczowej;
- e. Praca pilarką przenośną z piłą łańcuchową i przecinarką przenośną tarczową;
- f. Konserwacja pilarki przenośnej z piłą łańcuchową i przecinarki przenośnej tarczowej.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie ratowniczego sprzętu mechanicznego,
- b. omówić przeznaczenie pilarki przenośnej z piłą łańcuchową i przecinarki przenośnej tarczowej,
- c. wymienić i rozróżnić elementy budowy pilarki przenośnej z piłą łańcuchową,
- d. wymienić i rozróżnić elementy budowy przecinarek przenośnych tarczowych,
- e. omówić zasadę doboru elementów tnących w pilarkach przenośnych z piłą łańcuchową i przecinarkach tarczowych,
- f. wyjaśnić zasady przygotowania i zasady pracy pilarką przenośną z piłą łańcuchową,
- g. wyjaśnić zasady przygotowania i zasady pracy przecinarką przenośną tarczową,
- h. przygotować do pracy pilarkę przenośną z piłą łańcuchową i przecinarkę przenośną tarczową,
- i. wykonać pracę pilarką przenośną z piłą łańcuchową w zakresie:
 - okrzesywania drzew,
 - przerzynki drzew i gałęzi leżących,
 - przerzynki drzew i gałęzi naprężonych,
 - ścinka drzew – technika powalania,
- j. wykonać pracę przecinarką przenośną tarczową w zakresie:
 - cięcia elementów poziomych,
 - cięcia elementów pionowych,
 - cięcia elementów ułożonych poziomo w podparciu jednostronnym i podparciu dwustronnym,
- k. wykonać konserwację pilarki przenośnej z piłą łańcuchową i przecinarki przenośnej tarczowej.

4.10. Sprzęt burzący – 1T

Materiał nauczania:

- a. Rodzaje sprzętu burzącego: bosaki, kotwica pożarnicza, topór strażacki ciężki, siekierołom, narzędzie ratownicze „hooligan”, nożyce ręczne dźwigniowe, łom, piły ręczne, kilofy i młotki ręczne, łopaty, szpadle, widły, miotły, siekiery, liny stalowe, szekle;
- b. Przeznaczenie sprzętu burzącego;
- c. Przeznaczenie poszczególnych rodzajów sprzętu burzącego.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie sprzętu burzącego,
- b. wymienić rodzaje sprzętu burzącego,

4.11. Pojazdy pożarnicze – 2T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie pojazdów pożarniczych;
- b. Podział pojazdów pożarniczych;
- c. Samochody pożarnicze;
- d. Oznaczenie pojazdów pożarniczych;
- e. Oznaczenie operacyjne pojazdów pożarniczych;
- f. Kontenery i przyczepy pożarnicze;
- g. Dokumentowanie pracy pojazdu i sprzętu silnikowego;
- h. Przeznaczenie samochodu z drabiną mechaniczną i samochodu z podnośnikiem hydraulicznym;
- i. Zasady wejścia i zejścia na drabiny mechaniczne/do kosza podnośnika hydraulicznego;
- j. Zasady tworzenia stanowiska roboczego w koszu ratowniczym.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie pojazdów pożarniczych,
- b. omówić podział pojazdów pożarniczych,
- c. objaśnić symbole samochodów pożarniczych,
- d. objaśnić zasady oznakowania pojazdów pożarniczych numerami operacyjnymi,
- e. zinterpretować numery operacyjne znajdujące się na pojazdach pożarniczych.
- f. omówić rodzaje kontenerów i przyczep pożarniczych,
- g. omówić zasady dokumentowania pracy pojazdu i sprzętu silnikowego,
- h. omówić okresową kartę pracy pojazdu i sprzętu silnikowego,
- i. omówić przeznaczenie samochodu z drabiną mechaniczną i samochodu z podnośnikiem hydraulicznym,
- j. wymienić zasady wejścia i zejścia na drabiny mechaniczne/do kosza podnośnika hydraulicznego,
- k. wymienić zasady wejścia i zejścia z linią wężową na drabiny mechaniczne/podnośnik hydrauliczny,
- l. omówić zasady budowy stanowisk roboczych w koszu ratowniczym,
- m. zbudować stanowiska robocze w koszu ratowniczym drabin mechanicznych/podnośnika hydraulicznego w tym:
- n. zamontować działko wodno-pianowe i przedłużyć linię wężową,
- o. zamontować nosze,
- p. zamontować sprzęt oświetleniowy,
- q. zabezpieczyć siebie i sprzęt ratowniczy.

4.12. Ubrania ochronne – 2T, 4P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie ubrań ochronnych stosowanych w strażach pożarnych;
- b. Rodzaje ubrań stosowanych w strażach pożarnych: ubranie koszarowe, ubranie specjalne, ubranie specjalne chroniące przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem, ubranie specjalne chroniące przed czynnikami chemicznymi,

kombinezon chroniący przed owadami błonkoskrzydłymi, ubranie do współpracy z deską lodową;

- c. Typy ubrań chroniących przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem;
- d. Zasady przygotowania do pracy i zasady pracy w ubraniach chroniących przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem;
- e. Zasady zdejmowania ubrań chroniących przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem;
- f. Zasady konserwacji ubrań specjalnych bojowych;
- g. Konserwacja ubrań ochronnych chroniących przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem;
- h. Typy ubrań chroniących przed czynnikami chemicznymi;
- i. Zasady przygotowania do pracy i zasady pracy w ubraniach chroniących przed czynnikami chemicznymi;
- j. Zasady zdejmowania ubrań chroniących przed czynnikami chemicznymi;
- k. Kabina dekontaminacyjna;
- l. Konserwacja ubrań chroniących przed czynnikami chemicznymi.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie ubrań ochronnych stosowanych w strażach pożarnych,
- b. wymienić i omówić przeznaczenie ubrań stosowanych w strażach pożarnych,
- c. wymienić i rozróżnić elementy ubrania specjalnego,
- d. wymienić typy i rozróżnić elementy składowe ubrań specjalnych chroniących przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem,
- e. omówić zasady przygotowania do pracy i pracy w ubraniach specjalnych chroniących przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem,
- f. założyć ubranie specjalne chroniące przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem,
- g. ściągnąć ubranie specjalne chroniące przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem,
- h. wykonać pracę w ubraniu specjalnym chroniącym przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem,
- i. omówić zasady konserwacji ubrań specjalnych bojowych,
- j. omówić zasady konserwacji ubrań specjalnych chroniących przed promieniowaniem cieplnym i płomieniem,
- k. wymienić typy i rozróżnić elementy budowy ubrań specjalnych chroniących przed czynnikami chemicznymi,
- l. omówić zasady przygotowania do pracy i pracy w ubraniach specjalnych chroniących przed czynnikami chemicznymi – typ 3,
- m. założyć ubranie specjalne chroniące przed czynnikami chemicznymi – typ 3,
- n. zdjąć ubrania specjalne chroniące przed czynnikami chemicznymi – typ 3,
- o. wykonać pracę w ubraniu ochrony przeciwchemicznej,
- p. przygotować kabinę dekontaminacyjną do dekontaminacji wstępnej,
- q. omówić zasady konserwacji ubrań specjalnych chroniących przed czynnikami chemicznymi.

4.13. Ekwipunek osobisty – 1T

Materiał nauczania:

- a. Ekwipunek osobisty strażaka;
- b. Przeznaczenie poszczególnych elementów ekwipunku osobistego strażaka.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić znaczenie ekwipunku osobistego,
- b. wymienić rodzaje sprzętu wchodzącego w skład ekwipunku osobistego.

4.14. Sprzęt ochrony układu oddechowego – 2T, 12P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie sprzętu ochrony układu oddechowego;
- b. Sprzęt ochrony układu oddechowego i jego podział;
- c. Proces oddychania i skutki niedotlenienia organizmu;
- d. Aparaty powietrzne butlowe ze sprężonym powietrzem;
- e. Maski do aparatu powietrznego butlowego ze sprężonym powietrzem;
- f. Zasady przygotowania i pracy w aparatach powietrznych butlowych ze sprężonym powietrzem;
- g. Inny sprzęt ochrony układu oddechowego, w tym sprzęt ochrony osób zagrożonych (kaptury ratownicze, maski uciezkowe, aparaty uciezkowe);

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie sprzętu ochrony układu oddechowego,
- b. omówić podział sprzętu ochrony układu oddechowego,
- c. wyjaśnić proces oddychania,
- d. omówić skutki niedotlenienia organizmu,
- e. omówić i rozróżnić elementy budowy aparatów powietrznych butlowych ze sprężonym powietrzem,
- f. omówić i rozróżnić elementy budowy maski,
- g. omówić zasady przygotowania do pracy aparatów powietrznych butlowych ze sprężonym powietrzem i masek,
- h. przygotować się do pracy w aparacie powietrznym butlowym,
- i. sprawdzić, dopasować i założyć maskę,
- j. zamontować i zdemontować butlę aparatu powietrznego,
- k. omówić zasady pracy w aparacie powietrznym butlowym ze sprężonym powietrzem,
- l. wykonać pracę w aparacie powietrznym butlowym ze sprężonym powietrzem,
- m. omówić zasady konserwacji aparatów powietrznych butlowych ze sprężonym powietrzem i masek,
- n. omówić zastosowanie innego sprzętu ochrony układu oddechowego.

4.15. Agregaty prądotwórcze, oddymiające (wentylatory), sprzęt oświetleniowy i sygnalizacyjny, kamery termowizyjne – 3T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie sprzętu oświetleniowego; rodzaje sprzętu oświetleniowego: najaśnice, reflektory, lampy;
- b. Przygotowanie do pracy sprzętu oświetleniowego;
- c. Przeznaczenie sprzętu sygnalizacyjnego;
- d. Rodzaje sprzętu sygnalizacyjnego, służącego do oznakowania miejsca zdarzenia: lampy sygnalizacyjne, płotki ostrzegawcze, stożki ostrzegawcze, taśmy ostrzegawcze, znaki sygnalizacyjne;
- e. Przygotowanie do pracy sprzętu sygnalizacyjnego;
- f. Konserwacja sprzętu oświetleniowego i sygnalizacyjnego;
- g. Przeznaczenie agregatów prądotwórczych;
- h. Rodzaje agregatów prądotwórczych;
- i. Przeznaczenie poszczególnych rodzajów agregatów prądotwórczych;
- j. Tabliczka znamionowa agregatów prądotwórczych;
- k. Przygotowanie do pracy agregatów prądotwórczych;
- l. Obsługa agregatów prądotwórczych podczas zasilania odbiorników energii elektrycznej;
- m. Przeznaczenie wentylatorów oddymiających;
- n. Rodzaje wentylatorów oddymiających;
- o. Rodzaje wentylatorów oddymiających;
- p. Przygotowanie do pracy wentylatorów oddymiających;
- q. Obsługa wentylatorów oddymiających,
- r. Kamery termowizyjne.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie sprzętu oświetleniowego i sygnalizacyjnego,
- b. wymienić rodzaje sprzętu oświetleniowego i sygnalizacyjnego,
- c. omówić zasady przygotowania do pracy sprzętu oświetleniowego i sygnalizacyjnego,
- d. sprawić sprzęt oświetleniowy z wykorzystaniem masztów, trójnogów, statywów oraz przy użyciu sprzętu sygnalizacyjnego;
- e. omówić przeznaczenie agregatów prądotwórczych,
- f. wymienić rodzaje agregatów prądotwórczych stosowanych przez straże pożarne,
- g. omówić i rozróżnić elementy budowy agregatów prądotwórczych przenośnych i przewoźnych,
- h. odczytać i zinterpretować informacje zawarte na tabliczce znamionowej agregatu prądotwórczego,
- i. omówić zasady doboru agregatu prądotwórczego do odbiornika energii elektrycznej,
- j. zasilić odbiornik energii elektrycznej stosując agregat prądotwórczy
- k. omówić przeznaczenie wentylatorów oddymiających,
- l. wymienić rodzaje wentylatorów oddymiających stosowanych przez straże pożarne,
- m. omówić i rozróżnić elementy budowy wentylatorów oddymiających,

- n. uruchomić wentylator oddymiający,
- o. przygotować do pracy i zinterpretować obraz z kamery termowizyjnej.

4.16. Sprzęt do stabilizacji – 1T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie sprzętu do stabilizacji;
- b. Rodzaje sprzętu do stabilizacji;
- c. Budowa podpór kolumnowych;
- d. Zasady przygotowania podpór kolumnowych do pracy;
- e. Konserwacja sprzętu służącego do stabilizacji.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić sprzęt stosowany w działaniach w transporcie drogowym,
- b. omówić przeznaczenie sprzętu służącego do stabilizacji,
- c. omówić rodzaje i przeznaczenie poszczególnego sprzętu służącego do stabilizacji,
- d. omówić zasady wykorzystania i przygotowania do pracy sprzętu do stabilizacji pojazdów w różnych ich położeniach,
- e. wymienić rodzaje podpór kolumnowych ze względu na źródło zasilania,
- f. omówić budowę poszczególnych podpór kolumnowych w zależności od źródła napędu,
- g. omówić zasady przygotowania podpór kolumnowych do pracy,
- h. przygotować podpory kolumnowe do pracy,
- i. omówić zasady konserwacji sprzętu służącego do stabilizacji.

Uwagi do realizacji przedmiotu

1. Tematy z przedmiotu „Sprzęt do działań ratowniczych” powinny poprzedzać zajęcia praktyczne wymagające pracy ze sprzętem na „Taktyce zwalczania pożarów” i „Taktyce działań ratowniczych”.
2. W trakcie realizacji zajęć z zakresu „Sprzętu do działań ratowniczych” należy zwracać szczególną uwagę na: poprawną terminologię, używanie do ćwiczeń sprzętu sprawnego pod względem technicznym oraz poprawne wykonywanie przez strażaków czynności.
3. Należy zrezygnować z przedstawiania strażakom szczegółowej budowy sprzętu oraz dużej liczby parametrów na rzecz nauki prawidłowej eksploatacji i obsługi.
4. W temacie „Pojazdy pożarnicze” podczas omawiania materiału nauczania opierać się o podział i nazewnictwo obowiązujące w działalności operacyjnej. Poinformować słuchaczy o zakresie stosowania normy PN-EN 1846 -1.
5. W ramach realizacji tematu „Sprzęt mechaniczny” technikę ścinki drzew przedstawić np. w oparciu o pracę z wykorzystaniem stojaka pionowego.
6. W ramach realizacji każdego z tematów na „Sprzęcie do działań ratowniczych” należy szczegółowo omówić zagadnienia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.
7. Konserwację sprzętu w ramach zajęć praktycznych realizować na bieżąco, traktując ją, jako integralną i naturalną czynność po skończeniu pracy.
8. Podczas zajęć praktycznych należy stosować drabiny standardowe DN2,7 i D10W.

9. Po zrealizowaniu zajęć związanych z przygotowaniem aparatów powietrznych, każdy słuchacz musi przejść ścieżkę treningową w komorze dymowej w warunkach normalnych i zadymieniu.
10. Przy realizacji zajęć związanych z ubieraniem i zdejmowaniem ubrań szczególną uwagę ze względów bezpieczeństwa zwrócić na wykonywanie tych czynności w rocie (wzajemna kontrola wykonanych czynności i pomoc).
11. W trakcie realizacji tematu „Podręczny sprzęt gaśniczy” każdy ze słuchaczy powinien użyć gaśnicę.
12. Zajęcia praktyczne z tematu „Agregaty prądotwórcze” należy realizować z zastosowaniem urządzeń elektrycznych o napięciu i mocy znamionowej określonej w przepisach.

5. Taktyka zwalczania pożarów

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Teren pożaru i teren akcji	1	–	1
2.	Formy działań taktycznych	2	–	2
3.	Organizacja pododdziałów pożarniczych – zadania podstawowe	1	2	3
4.	Gotowość operacyjna i alarm bojowy	1	2	3
5.	Rozpoznanie pożaru	2	4	6
6.	Stanowiska gaśnicze	2	8	10
7.	Techniki gaszenia pożarów	2	8	10
8.	Organizacja łączności podczas akcji gaśniczej	2	2	4
9.	Evakuacja i ratownictwo	2	8	10
10.	Taktyka zwalczania pożarów wewnętrznych	5	12	17
11.	Taktyka zwalczania pożarów zewnętrznych	2	6	8
Razem		22	52	74

5.1. Teren pożaru i teren akcji – 1T

Materiał nauczania:

- a. Teren pożaru;
- b. Elementy terenu pożaru: front pożaru, tył pożaru, skrzydła pożaru, oś pożaru;
- c. Teren akcji;
- d. Pozycje terenu akcji: wodna, wężowa i ogniowa;
- e. Stanowiska bojowe: wodne, rozdzielacza, gaśnicze, dowodzenia;
- f. Zabezpieczenie terenu akcji.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wyjaśnić pojęcie „teren pożaru”,
- b. wymienić i omówić elementy terenu pożaru,
- c. wyjaśnić pojęcie „teren akcji”,
- d. rozróżnić teren pożaru i teren akcji,
- e. omówić sposoby zabezpieczania terenu akcji,
- f. wykonać zabezpieczenie terenu akcji,
- g. omówić poszczególne elementy terenu akcji z podziałem na pozycje,
- h. wyliczyć i scharakteryzować pozycje terenu akcji,
- i. nazwać i omówić stanowiska bojowe.

5.2. Formy działań taktycznych – 2T

Materiał nauczania:

- a. Lokalizacja i likwidacja pożaru;
- b. Natarcie, obrona i działania połączone;
- c. Warunki przystąpienia do natarcia, obrony i działań połączonych.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wyjaśnić pojęcia „lokalizacja pożaru” i „likwidacja pożaru”,
- b. zdefiniować natarcie,
- c. omówić i rozróżnić natarcie wewnętrzne, zewnętrzne i skoncentrowane,
- d. zdefiniować obronę,
- e. omówić i rozróżnić obronę bliższą i obronę dalszą,
- f. omówić i rozróżnić natarcie bezpośrednie, pośrednie oraz łączone i obronę,
- g. wskazać warunki do zastosowania obrony,
- h. wyjaśnić pojęcie „działania połączone”.

5.3. Organizacja pododdziałów pożarniczych – zadania podstawowe – 1T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Rota, zastęp i sekcja;
- b. Oznakowanie funkcyjnych;
- c. Czynności funkcyjnych w rocie i w zastępie gaśniczym;
- d. Komendy wydawane podczas akcji: „na wóz”, „z wozu”, „gotów”, „woda naprzód”, „woda stój”;
- e. Podstawowe rozwinięcia taktyczne w ramach zastępu;
- f. Zadania funkcyjnych w rocie i zastępie podczas rozwinięcia wstępnego, pełnego.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. rozróżnić pojęcia rota, zastęp i sekcja,
- b. odczytać oznakowanie funkcyjnych w rocie i w zastępie,
- c. wymienić czynności funkcyjnych w rocie i w zastępie,
- d. wymienić zadania funkcyjnych po wydaniu komend przez dowódcę,
- e. wykonać zadania funkcyjnych po wydaniu komend przez dowódcę,
- f. omówić rozwinięcia taktyczne – wstępne i pełne,
- g. wymienić rodzaje linii węzowych i omówić ich przeznaczenie,
- h. wykonać rozwinięcia taktyczne wstępne i pełne.

5.4. Gotowość operacyjna i alarm bojowy – 1T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Gotowość operacyjna;
- b. Alarm bojowy;
- c. Korzystanie z ześlizgu;
- d. Założenie ubrania bojowego z uwzględnieniem sprzętu ochrony układu oddechowego;
- e. Zajmowanie miejsc w samochodach pożarniczych;
- f. Wyjście z kabiny samochodu ze sprzętem ochrony układu oddechowego;
- g. Zadania roty i zastępu przy wyjeździe z jednostki ratowniczo-gaśniczej i podczas jazdy na miejsce akcji.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wyjaśnić pojęcie „gotowości operacyjnej”,

- b. omówić zasady przywracania pełnej gotowości bojowej po powrocie z działań ratowniczych,
- c. omówić sposoby ogłoszenia alarmu bojowego,
- d. wymienić zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu bojowego,
- e. skorzystać z ześlizgu,
- f. założyć ubranie bojowe,
- g. zająć miejsce w samochodzie pożarniczym w zależności od pełnionej funkcji w zastępie,
- h. założyć sprzęt ochrony układu oddechowego i bezpiecznie opuścić kabinę samochodu w sprzęcie ochrony,
- i. wymienić zadania roty i zastępu po ogłoszeniu alarmu,
- j. wymienić zadania roty i zastępu podczas jazdy na miejsce akcji.

5.5. Rozpoznanie pożaru – 2T, 4P

Materiał nauczania:

- a. Rozpoznanie pożaru;
- b. Typy rozpoznania: pośrednie i bezpośrednie, wstępne, szczegółowe;
- c. Rodzaje rozpoznania: ogniowe, wodne, ratownicze, budowlane, terenowe, rozpoznanie sytuacji atmosferycznej i mikroklimatycznej;
- d. Organizacja patrolu rozpoznania;
- e. Wyposażenie patrolu rozpoznania;
- f. Zasady przeprowadzenia rozpoznania;
- g. Ocenianie temperatury warstwy podsufitowej w pomieszczeniu zadymionym;
- h. Zasady przeprowadzania rozpoznania wodnego.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. zdefiniować pojęcie „rozpoznanie”,
- b. wymienić rodzaje rozpoznania,
- c. scharakteryzować rozpoznanie wstępne, rozpoznanie szczegółowe i rozpoznanie bojem,
- d. wymienić i omówić sprzęt wyposażenia patrolu rozpoznania (linka ratownicza, sygnalizator bezruchu, sprzęt hydrauliczny, sprzęt ewakuacyjny dla osób zagrożonych itp.),
- e. dostosować wyposażenie patrolu rozpoznania do zdarzenia,
- f. omówić zasady postępowania podczas przeprowadzania rozpoznania wodnego,
- g. omówić zasady postępowania podczas przeprowadzania rozpoznania ogniowego,
- h. omówić rozpoznanie ratownicze, budowlane, terenowe oraz rozpoznanie sytuacji atmosferycznej i mikroklimatycznej,
- i. wyjaśnić pojęcie „patrol rozpoznania”,
- j. dokonać rozpoznania warunków pożarowych,
- k. ocenić sytuację oraz możliwości bezpiecznego i skutecznego wykonywania zleconych czynności ratowniczych,
- l. przeprowadzić rozpoznanie ratownicze z uwzględnieniem zagrożeń dla ludzi i ratowników.

- m. dokonać wyboru techniki działania w oparciu o wyniki przeprowadzonego rozpoznania i analizowania bieżącej sytuacji,
- n. omówić i wykonać sposób oceny temperatury i wysokości warstwy podsufitowej,
- o. wymienić i dobrać wyposażenie niezbędne do przeprowadzenia rozpoznania wodnego,
- p. przeprowadzić rozpoznanie wodne.

5.6. Stanowiska gaśnicze – 2T, 8P

Materiał nauczania:

- a. Stanowiska gaśnicze;
- b. Budowa stanowiska gaśniczego;
- c. Wybór miejsca na stanowisko gaśnicze;
- d. Zabezpieczenie strażaka na stanowisku gaśniczym;
- e. Zasady likwidacji stanowisk gaśniczych;
- f. Praca w rocie, zadania funkcyjnych;
- g. Pozycje prądownika: stojąca, klęcząca, leżąca;
- h. Prowadzenie linii węzowych (np. przez drogi, tory, rowy);
- i. Budowanie pionowych linii węzowych: po drabinie, po klatce schodowej (z kręgu podwójnego, z ósemki, między biegami schodów), po elewacji budynku;
- j. Stanowisko rozdzielacza.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić rodzaje stanowisk gaśniczych,
- b. rozróżnić stanowiska gaśnicze zewnętrzne i wewnętrzne,
- c. podać przykłady stałych i ruchomych stanowisk gaśniczych,
- d. sklasyfikować i omówić stanowiska gaśnicze ze względu na położenie,
- e. wskazać czynniki decydujące o wyborze miejsca na stanowisko gaśnicze,
- f. podać sposoby zabezpieczenia strażaka na stanowisku gaśniczym,
- g. wskazać zasady likwidacji stanowisk gaśniczych,
- h. omówić zadania funkcyjnych w rocie,
- i. przyjąć pozycje prądownika: stojącą, klęczącą, leżącą,
- j. omówić i zastosować różne sposoby budowy linii węzowych i linii gaśniczych (pojedynczy krąg, podwójny krąg, z ósemki, kaseton/noszak, torby węzowe, pakiety węzowe, „ślimak” itp.),
- k. omówić i zastosować różne sposoby prowadzenia linii węzowych i gaśniczych (przez drogi, tory, rowy, po drabinach przystawnych, po klatce schodowej, między biegami schodów, po elewacji),
- l. omówić i zastosować różne sposoby zabezpieczania linii węzowych i gaśniczych,
- m. zbudować stanowiska gaśnicze niższe, równe i wyższe,
- n. ustawić, zabezpieczyć i obsłużyć rozdzielacz.

5.7. Techniki gaszenia pożarów – 2T, 8P

Materiał nauczania:

- a. Rodzaje wodnych prądów gaśniczych: zwarty, rozproszony, mgłowy;

- b. Operowanie prądami gaśniczymi wodnymi;
- c. Operowanie prądami pian gaśniczych;
- d. Natarcie bezpośrednio, pośrednio i łączone;
- e. Współpraca w rocie i przemieszczanie się w pomieszczeniach zadymionych;
- f. Otwieranie drzwi i okien do pomieszczeń objętych pożarem.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wyliczyć rodzaje prądów gaśniczych,
- b. omówić, dobrać i zastosować techniki podawania prądów wodnych: długie i krótkie pulsowanie, ołówkowanie, malowanie, działanie prądem zwartym, omiatanie,
- c. omówić, dobrać i zastosować techniki podawania pian gaśniczych: lekkiej, średniej i ciężkiej,
- d. omówić zasady operowania prądami gaśniczymi w utrudnionych warunkach,
- e. przeprowadzić natarcie bezpośrednio, pośrednio oraz łączone z wykorzystaniem jednej z technik operowania prądem gaśniczym,
- f. omówić współpracę i komunikację w rocie i przemieszczanie się w pomieszczeniach zadymionych podczas wprowadzania linii gaśniczej i wycofywania się z linią gaśniczą, w tym po schodach,
- g. podać przykłady zagrożeń dla ratowników podczas otwierania pomieszczeń objętych pożarem,
- h. wymienić zasady bezpieczeństwa podczas otwierania pomieszczeń objętych pożarem,
- i. wykonać dojście do pomieszczeń objętych pożarem poprzez otworzenie drzwi/okien.

5.8. Organizacja łączności podczas akcji gaśniczej – 2T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Znaki gestowe, z wykorzystaniem których jest prowadzona łączność podczas działań ratowniczych;
- b. Przeznaczenie łączności radiowej stosowanej w straży pożarnej;
- c. Rodzaje radiotelefonów stosowanych w straży pożarnej;
- d. Budowa radiotelefonów stosowanych w straży pożarnej;
- e. Zasady obsługi radiotelefonów;
- f. Konserwacja radiotelefonów;
- g. Sieci radiowe w PSP;
- h. Kryptonimy radiowe;
- i. Zasady nawiązywania i prowadzenia korespondencji radiowej;
- j. Dyscyplina pracy radiowej;
- k. Alternatywne środki i techniki łączności stosowane podczas działań ratowniczych.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. odczytać znak gestowy i wykonać czynność,
- b. przeprowadzić korespondencję z zastosowaniem znaków gestowych,
- c. omówić przeznaczenie łączności radiowej,
- d. wymienić i omówić rodzaje radiotelefonów stosowanych w straży pożarnej,

- e. rozróżnić i omówić budowę radiotelefonu przenośnego i przewoźnego,
- f. obsłużyć radiotelefon przenośny i przewoźny,
- g. omówić zasady konserwacji radiotelefonów,
- h. wymienić i omówić przeznaczenie sieci radiowych,
- i. omówić zasady nawiązywania i prowadzenia korespondencji radiowej w sieciach radiowych PSP,
- j. omówić zasady prowadzenia nasłuchu w sieci alarmowej KSW,
- k. omówić strukturę budowy kryptonimu radiowego,
- l. wymienić podstawowe kryptonimy radiowe,
- m. wymienić sygnały alarmowe i kryptonimy okólnikowe,
- n. omówić zastosowanie sygnałów alarmowych i kryptonimów okólnikowych,
- o. wymienić i podać przykłady zastosowania alternatywnych środków i technik łączności,
- p. poprowadzić korespondencję radiową,
- q. zastosować w korespondencji radiowej sygnały alarmowe.

5.9. Ewakuacja i ratownictwo – 2T, 8P

Materiał nauczania:

- a. Ewakuacja a ratownictwo;
- b. Poszukiwanie osób w strefie zagrożenia;
- c. Ewakuacja strażaka ze stref zagrożonych;
- d. Techniki ewakuacji ludzi ze strefy zagrożenia.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. rozróżnić pojęcia „ewakuacja” i „ratownictwo”,
- b. wymienić i omówić zasady poszukiwania osób zagrożonych w sytuacji pożarowej,
- c. omówić współpracę w rocie i przemieszczanie się w pomieszczeniach zadymionych podczas przeszukiwania pomieszczeń,
- d. omówić i zastosować metody zabezpieczania ratowników podczas pracy w zadymieniu,
- e. przeszukać pomieszczenia w strefie zagrożenia,
- f. omówić i zastosować metody znakowania pomieszczeń przeszukiwanych,
- g. omówić zasady stosowania kamery termowizyjnej podczas przeszukiwania,
- h. zastosować podczas przeszukiwania kamerę termowizyjną,
- i. wymienić i omówić zasady ewakuacji uszkodzonych ze stref zagrożenia,
- j. wymienić sposoby ewakuacji pojedynczych osób z niższych i wyższych kondygnacji,
- k. wykonać ewakuację pojedynczej osoby z niższych i wyższych kondygnacji,
- l. zabezpieczyć osobę uszkodzoną i ratownika podczas schodzenia po drabinie,
- m. omówić zasady ratowania strażaka przez strażaka,
- n. przeprowadzić ewakuację strażaka ze strefy pożaru w ramach rot/zastępu,
- o. przeprowadzić ewakuację osoby z ograniczonymi możliwościami poruszania się,
- p. omówić przebieg ewakuacji zbiorowej,
- q. przeprowadzić ewakuację grupy osób ze strefy pożaru.

5.10. Taktyka zwalczania pożarów wewnętrznych – 5T, 12P

Materiał nauczania:

- a. Instalacje użytkowe w budynkach:
 - instalacja gazowa zasilana z sieci gazowej,
 - instalacje gazowe na gaz płynny,
 - instalacja fotowoltaiczna,
 - oznakowanie instalacji użytkowych;
- b. Zwalczanie pożarów w kondygnacjach piwnicznych;
- c. Zwalczanie pożarów na kondygnacjach parterowych;
- d. Zwalczanie pożarów na kondygnacjach pięter 1 – 4;
- e. Zwalczanie pożarów w obrębie strychów i poddaszy;
- f. Zabezpieczenie terenu akcji.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. rozróżnić materiał palny i niepalny,
- b. wymienić i opisać elementy budowy instalacji gazowej zasilanej z sieci gazowej,
- c. wymienić i opisać elementy budowy instalacji gazowej zasilanej na gaz płynny,
- d. wymienić i opisać elementy budowy instalacji fotowoltaicznej,
- e. wymienić i opisać zagrożenia pożarowe związane z instalacjami fotowoltaicznymi,
- f. odszukać i zamknąć główny zawór gazowy na podstawie oznakowania instalacji,
- g. odszukać i wyłączyć przeciwpożarowy wyłącznik prądu oraz główny wyłącznik prądu w budynku, w oparciu o oznakowanie instalacji,
- h. rozróżnić oznakowanie instalacji użytkowych,
- i. omówić podstawowe różnice pomiędzy gaszeniem pożarów wewnętrznych i zewnętrznych,
- j. wymienić i omówić zasady gaszenia pożarów w kondygnacjach piwnicznych,
- k. wymienić i omówić zasady gaszenia pożarów w budynkach parterowych,
- l. wymienić i omówić zasady gaszenia pożarów w budynkach niskich,
- m. przeprowadzić działania ratownicze w kondygnacji piwnicznej,
- n. przeprowadzić działania ratownicze w budynku parterowym,
- o. przeprowadzić działania ratownicze w budynku niskim,
- p. przeprowadzić działania ratownicze na strychu i poddaszu,
- q. przeprowadzić działania ratownicze podczas pożaru budynku z instalacją fotowoltaiczną,
- r. zabezpieczyć teren akcji.

5.11. Taktyka zwalczania pożarów zewnętrznych – 2T, 6P

Materiał nauczania:

- a. Działania zewnętrzne przy pożarach obiektów;
- b. Działania zewnętrzne przy pożarach instalacji fotowoltaicznej;
- c. Przygotowanie pogorzelniska lub terenu objętego działaniem ratowniczym do przekazania;
- d. Zagrożenia dla strażaka na miejscu pogorzelniska w trakcie wykonywania czynności;

- e. Zabezpieczenie pogorzelniska w zakresie zapobieżenia przed możliwością ponownego powstania pożaru;
- f. Przygotowanie do odjazdu z miejsca działań;
- g. Zabezpieczenie terenu akcji.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić i omówić zasady prowadzenia działań gaśniczych na zewnątrz obiektów,
- b. prowadzić zewnętrzne działania ratownicze podczas pożaru obiektu,
- c. przeprowadzić działania ratownicze podczas pożaru instalacji fotowoltaicznej,
- d. omówić zadania do zrealizowania celem przygotowania pogorzelniska lub terenu objętego działaniem ratowniczym do przekazania,
- e. wymienić i scharakteryzować zagrożenia dla strażaka na miejscu pogorzelniska w trakcie wykonywania zadań,
- f. wymienić zasady zabezpieczenia pogorzelniska przed możliwością ponownego powstania pożaru,
- g. omówić zadania z zakresu przygotowania do odjazdu z terenu działań,
- h. zabezpieczyć teren akcji.

Uwagi do realizacji przedmiotu

1. Sposoby zabezpieczania terenu akcji należy realizować w czasie zajęć praktycznych z tematów dotyczących taktyki zwalczania pożarów wewnętrznych i zewnętrznych.
2. Przy realizacji tematu „Teren pożaru i teren akcji” zwrócić szczególną uwagę na ustawienie pojazdów względem terenu akcji oraz terenu pożaru z wyszczególnieniem roli kierowcy.
3. Przy realizacji zajęć z technik gaszenia pożarów należy wykorzystać opracowanie: „Techniki operowania prądami gaśniczymi”, Szymon Kokot-Góra, Wydawnictwo Air Press, Opole 2015.
4. W trakcie zajęć należy wykorzystać przenośne i przewoźne działka wodno-pianowe. W trakcie ćwiczeń na miejscu pogorzelniska zwrócić uwagę na stosowanie środków ochrony indywidualnej i zagrożenia wynikające z występowaniem czynników szkodliwych dla życia i zdrowia.
5. W trakcie realizacji zajęć dotyczących taktyki zwalczania pożarów wewnętrznych i zewnętrznych należy zwracać szczególną uwagę na poprawną terminologię, używanie do ćwiczeń sprzętu sprawnego pod względem technicznym oraz poprawne wykonywanie przez słuchaczy czynności.
6. Zaleca się przeprowadzenie, co najmniej jednych zajęć praktycznych w porze nocnej.
7. W trakcie prowadzenia zajęć praktycznych dotyczących taktyki zwalczania pożarów wewnętrznych i zewnętrznych należy stosować oznaczenia funkcyjnych.
8. Zaleca się na zajęciach praktycznych wykorzystywać samochody gaśnicze i specjalne o różnym składzie osobowym.
9. Podczas zajęć praktycznych należy zwracać uwagę na poprawne składanie meldunków dotyczących przebiegu działań.
10. Zajęcia teoretyczne z przedmiotu „Taktyka zwalczania pożarów” należy wzbogacać filmami dydaktycznymi dotyczącymi tematyki poruszanej na zajęciach.

11. W ramach realizacji każdego z tematów z „Taktyki zwalczania pożarów” należy szczegółowo omówić zagadnienia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.
12. Przy pożarach strychów i poddaszy należy uwzględnić wykonanie otworów rewizyjnych i wentylacyjnych.
13. Należy wykorzystać kamerę termowizyjną w celu ustalenia strefy objętej pożarem oraz okoliczności i miejsce zastosowania lanc gaśniczych.
14. Czynności ewakuacji strażaka ze strefy zagrożenia i ewakuacji strażaka przez strażaka należy realizować również podczas ćwiczeń z gaszenia pożarów wewnętrznych i zewnętrznych.

6. Taktyka działań ratowniczych

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Podstawy działań ratowniczych	1	–	1
2.	Ratownictwo techniczne w transporcie drogowym	9	24	33
3.	Kierowanie ruchem drogowym	2	2	4
Razem		12	26	38

6.1. Podstawy działań ratowniczych – 1T

Materiał nauczania:

- Akcja ratownicza i działania ratownicze, pomocnicze specjalistyczne czynności ratownicze;
- Inne miejscowe zagrożenie, walka z klęskami żywiołowymi;
- Rodzaje ratownictwa w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym: ratownictwo techniczne, ratownictwo chemiczne i ekologiczne, ratownictwo medyczne;
- Czynności ratownicze podstawowe i specjalistyczne;
- Zadania z zakresu ratownictwa technicznego realizowane przez jednostki wchodzące w skład krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w zakresie podstawowym;
- Grupy specjalistyczne w Państwowej Straży Pożarnej.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- wyjaśnić i rozróżnić pojęcia: „akcja ratownicza”, „działania ratownicze”, „pomocnicze specjalistyczne czynności ratownicze”,
- wyjaśnić i rozróżnić pojęcia: „inne miejscowe zagrożenie”, „walka z innymi klęskami żywiołowymi”,
- wymienić i omówić rodzaje ratownictwa w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym,
- wyjaśnić pojęcia: „czynności ratownicze podstawowe” i „czynności ratownicze specjalistyczne”,
- wymienić rodzaje grup ratownictwa specjalistycznego w Państwowej Straży Pożarnej.

6.2. Ratownictwo techniczne w transporcie drogowym – 9T, 24P

Materiał nauczania:

- Zadania Państwowej Straży Pożarnej w przypadku zdarzeń w zakresie ratownictwa technicznego w transporcie drogowym;
- Zadania z zakresu ratownictwa technicznego realizowane przez jednostki krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego w zakresie podstawowym;
- Dokumenty normujące organizację ratownictwa technicznego w ksrg;
- Zagrożenia występujące podczas działań ratowniczych w transporcie drogowym oraz metody przeciwdziałania tym zagrożeniom;
- Ogólna budowa pojazdów osobowych;
- Instalacje zasilające w pojazdach osobowych (paliwa ciekłe, LPG, CNG, hybrydowy, elektryczny);
- Systemy bezpieczeństwa czynnego i biernego pojazdów osobowych,

- h. Etapy działań ratowniczych w transporcie drogowym;
- i. Ustawienie pojazdów ratowniczych;
- j. Oznakowanie i zabezpieczenie terenu akcji w różnych warunkach (w tym w warunkach terenowych, pogodowych, itd.);
- k. Elementy organizacji terenu akcji ratownictwa w transporcie drogowym: pole składowania sprzętu, odciętych elementów, strefa udzielania pomocy i oczekiwania – „punkt pomocy medycznej”;
- l. Stabilizacja pojazdów osobowych w transporcie drogowym: stojącego na kołach, leżącego na boku, leżącego na dachu, na skarpie;
- m. Określanie miejsc cięcia, rozpierania, odginania w pojazdach osobowych;
- n. Sposoby dostępu do osób uwięzionych w pojazdach osobowych;
- o. Uwalnianie i ewakuowanie poszkodowanych z pojazdów osobowych;
- p. Prowadzenie działań ratowniczych na nasypach, wiaduktach i w tunelach;
- q. Techniki ewakuacji osób poszkodowanych w ratownictwie drogowym;
- r. Budowa pojazdów ciężarowych i autobusów;
- s. Elementy konstrukcyjne pojazdów ciężarowych, autobusów;
- t. Stabilizacja pojazdów ciężarowych;
- u. Określanie miejsc cięcia, rozpierania, odginania w pojazdach osobowych, ciężarowych i autobusach;
- v. Sposoby dostępu do osób uwięzionych w pojazdach osobowych, ciężarowych i autobusach;
- w. Uwalnianie i ewakuowanie poszkodowanych z pojazdów osobowych, ciężarowych i autobusów.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić zadania Państwowej Straży Pożarnej w przypadku zdarzeń w zakresie ratownictwa technicznego w transporcie drogowym,
- b. wymienić i omówić zagrożenia występujące podczas działań ratowniczych w transporcie drogowym, wynikające między innymi z: miejsca zdarzenia, ułożenia pojazdów, układów zasilania, liczby i stanu osób poszkodowanych, systemów bezpieczeństwa czynnego i biernego pojazdu,
- c. podać sposoby ograniczania i likwidacji zagrożeń występujących podczas działań ratowniczych w transporcie drogowym związanym z miejscem zdarzenia, ułożeniem pojazdów, układami zasilania, systemami bezpieczeństwa czynnego i biernego pojazdu,
- d. zlikwidować zagrożenia występujące podczas działań ratowniczych w transporcie drogowym,
- e. zabezpieczyć miejsce zdarzenia podczas działań ratowniczych w transporcie drogowym,
- f. omówić zasady współdziałania z innymi służbami,
- g. omówić budowę pojazdu osobowego,
- h. wymienić i omówić rodzaje układów zasilających pojazdy osobowe (paliwa ciekłe, LPG, CNG, elektryczne i hybrydowe),

- i. wskazać sposoby dezaktywacji zasilania wysokiego napięcia w pojazdach hybrydowych i elektrycznych,
- j. odłączyć systemy zasilania w pojazdach na paliwa płynne, gazowe, hybrydowe oraz elektryczne (czynność odłączenia zasilania dostosować do modelu pojazdu),
- k. wymienić zasady postępowania z układami zasilającymi pojazdy osobowe podczas działań ratowniczych,
- l. wymienić zasady postępowania z systemami bezpieczeństwa biernego (np. poduszki powietrzne, kurtyny, napinacze pasów, łamana kolumna kierownicza),
- m. omówić oznakowanie pojazdu wskazujące źródło napędu,
- n. omówić karty ratownicze oraz systemy wspomaganie dowodzenia (aplikacja Euro Rescue),
- o. wymienić informacje zawarte w karcie ratowniczej pojazdu i aplikacji Euro Rescue,
- p. odczytać informacje zawarte w karcie ratowniczej i aplikacji Euro Rescue,
- q. wymienić etapy działań ratowniczych w transporcie drogowym,
- r. wymienić i rozróżnić wyposażenie służące do oznakowania i zabezpieczenia terenu akcji,
- s. wymienić zasady oznakowania i zabezpieczenia terenu akcji w różnych warunkach,
- t. oznakować i zabezpieczyć teren akcji w różnych warunkach,
- u. wymienić elementy organizacji terenu akcji ratownictwa drogowego,
- v. wyjaśnić zasady doboru sprzętu do działań,
- w. przygotować pole składowania sprzętu podczas akcji ratownictwa drogowego,
- x. przygotować pole składowania odciętych elementów podczas akcji ratownictwa drogowego,
- y. wyznaczyć strefę udzielania pomocy i oczekiwania podczas akcji ratownictwa drogowego,
- z. wykonać stabilizację pojazdu osobowego stojącego w różnych pozycjach ułożenia (na kołach, boku, dachu, na skarpie itp.),
- aa. omówić taktykę prowadzenia działań ratowniczych na nasypach, wiaduktach i w tunelach,
- bb. omówić i zastosować zasady BHP działania podczas zdarzeń w transporcie drogowym,
- cc. przeprowadzić ewakuację osób poszkodowanych w zdarzeniach komunikacyjnych,
- dd. wymienić zasady uwalniania osób uwięzionych w pojazdach,
- ee. omówić podstawowe techniki cięcia, rozpierania i odginania elementów konstrukcyjnych w pojazdach samochodowych stosowanych podczas wykonywania dostępu do osób uwięzionych i ich uwalniania,
- ff. dobrać i przygotować sprzęt do wykonania uwolnienia osoby uwięzionej w pojeździe zdeformowanym znajdującym się w różnych pozycjach ułożenia,
- gg. wykonać cięcie, rozpieranie i odginanie elementów konstrukcyjnych pojazdu samochodowego w celu wykonywania dostępu do osób uwięzionych i ich uwalniania,
- hh. uwolnić osoby poszkodowane z samochodu osobowego,
- ii. przeprowadzić ewakuację osób poszkodowanych z pojazdów osobowych,
- jj. omówić postępowanie i wykonać działania ratownicze podczas różnorodnych wypadków komunikacyjnych;
- kk. omówić budowę pojazdów ciężarowych i autobusów,
- ll. wymienić i rozróżnić elementy konstrukcyjne w pojazdach samochodowych,

- mm. wykonać stabilizację pojazdu ciężarowego,
- nn. wymienić zasady uwalniania osób uwięzionych w pojazdach,
- oo. uwolnić osoby poszkodowane z samochodu ciężarowego i autobusu,
- pp. omówić podstawowe techniki cięcia, rozpierania i odginania elementów konstrukcyjnych w pojazdach samochodowych stosowanych podczas wykonywania dostępu do osób uwięzionych i ich uwalniania,
- qq. dobrać i przygotować sprzęt do wykonania uwolnienia osoby uwięzionej w pojeździe zdeformowanym znajdującym się w różnych pozycjach ułożenia,
- rr. wykonać cięcie, rozpieranie i odginanie elementów konstrukcyjnych pojazdu samochodowego w celu wykonywania dostępu do osób uwięzionych i ich uwalniania,
- ss. przeprowadzić ewakuację osób poszkodowanych z pojazdów ciężarowych i autobusów,
- tt. omówić postępowanie i wykonać działania ratownicze podczas różnorodnych wypadków komunikacyjnych,
- uu. omówić techniki działań ratowniczych podczas wypadków samochodów ciężarowych i autobusów,
- vv. wymienić i omówić zasady ustawienia pojazdów ratowniczych podczas działań ratowniczych.

6.3. Kierowanie ruchem drogowym – 2T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Zakres kompetencji i odpowiedzialności strażaka uprawnionego do kierowania ruchem drogowym;
- b. Podstawowe zasady bezpieczeństwa ruchu drogowego i zagrożenia, jakie niesie charakter pracy na drodze. Rodzaj i znaczenie wykonywanych prac na drodze oraz utrudnienia w ruchu, które się z nimi wiążą;
- c. Sposób podawania sygnałów i poleceń w świetle obowiązujących przepisów;
- d. Zagrożenia związane z kierowaniem ruchem drogowym;
- e. Zasady kierowania ruchem drogowym.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wskazać zakres kompetencji i odpowiedzialności strażaka kierującego ruchem drogowym,
- b. omówić możliwość wystąpienia konieczności prowadzenia ruchu wahadłowego,
- c. omówić wpływ na realizację ruchu drogowego różnych warunków atmosferycznych
- d. w szczególności: niedostatecznej widoczności, natężenia ruchu, unieruchomienia pojazdu na przejeździe kolejowym,
- e. wymienić i omówić rodzaje sygnałów i poleceń podczas kierowania ruchem drogowym,
- f. podać sygnały i polecenia podczas kierowania ruchem drogowym,
- g. przeprowadzić kierowanie ruchem wahadłowym na drodze,
- h. zatrzymać ruch pojazdów na drodze,
- i. podać polecenia podczas kierowania ruchem drogowym drogą radiową.

Uwagi do realizacji przedmiotu

1. W trakcie realizacji zajęć z przedmiotu „Taktyka działań ratowniczych” należy zwracać szczególną uwagę na poprawną terminologię, używanie do ćwiczeń sprzętu sprawnego pod względem technicznym oraz poprawne wykonywanie przez słuchaczy czynności.
2. Podczas zajęć praktycznych z tematu „Ratownictwo techniczne w transporcie drogowym” należy zwracać uwagę, aby słuchacze stosowali łącznie zasady postępowania w ratownictwie medycznym i procedury ratownictwa technicznego.
3. Zajęcia praktyczne realizowane w ramach tematu „Ratownictwo techniczne w transporcie drogowym” powinny uwzględniać treści zawarte w przedmiocie „Sprzęt do działań ratowniczych” oraz w szkoleniu z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy.
4. Zaleca się przeprowadzenie, co najmniej jednych zajęć na poligonie pożarniczym w porze nocnej.
5. Zajęcia z przedmiotu „Taktyka działań ratowniczych” należy wzbogacić o projekcję filmów dydaktycznych.
6. W ramach realizacji tematów z przedmiotu „Taktyka działań ratowniczych” należy szczegółowo omówić zagadnienia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.
7. Podczas omawiania zasad bezpieczeństwa zwrócić szczególną uwagę na bezpieczeństwo ratownika podczas działań na drodze, wiaduktach, tunelach (ruch na sąsiednich pasach).

II. TREŚCI KSZTAŁCENIA DLA BLOKU ZASADNICZEGO

1. Psychologiczne aspekty działań ratowniczych

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	System Pomocy Psychologicznej w PSP	1	–	1
2.	Strażak w grupie społecznej	1	3	4
3.	Wsparcie psychiczne na miejscu zdarzenia	1	1	2
4.	Stres traumatyczny w służbie	2	1	3
5.	Stres i sposoby radzenia sobie ze stresem	1	3	4
Razem		6	8	14

1.1. System pomocy psychologicznej w PSP – 1T

Materiał nauczania:

- Przedmiot i pojęcie psychologii;
- Zastosowanie psychologii w pożarnictwie;
- System pomocy psychologicznej (SPP) w Państwowej Straży Pożarnej.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematów słuchacz powinien umieć:

- wymienić i omówić cele psychologii,
- podać przykłady zastosowania wiedzy i umiejętności psychologicznych w służbie strażaka,
- wymienić możliwości i korzyści, dla jednostki i organizacji, wynikające z funkcjonowania SPP w PSP.

1.2. Strażak w grupie społecznej – 1T, 3P

Materiał nauczania:

- Grupa społeczna;
- Interakcje wewnątrzgrupowe;
- Proces komunikowania się;
- Bariery w procesie komunikacji;
- Sposoby skutecznego porozumiewania się;
- Sposoby rozwiązywania konfliktów.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematów słuchacz powinien umieć:

- omówić pojęcie i strukturę grupy,
- wyjaśnić interakcje i normy grupowe,
- wskazać przykłady norm grupowych obowiązujących w grupie strażaków i wyjaśnić ich znaczenie,
- zidentyfikować cele własne i cele grupy (na przykładzie grupy strażaków),
- omówić podstawowe role występujące w grupie i wyjaśnić je na przykładzie grupy strażaków,
- wymienić cechy „dobrej grupy”,

- g. określić swoje słabe i mocne strony w kontaktach interpersonalnych,
- h. omówić proces komunikowania się,
- i. wskazać elementy składowe komunikacji werbalnej i niewerbalnej,
- j. podać przykłady barier utrudniających komunikowanie się,
- k. podać przykłady nieporozumień w komunikowaniu się, leżące po stronie nadawcy i odbiorcy komunikatu,
- l. wyjaśnić pojęcie „skuteczne porozumiewanie się”,
- m. wymienić i zastosować sposoby zwiększające skuteczność porozumiewania się,
- n. zastosować: parafrazę, odzwierciedlenie, porządkowanie i prowadzenie, jako przykłady aktywnego słuchania.

1.3. Wsparcie psychiczne na miejscu zdarzenia – 1T, 1P

Materiał nauczania:

- a. Wsparcie psychiczne na miejscu zdarzenia – podstawowe informacje;
- b. Zasady udzielania wsparcia psychicznego na miejscu zdarzenia;
- c. Wsparcie psychiczne udzielane dzieciom, osobom starszym i niepełnosprawnym.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić potrzeby osób poszkodowanych na miejscu zdarzenia,
- b. scharakteryzować typowe reakcje i zachowania osób poszkodowanych w sytuacji traumatycznej,
- c. uzasadnić potrzebę udzielania wsparcia psychicznego osobom uczestniczącym w zdarzeniu,
- d. scharakteryzować podstawowe komponenty wsparcia psychicznego (informacyjny, emocjonalny, praktyczny),
- e. omówić zasady udzielania wsparcia psychicznego,
- f. wytłumaczyć zasady udzielania wsparcia psychicznego dzieciom i młodzieży,
- g. wytłumaczyć zasady udzielania wsparcia psychicznego osobom starszym,
- h. wytłumaczyć zasady udzielania wsparcia psychicznego osobom niepełnosprawnym,
- i. wytłumaczyć zasady udzielania wsparcia psychicznego osobom z upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami psychicznymi,
- j. zaprezentować zachowania/postawy oraz komunikaty wspierające dzieci i młodzież,
- k. zaprezentować zachowania/postawy oraz komunikaty wspierające osoby starsze i niepełnosprawne,
- l. wskazać dostępne formy profesjonalnej pomocy psychologicznej dla osób jej potrzebujących.

1.4. Stres traumatyczny w służbie – 2T, 1P

Materiał nauczania:

- a. Pojęcie i mechanizm powstawania stresu traumatycznego;
- b. Cechy kryzysu psychicznego;
- c. Konsekwencje kryzysu psychicznego dla funkcjonowania człowieka;
- d. Funkcjonowanie emocjonalne, poznawcze, fizyczne, społeczne człowieka w depresji;
- e. Zachowania suicydalne;

- f. Czynniki protekcyjne zachowań suicydalnych;
- g. Organizowanie pomocy dla osób w kryzysie.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematów słuchacz powinien umieć:

- a. podać przykład sytuacji traumatycznej i omówić charakteryzujące ją cechy,
- b. podać przykłady potencjalnych konsekwencji doświadczenia sytuacji traumatycznej,
- c. omówić pojęcie: „kryzys psychiczny”,
- d. wyjaśnić pojęcie zaburzenia po stresie traumatycznym (PTSD),
- e. wymienić objawy osiowe PTSD,
- f. wymienić konstruktywne i destruktywne sposoby radzenia sobie ze stresem,
- g. wskazać przykłady negatywnych konsekwencji stosowania destruktywnych sposobów radzenia sobie ze stresem traumatycznym (uzależnienia, depresja, zachowania suicydalne problemy interpersonalne),
- h. podać przykłady czynników sprzyjających budowaniu syndromu „wypalenia zawodowego”,
- i. wskazać sposoby przeciwdziałania „wypaleniu zawodowemu”,
- j. omówić pojęcia: „interwencja kryzysowa”, „debriefing”, „defussing”, „towarzyszenie”, „podstawowa pomoc psychologiczna”,
- k. zastosować konstruktywne sposoby radzenia sobie ze stresem traumatycznym,
- l. przeprowadzić „wspierającą rozmowę”,
- m. wskazać i zastosować zachowania w kontakcie z osobą manifestującą zamiar samobójczy,
- n. udzielić wsparcia psychicznego koledze,
- o. zastosować sposoby wsparcia psychicznego w zespole,
- p. wymienić dostępne formy pomocy psychologicznej dla strażaków i ich rodzin.

1.5. Stres i sposoby radzenia sobie ze stresem – 1T, 3P

Materiał nauczania:

- a. Pojęcie i mechanizm powstawania stresu;
- b. Korzyści i zagrożenia związane ze stresem;
- c. Sposoby radzenia sobie ze stresem i pomagania innym.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematów słuchacz powinien umieć:

- a. omówić pojęcie i mechanizm powstawania stresu,
- b. wskazać różnice między eustresem i distresem,
- c. wskazać różnice między stresem chronicznym i stresem ostrym,
- d. wymienić źródła stresu związane z funkcjonowaniem w służbie i w życiu prywatnym,
- e. wymienić przykłady objawów stresu w sferach: fizjologicznej, emocjonalnej, poznawczej i w zachowaniu,
- f. podać przykłady pozytywnego oddziaływania stresu,
- g. wymienić przykłady „patologicznych” następstw stresu,
- h. podać przykłady zakłóceń w relacji: „praca / służba – dom”,
- i. wymienić konstruktywne i destruktywne sposoby radzenia sobie ze stresem,

- j. wskazać przykłady negatywnych konsekwencji stosowania destruktywnych sposobów radzenia sobie ze stresem (np. choroby psychosomatyczne, uzależnienia, problemy interpersonalne).

Uwagi do realizacji przedmiotu

1. Zajęcia z przedmiotu „Psychologiczne aspekty działań ratowniczych” obok zapoznania słuchaczy z obciążeniami wynikającymi ze służby i wyrobienia umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych, mają na celu ukształtowanie właściwej postawy zawodowej.
2. Temat „Strażak w grupie społecznej” ma na celu uświadomienie słuchaczom znaczenia grupy społecznej w realizacji celów własnych i celów Państwowej Straży Pożarnej. Należy zwrócić szczególną uwagę na dobre praktyki związane z budowaniem zespołów. Omawiając zagadnienia związane z grupą należy odnosić je do służby strażaka, jako szczególnego przykładu pracy zespołowej.
3. Ćwiczenia z zakresu: sposobów radzenia sobie ze stresem i pomagania innym należy realizować w grupach do 15 osób. Wymagania dotyczące sali do ćwiczeń relaksacyjnych: pomieszczenie możliwie ciche, wentylowane, z możliwością regulacji oświetlenia. Przestrzeń podłogowa pozwalająca położyć się wygodnie 15 osobom. Uczestnicy ćwiczeń przychodzą na zajęcia w wygodnym ubraniu, np. dresie lub ubraniu koszarowym i przynoszą ze sobą koce.
4. Prowadzący zajęcia w trakcie realizacji tematów przewidzianych w planie nauczania, powinni zwracać uwagę:
 - a. na poprawną terminologię;
 - b. wykorzystanie do ćwiczeń przykładów związanych ze służbą;
 - c. kształtowanie odpowiednich umiejętności, postaw, zachowań i motywacji.

Literatura

1. Aronson E., Wilson T., Alert R., Psychologia społeczna, Wyd. Zys i S-ka, Poznań 2006;
2. Bailey R., Zarządzanie stresem, czyli ćwiczenia jak sobie z nim radzić, Wyd. ARTE, Warszawa 2002;
3. Bielicki P., Dobrodziej C., Kicka M., Mechowicka-Stefańczuk A., Olbryś M., Podstawy psychologii dla słuchaczy kursu kwalifikacyjnego szeregowych PSP, Wyd. WEMA, Warszawa 2003;
4. Bryant R. A., Harvey A. G., Zespół ostrego stresu, Wyd. PWN, Warszawa 2003;
5. Cialdini R., Wywieranie wpływu na ludzi. Teoria i praktyka, GWP, Gdańsk 2010;
6. Coleman P., Deutsch M., Rozwiązywanie konfliktów. Teoria i praktyka. Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2005.;
7. Dobrodziej C., Gołębiowski M., Kicka M., Kołodziejcki D., Kubicka A., Olbryś M., Urbańska M., Podstawy pedagogiki i psychologii dla słuchaczy kursu kwalifikacyjnego podoficerów PSP, KG PSP, Warszawa 2005;
8. Dudek B., Zaburzenie po stresie traumatycznym. Cena strachu, Gdańsk GWP 2003;
9. Eshelman E. R., Davis M., McKay M., Jak zwalczyć stres i osiągnąć pełny relaks, Wyd. Helion, Gliwice 2007;
10. Geldard K., D., Rozmowa która pomaga. Podstawowe umiejętności terapeutyczne, GWP, Gdańsk 2005;

11. Goleman D., Inteligencja emocjonalna, Wyd. Media Rodzina, Poznań 2007;
12. Greenston James L., Leviton Sharon C., Interwencja kryzysowa, GWP, Gdańsk 2004;
13. Hartley Mary, Stres w pracy, Wyd. Jedność, Kielce 2005;
14. Hetherington A., Wsparcie psychologiczne w służbach ratowniczych, GWP, Gdańsk 2004;
15. James R. K., Gilliland B. E., Strategie interwencji kryzysowej, PARPA, Warszawa 2005.
16. Keirse M., Smutek, strata, żałoba, Polwen, Radom 2005;
17. Krakowiak P., Strata, osierocenie i żałoba. Poradnik dla pomagających i osób w żałobie, Wyd. Via Medica, Gdańsk 2008;
18. Król-Fijałkowska M., Stanowczo, łagodnie, bez lęku, Wyd. WAB, Warszawa 2007;
19. Kubacka-Jasiecka D., Interwencja kryzysowa. Pomoc w kryzysach psychologicznych, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010;
20. Litzke S. M., Schuh H., Stres, mobbing i wypalenie zawodowe. GWP, Gdańsk 2009;
21. Maslach Ch., Leiter M. P., Prawda o wypaleniu zawodowym. Co robić ze stresem w organizacji, Wyd. PWN, Warszawa 2011;
22. Maslach Ch., Leiter M. P., Pokonać wypalenie zawodowe. Sześć strategii poprawiania relacji z pracą, Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa 2010;
23. McKay M., Davis M., Fanning P., Sztuka skutecznego porozumiewania się, GWP, Gdańsk 2003;
24. Mellibruda J., JA-TY-MY. Psychologiczne możliwości ulepszania kontaktów międzyludzkich, Wyd. Instytut Psychologii Zdrowia, Warszawa 2003;
25. Neil T., Tworzenie zespołów i motywacja wg Johna Adaira, Wyd. Wolters Kluwer Warszawa 2009;
26. Nęcki Z., Komunikacja międzyludzka, Antykwa, Kraków 2000;
27. Ogińska-Bulik N., Osobowość. Stres a zdrowie, Wyd. Difin, Warszawa 2008;
28. Sęk H., Wypalenie zawodowe. Przyczyny i zapobieganie, Wyd. PWN, Warszawa 2014;
29. Schuh Horst, Litzcke Sven, Stres, mobbing i wypalenie zawodowe, GWP, Gdańsk 2007;
30. Sideris E., Paczulski-Jałowińska B., Pierwsza pomoc psychologiczna udzielana dzieciom, osobom starszym i niepełnosprawnym, Na ratunek. Numery 1, 2, 3, 4/2007; 1, 2, 3,4/2008; 1, 3/2009;
31. Silberman M., Inteligencja interpersonalna. Jak utrzymać mądre relacje z innymi, Studio EMKA, Warszawa 2012;
32. Strelau J., Psychologia. Podręcznik akademicki. T: 2-3, GWP, Gdańsk 2007;
33. Strelau J., Zawadzki B., Kaczmarek M. (red.), Konsekwencje psychologiczne traumy. Uwarunkowania i terapia, Wyd. Scholar, Warszawa 2009;
34. Terelak J., Człowiek i stres, Wyd. Branta, Bydgoszcz 2008;
35. Zasady organizacji ratownictwa medycznego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym. Procedura 22 – Zasady udzielania wsparcia psychicznego, KG PSP, Warszawa 2013;
36. Zimbardo P., Leippe M., Psychologia zmiany postaw i wpływu społecznego; Wyd. Zysk i S-ka, Poznań 2004;
37. Zimbardo P., Ruch F. L., Psychologia i życie, PWN, Warszawa 2002.

2. Sprzęt do działań ratowniczych

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Motopompy i autopompy pożarnicze	5	8	13
2.	Ratowniczy sprzęt mechaniczny	1	2	3
3.	Przyrządy kontrolno-pomiarowe	2	2	4
Razem		8	12	20

2.1. Motopompy i autopompy pożarnicze – 5T, 8P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie motopomp;
- b. Rodzaje motopomp i ich oznakowanie;
- c. Przeznaczenie poszczególnych rodzajów motopomp;
- d. Ogólna budowa motopomp;
- e. Obsługa motopomp;
- f. Przeznaczenie autopomp;
- g. Wielkości autopomp i ich oznakowanie;
- h. Ogólna budowa autopompy;
- i. Obsługa autopompy;
- j. Teoria ssania;
- k. Urządzenie zasysające;
- l. Charakterystyka pompy pożarniczej – zależności pomiędzy jej parametrami;
- m. Straty ciśnienia w liniach węzowych,
- n. Wypompowywanie wody z budynków.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie motopomp,
- b. wymienić rodzaje motopomp ze względu na ich wykonanie,
- c. wyjaśnić oznakowanie motopomp,
- d. omówić motopompy do zanieczyszczonej wody,
- e. omówić pompy o napędzie turbinowym,
- f. omówić pompy strumieniowe,
- g. zinterpretować parametry pracy motopomp w oparciu o ich oznakowanie,
- h. omówić przeznaczenie poszczególnych rodzajów motopomp,
- i. omówić ogólną budowę motopomp i rozróżnić ich podstawowe podzespoły: napęd, pompa, sprzęgło, kolektory wodne wlotowe i wylotowe, urządzenie zasysające, osłony zabezpieczające obsługującego, urządzenia odwadniające, zawory odcinające, przyrządy kontrolno-pomiarowe, urządzenia sterownicze,
- j. uruchomić motopompę,
- k. pobrać wodę ze zbiornika naturalnego/sztucznego przy pomocy motopomp i podać ją na kolektory tłoczne,
- l. wyjaśnić zjawisko uderzenia hydraulicznego,
- m. omówić przeznaczenie autopomp,

- n. wymienić wielkości autopomp (ze względu na nominalną wydajność i nominalne ciśnienie tłoczenia przy nominalnej geodezyjnej wysokości ssania),
- o. wyjaśnić oznakowanie autopompy, w tym autopompy dwuzakresowej i zinterpretować jej parametry pracy na podstawie oznakowania,
- p. omówić ogólną budowę autopompy,
- q. rozróżnić i omówić zawory odcinające (grzybkowe, zasuwowe), kolektory wodne wlotowe i wylotowe, przyrządy kontrolno-pomiarowe, urządzenia sterownicze autopompy,
- r. uruchomić autopompę,
- s. wyjaśnić zasadę działania układu wodno-pianowego autopompy,
- t. zassać wodę przy pomocy autopompy,
- u. podać wodę i roztwór wodnego środka pianotwórczego na kolektory tłoczne niskociśnieniowe i/lub wysokociśnieniowe (szybkiego natarcia),
- v. uzupełnić zbiornik wodny samochodu,
- w. wyjaśnić pojęcie „teoretyczna wysokość ssania”,
- x. wyjaśnić przyczyny warunkujące powstanie różnicy pomiędzy teoretyczną a rzeczywistą wysokością ssania (wysokość nad poziomem morza, temperatura wody, stan techniczny linii ssawnej),
- y. przeliczyć podstawowe jednostki ciśnienia: [MPa], [atm], [bar], [Psi], [mH₂O],
- z. omówić charakterystykę pompy wirowej odśrodkowej,
- aa. wyjaśnić zależności zachodzące pomiędzy wydajnością, ciśnieniem i obrotami pompy wirowej odśrodkowej,
- bb. wymienić urządzenia kontrolno-pomiarowe stosowane w motopompach i autopompach (manometr i manowakuometr, licznik motogodzin),
- cc. zinterpretować wskazania przyrządów kontrolno-pomiarowych podczas pracy motopompą i autopompą,
- dd. omówić pojęcie „wysokość ssania”,
- ee. wyjaśnić potrzebę stosowania urządzeń zasysających w motopompach i autopompach,
- ff. wymienić rodzaje pomp stosowanych, jako urządzenia zasysające w motopompach i autopompach,
- gg. wyjaśnić zależności zachodzące pomiędzy wydajnością, ciśnieniem i głębokością ssania,
- hh. wymienić podstawowe przyczyny i wyjaśnić ich wpływ na straty ciśnienia w liniach węzowych,
- ii. objaśnić możliwości optymalizowania strat oraz szacować wartość powstałych strat,
- jj. wypompować wodę z budynku.

2.2. Ratowniczy sprzęt mechaniczny – 1T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie i zastosowanie wciągarki silnikowej i ręcznej;
- b. Praca młotem udarowym i udarowo-obrotowym, wciągarką silnikową i ręczną;
- c. Konserwacja młota udarowego i udarowo-obrotowego, wciągarki silnikowej i ręcznej.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przeznaczenie i zastosowanie młota udarowego i udarowo-obrotowego, wciągarki silnikowej i ręcznej,
- b. wyjaśnić zasady przygotowania i zasady pracy młotami udarowymi i udarowo-obrotowymi,
- c. wyjaśnić zasady przygotowania i zasady pracy wciągarkami silnikowymi i ręcznymi,
- d. wykonać pracę młotem udarowym i udarowo-obrotowym,
- e. przygotować do pracy wciągarkę silnikową i wciągarkę ręczną,
- f. wykonać pracę wciągarką silnikową i ręczną w zakresie:
 - przemieszczenia elementu z wykorzystaniem akcesoriów,
 - przemieszczenie pojazdu ratowniczo-gaśniczego w sytuacji awaryjnej z wykorzystaniem akcesoriów,
- g. omówić zasady konserwacji młota udarowego i udarowo-obrotowego, wciągarki silnikowej i ręcznej.

2.3. Przyrządy kontrolno-pomiarowe – 2T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Przeznaczenie przyrządów kontrolno-pomiarowych do pomiaru substancji chemicznie niebezpiecznych;
- b. Przyrządy kontrolno-pomiarowe umożliwiające pomiar stężenia tlenu i gazów toksycznych (tlenek węgla, siarkowodór);
- c. Eksplozometr;
- d. Pirometr;
- e. Dozometr;
- f. Przyrząd do wskazania napięcia;
- g. Papierki wskaźnikowe pH.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić urządzenia pomiarowe stosowane w ratownictwie chemicznym i ekologicznym realizowanym przez krajowy system ratowniczo-gaśniczy w zakresie podstawowym,
- b. omówić przeznaczenie przyrządów kontrolno-pomiarowych do pomiaru substancji chemicznie niebezpiecznych,
- c. omówić przeznaczenie przyrządów kontrolno-pomiarowych do pomiaru stężenia tlenu i gazów toksycznych,
- d. omówić przeznaczenie przyrządów do pomiaru temperatury i napięcia,
- e. omówić zasady przeprowadzania pomiarów gazów toksycznych, tlenu i gazów palnych,
- f. przygotować do pracy i obsłużyć poszczególne urządzenia pomiarowe,
- g. omówić zasady przeprowadzania pomiarów promieniowania jonizacyjnego,
- h. dokonać pomiaru temperatury przy wykorzystaniu pirometru,
- i. dokonać badania obecności napięcia elektrycznego,
- j. dokonać pomiaru promieniowania jonizacyjnego,

- k. dokonać pomiaru stężenia tlenu i gazów palnych przy użyciu przyrządów kontrolno-pomiarowych,
- l. odczytać wyniki pomiarów,
- m. omówić zjawiska zakłócające wynik pomiaru.

Literatura

1. Bednarek Z. Marciniak A., Działania ratownicze podczas katastrof budowlanych, SA PSP Kraków 1995;
2. Derecki T., Sprzęt pożarniczy do podawania wody i pian gaśniczych, SGSP Warszawa 1999;
3. Gil D., Sprzęt gaśniczy, SP PSP Bydgoszcz 2004;
4. Gil D., Sprzęt i środki gaśnicze. SP PSP, Bydgoszcz 2013;
5. Gil D., Sprzęt ratowniczy, SP PSP Bydgoszcz 2004;
6. Gil D., Wyposażenie osobiste i ochronne strażaka, SP PSP Bydgoszcz 2004;
7. Gil D., Pojazdy pożarnicze, SP PSP Bydgoszcz 2005;
8. Gil D., Poradnik realizacji ćwiczeń. Sprawianie sprzętu. Część I. Sprzęt i armatura wodna, SP PSP, Bydgoszcz 2006;
9. Gil D., Specjalistyczny sprzęt pożarniczy, SP PSP Bydgoszcz 2007;
10. Gil D., Wyposażenie techniczne straży pożarnych, Sprzęt ratowniczy, SP PSP Bydgoszcz 2009;
11. Guzewski P., Rurki wskaźnikowe w działaniach jednostek straży pożarnej, SA PSP Poznań 1999;
12. Guzewski P., Ubioro ochronne, SA PSP, Poznań 2004;
13. Guzewski P., Pawłowski R., Ranecki J., Ubrania ochrony przeciwchemicznej, SA PSP, Poznań 1997;
14. Jankowski K., Pruss W., Skubel R., Wciągarki w działaniach straży pożarnych, SP PSP, Bydgoszcz 2012;
15. Kaliciecki H., Podręcznik kierowcy mechanika straży pożarnych, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1977;
16. Kaliciecki H., Motopompy pożarnicze, Instytut Wydawniczy CRZZ, Warszawa 1979;
17. Kalina A., Krochmal D., Oznaczanie gazowych zanieczyszczeń powietrza za pomocą dozymetrów pasywnych, Wydawnictwo CIOP, Warszawa 1999;
18. Łazarkiewicz S., Troskoleński A. T., Nowoczesne kierunki w rozwoju pomp wirowych, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne Warszawa 1983;
19. Łazarkiewicz S., Troskoleński A. T., Pompy wirowe, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne Warszawa 1973;
20. Łukomski M., Sajkowski R., Zastosowanie podestów ruchomych przez jednostki ratowniczo-gaśnicze Państwowej Straży Pożarnej, SP PSP, Opole 2000;
21. Mazur S., Myśliwiec T., Obsługa motopomp, Instytut Wydawniczy CRZZ Warszawa 1973;
22. Mizerski A., Sobolewski M., Król B., Zastosowanie pian do gaszenia pożarów, SGSP, Warszawa 2007;
23. Namiernik J., Łukasiak J., Jamrógiewicz Z., Pobieranie próbek środowiskowych do analizy, PWN, Warszawa 1995;

24. Ołdakowski H., Dostarczanie wody na duże odległości, Wydawnictwo Arkady Warszawa 1967;
25. Placek P., Sprzęt i armatura wodna. Wydawnictwo EDURA, Warszawa 2011;
26. Ranecki J., Pompy i osprzęt stosowane w ratownictwie chemiczno-ekologicznym, SA PSP Poznań 1995;
27. Ranecki J., Procedury postępowania i taktyka działań ratowniczych przy wykorzystaniu samochodu ratownictwa chemiczno-ekologicznego, SA PSP, Poznań 1999;
28. Stępniewski M., Pompy, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 1985;
29. Śmiełowski B., Gaśnice i agregaty. Cz. I, SA PSP, Kraków 1996;
30. Śmiełowski B., Gaśnice i agregaty. Cz. II, SA PSP, Kraków 1997;
31. Wilczkowski S., Piany gaśnicze, środki pianotwórcze i zwilżacze, SA PSP, Kraków 2003;
32. Wilczkowski S., Środki gaśnicze, SA PSP Kraków 1995;
33. „Sprzęt i technika w ratownictwie wysokościowym PSP”, CNBOP, Józefów 2000;
34. „Zasady organizacji ratownictwa wysokościowego w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym”, KG PSP;
35. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie wykazu wyrobów służących zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego lub ochronie zdrowia i życia oraz mienia, a także zasad wydawania dopuszczenia tych wyrobów do użytkowania (Dz. U. Nr 143, poz. 1002);
36. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 kwietnia 2003 r. w sprawie szczególnych zasad stwierdzania posiadania kwalifikacji przez osoby zajmujące się eksploatacją urządzeń, instalacji i sieci (Dz. U. Nr 89, poz. 828);
37. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych pojazdów oraz zakresu ich niezbędnego wyposażenia (Dz. U. z 2003 r., Nr 32, poz. 262);
38. Zarządzenie Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej w sprawie gospodarki transportowej w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej (Dz. Urz. KG PSP z 2012r., poz. 23);
39. Norma PN-EN 1846-1;
40. Materiały pomocnicze w postaci dokumentacji techniczno-ruchowej urządzeń i sprzętu, instrukcje użytkowe.

3. Taktyka zwalczania pożarów

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Dojazd do miejsca zdarzenia	1	–	1
2.	Techniki i metody zwalczania pożarów wewnętrznych	2	8	10
3.	Dostarczanie wody na duże odległości	2	6	8
4.	Ewakuacja i ratownictwo	2	2	4
5.	Taktyka zwalczania pożarów wewnętrznych	4	14	18
6.	Taktyka zwalczania pożarów zewnętrznych	4	6	10
7.	Taktyka zwalczania pożarów w transporcie drogowym	3	8	11
Razem		18	44	62

3.1. Dojazd do miejsca zdarzenia – 1T

Materiał nauczania:

- a. Obowiązki kierowcy pojazdu uprzywilejowanego;
- b. Utrudnienia w dojeździe do miejsca zdarzenia (np. wypadek, awaria samochodu, inny pożar, wąskie przejazdy, drogi publiczne itp.);
- c. Ustawienie samochodów po dojeździe do miejsca zdarzenia (w bezpiecznej odległości od miejsca zdarzenia).

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić zakres obowiązków kierowcy pojazdu uprzywilejowanego,
- b. wymienić możliwe utrudnienia w dojeździe do miejsca zdarzenia,
- c. omówić zasady ustawienia samochodu na terenie działań w zależności od sytuacji.

3.2. Techniki i metody zwalczania pożarów wewnętrznych – 2T, 8P

Materiał nauczania:

- a. Wykonywanie dojeżdż do pomieszczeń objętych pożarem;
- b. Teoria chłodzenia gazów pożarowych;
- c. Pułapki wodne;
- d. Oddymianie pomieszczeń.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić i scharakteryzować metody wykonywania dojeżdż do pomieszczeń objętych pożarem,
- b. wykonać dojeżdż do pomieszczeń objętych pożarem: otwieranie okien z zewnątrz, wybijanie szyb, usuwanie krat, wykonywanie otworów,
- c. wyjaśnić proces chłodzenia gazów pożarowych, jako techniki operowania prądem gaśniczym oraz wskazać jej znaczenie dla bezpieczeństwa strażaków,
- d. scharakteryzować sytuacje, w których konieczne jest chłodzenie gazów pożarowych,
- e. scharakteryzować i rozróżnić zabezpieczenie przez strażaka bezpośredniego otoczenia (obszar) poprzez chłodzenie gazów pożarowych oraz zabezpieczenie wydzielonej przestrzeni (strefy) poprzez jej wyizolowanie od źródła ognia i dymu,

- f. dokonać chłodzenia gazów pożarowych,
- g. wyjaśnić mechanizm powstawania zjawiska pułapki wodnej na drodze inwersji warstw pożarowych,
- h. wyjaśnić mechanizm powstawania pułapki wodnej na drodze odparowania nadmiaru wody w kontakcie ze strefą spalania,
- i. zdefiniować oddymianie,
- j. wymienić sposoby oddymiania pomieszczeń,
- k. wymienić i omówić metody zarządzania przepływami gazów pożarowych, czyli izolowania lub wymuszania przepływu za pomocą drzwi, okien, kurtyn dymowych, wentylatorów, prądów wody,
- l. wyjaśnić zasadę działania wentylacji nadciśnieniowej, w tym wytwarzane nadciśnienie, ukierunkowanie przepływów, rozmiary otworów wlotowych i wylotowych,
- m. dobrać i zastosować sposób oddymiania do pomieszczenia objętego pożarem,
- n. wyjaśnić pojęcie wentylacja taktyczna, w tym:
 - antywentylacja (izolowanie pożaru),
 - wentylacja grawitacyjna pozioma,
 - wentylacja grawitacyjna pionowa,
 - wentylacja hydrauliczna,
 - wentylacja nadciśnieniowa,
 - wentylacja sekwencyjna,
- o. oddymić pomieszczenie poprzez wentylację grawitacyjną, nadciśnieniową i podciśnieniową,
- p. zdefiniować wentylację (wymianę gazową), w tym jej wpływ na środowisko wewnętrzne w obiekcie, w którym ma miejsce pożar,
- q. zastosować wentylację taktyczną podczas różnych sytuacji pożarowych.

3.3. Dostarczanie wody na duże odległości – 2T, 6P

Materiał nauczania:

- a. Systemy dostarczania wody;
- b. Rozstawianie pomp;
- c. Punkty poboru i odbioru wody;
- d. Utrzymywanie łączności między stanowiskami odbioru i poboru wody.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić systemy dostarczania wody – przepompowywanie, przetłaczanie, dowożenie wody, system mieszany,
- b. omówić systemy dostarczania wody,
- c. wskazać wady i zalety systemów dostarczania wody,
- d. wyjaśnić różnice pomiędzy przetłaczaniem i przepompowywaniem,
- e. podać warunki sprawnego dostarczania wody na duże odległości,
- f. przygotować punkty odbioru i poboru wody,
- g. wykonać zadania w zakresie dostarczania wody systemem przepompowywania, przetłaczania, dowożenia i systemem mieszanym,

- h. omówić zasady rozstawiania pomp przy budowie systemu przetłaczania i przepompowywania,
- i. utrzymać łączność między stanowiskami odbioru i poboru wody.

3.4. Ewakuacja i ratownictwo – 2T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Ewakuacja osób z ograniczonymi możliwościami poruszania się;
- b. Ewakuacja zwierząt;
- c. Ewakuacja mienia ruchomego.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wskazać zasady ewakuacji osób z ograniczonymi możliwościami poruszania się,
- b. dobrać technikę i sposób ewakuacji ludzi, do sytuacji i stanu uszkodzonego,
- c. omówić zasady ewakuacji zwierząt domowych, hodowlanych oraz dzikich,
- d. wymienić i omówić systemy ewakuacji mienia ruchomego – system potokowy, brygadowy, indywidualnego transportu,
- e. omówić zasady ewakuacji mienia,
- f. przeprowadzić ewakuację osoby z ograniczonymi możliwościami poruszania się.

3.5. Taktyka zwalczania pożarów wewnętrznych – 4T, 14P

Materiał nauczania:

- a. Zwalczanie pożarów na kondygnacjach w budynkach średniowysokich i wysokich;
- b. Zwalczanie pożarów w obiektach posiadających wielkopowierzchniowe strefy pożarowe;
- c. Zwalczanie pożarów ukrytych w przestrzeniach konstrukcyjnych zamkniętych.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić i omówić zasady gaszenia pożarów w budynkach średniowysokich, wysokich i wysokościowych,
- b. wymienić i omówić zasady gaszenia pożarów w obiektach posiadających wielkopowierzchniowe strefy pożarowe,
- c. wymienić i omówić zasady gaszenia pożarów ukrytych w przestrzeniach konstrukcyjnych zamkniętych,
- d. wykonać działania ratownicze w budynku wielokondygnacyjnym,
- e. wykonać działania ratownicze w obiektach posiadających wielkopowierzchniowe strefy pożarowe,
- f. wykonać działania ratownicze podczas pożaru ukrytego.

3.6. Taktyka zwalczania pożarów zewnętrznych – 4T, 6P

Materiał nauczania:

- a. Zwalczanie pożarów lasów, upraw i nieużytków;
- b. Zwalczanie pożarów miejsc segregacji, przechowywania i składowania odpadów.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu, słuchacz powinien umieć:

- a. scharakteryzować poszczególne rodzaje pożarów lasów,
- b. omówić rozprzestrzenianie się pożarów na obszarach leśnych,
- c. omówić pożary upraw i nieużytków,
- d. wymienić i omówić zasady gaszenia pożarów lasów, upraw i nieużytków,
- e. omówić charakterystyczne zagrożenia podczas pożarów lasów i upraw dla ratowników,
- f. wymienić i omówić zasady prowadzenia działań gaśniczych podczas pożarów miejsc segregacji, przechowywania i składowania odpadów,
- g. wykonać działania ratownicze podczas pożaru lasu, uprawy i nieużytku,
- h. wykonać działania ratownicze podczas pożaru miejsc segregacji, przechowywania i składowania odpadów.

3.7. Taktyka zwalczania pożarów w transporcie drogowym i szynowym – 3T, 8P

Materiał nauczania:

- a. Zwalczanie pożarów pojazdów w transporcie drogowym osobowym;
- b. Zwalczanie pożarów pojazdów w transporcie drogowym towarowym;
- c. Zwalczanie pożarów w transporcie szynowym osobowym;
- d. Zwalczanie pożarów w transporcie szynowym towarowym.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu, słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić cechy charakterystyczne pożarów w transporcie drogowym osobowym i towarowym,
- b. wymienić cechy charakterystyczne pożarów w transporcie szynowym osobowym i towarowym,
- c. omówić zagrożenia dla ratowników podczas pożarów w transporcie drogowym i szynowym,
- d. wykonać działania ratownicze podczas pożaru w transporcie drogowym osobowym i towarowym,
- e. wykonać działania ratownicze podczas pożaru w transporcie szynowym osobowym i towarowym.

Literatura

1. Adamski A., Zarzycki J., Podstawowe pojęcia i definicje z zakresu ratownictwa w transporcie, SGSP, Warszawa 1999;
2. Bielicki P., Podstawy taktyki gaszenia pożarów, SA PSP, Kraków 1996;
3. Bielicki P., Ratownictwo i ewakuacja podczas pożaru, CS PSP, Częstochowa 2001;
4. Bielicki P., Rozpoznawanie pożaru, CS PSP, Częstochowa 2001;
5. Bielicki P., Organizacja pracy w zastępie gaśniczym, CS PSP, Częstochowa 2000;
6. Bielicki P., Taktyka działań gaśniczych dla słuchaczy kursu kwalifikacyjnego szeregowych Państwowej Straży Pożarnej, KG PSP, Fundacja Edukacja i Technika Ratownictwa, Warszawa 2004;

7. Bielicki P., Kamiński A. (red.), Taktyka działań ratowniczych. Zasady postępowania. Działania gaśnicze, CS PSP, Częstochowa 1998;
8. Bielicki P., Wawrzynowicz H., Osoby z dysfunkcjami a postępowanie ratownicze w czasie pożaru, SA PSP, Poznań 2004;
9. Burzyński E., Wybrane zagadnienia z taktyki pożarniczej, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1989;
10. Guzowski P., Dariusz Wróblewski, Daniel Małozieć, Czerwona księga pożarów, CNBOP Józefów 2014;
11. Konecki M., Król B., Wróblewski D., Nowoczesne metody działań ratowniczo-gaśniczych, SGSP, Warszawa 2003;
12. Nocoń W., Kokot-Góra Sz., Cytawa A., Grzyb P., Podstawy zabezpieczenia i ratowania strażaków podczas wewnętrznych działań gaśniczych, SA PSP Kraków, 2011;
13. Wiler Karol, Wcisło Paweł, Ochrona lasów przed pożarami, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Poznań 2013;
14. Wiśniewski W., Organizacja i technologia gaszenia pożarów lasu, SA PSP, Poznań 2001;
15. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. poz. 1319);
16. Decyzja nr 13 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 stycznia 2008 r. w sprawie wprowadzenia do użytku „Zestawu zasadniczych umówionych znaków operacyjnych właściwych dla komórek organizacyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji” (Dz. Urz. MSWiA Nr 5, poz. 16);
17. Zasady organizacji łączności alarmowania, powiadamiania, dysponowania oraz współdziałania na potrzeby działań ratowniczych. Metodyka postępowania. Załącznik do Rozkazu nr 4 KG PSP z dnia 9 czerwca 2009 r. KG PSP, Warszawa 2016.

4. Taktyka działań ratowniczych

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Ratownictwo w transporcie szynowym	2	4	6
2.	Ratownictwo chemiczne i ekologiczne	8	8	16
3.	Działania poszukiwawczo-ratownicze	6	8	14
4.	Ratownictwo wysokościowe	6	16	22
5.	Ratownictwo wodno-lodowe	14	24	38
6.	Działania ratownicze podczas powodzi	2	2	4
7.	Działania ratownicze podczas innych miejscowych zagrożeń	2	2	4
Razem		40	64	104

4.1. Ratownictwo w transporcie szynowym – 2T, 4P

Materiał nauczania:

- a. Rodzaje środków transportu szynowego;
- b. Instalacje zasilające w pojazdach szynowych;
- c. Sieć trakcyjna;
- d. Zagrożenia występujące w transporcie szynowym;
- e. Rozpoznanie zagrożeń;
- f. Oznakowanie i zabezpieczenie terenu akcji;
- g. Zabezpieczenie miejsca zdarzenia;
- h. Sposoby dostępu do osób uwięzionych i określanie miejsc cięcia, rozpierania i odginania w transporcie szynowym;
- i. Docieranie do poszkodowanych w pojazdach szynowych, uwalnianie i ewakuowanie.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić rodzaje środków transportu szynowego,
- b. wymienić i omówić rodzaje instalacji zasilających pojazdy szynowe,
- c. omówić budowę i parametry sieci trakcyjnej,
- d. wymienić zagrożenia i omówić sposoby likwidacji zagrożeń występujących podczas działań ratowniczych w transporcie szynowym,
- e. dobrać i zastosować metody przeciwdziałania zagrożeniom występującym podczas działań ratowniczych w transporcie szynowym,
- f. podać przykłady oznakowania i zabezpieczenia miejsca zdarzenia,
- g. oznakować i zabezpieczyć teren akcji,
- h. dobrać i przygotować sprzęt do wykonania uwolnienia osoby uwięzionej w pojeździe szynowym,
- i. wskazać miejsca cięcia, rozpierania i odginania w pojeździe szynowym,
- j. wykonać cięcie, rozpieranie i odginanie elementów konstrukcyjnych pojazdu szynowego w celu wykonywania dostępu do osób uwięzionych i ich uwolnienia,
- k. dotrzeć do osób poszkodowanych w pojeździe szynowym,
- l. przeprowadzić ewakuację osób poszkodowanych z pojazdów szynowych.

4.2. Ratownictwo chemiczne i ekologiczne – 8T, 8P

Materiał nauczania:

- a. Dokumenty normujące organizację ratownictwa chemicznego i ekologicznego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym,
- b. Zadania ratownictwa chemicznego i ekologicznego realizowanego przez krajowy system ratowniczo-gaśniczy w zakresie podstawowym;
- c. Ostrzeżenie i alarmowanie o zagrożeniu i zasadach zachowania się ludności;
- d. Zasady bezpieczeństwa podczas działań ratownictwa chemicznego i ekologicznego;
- e. Pozyskanie i analiza podstawowych informacji o zdarzeniu na etapie zgłoszenia i dojazdu do miejsca zdarzenia;
- f. Pozyskanie i analiza podstawowych informacji na miejscu zdarzenia;
- g. Wyznaczanie strefy zagrożenia;
- h. Środki transportu – typ i oznakowanie (ADR/RID);
- i. Rozpoznanie numerów UN oraz ich weryfikacja;
- j. Dokumenty przewozowe. Opakowania – typ i oznakowanie (ADR, CLP);
- k. Praca w strefie niebezpiecznej w sprzęcie ochronnym;
- l. Rozpoznanie objawów i symptomów zatrucia;
- m. Rozpoznanie symptomów użycia środków CBRNE w otoczeniu i u ludzi;
- n. Dekontaminacja wstępna. Dekontaminacja ratowników. Dekontaminacja poszkodowanych, w tym dekontaminacja masowa;
- o. Zasady współdziałania ze Specjalistyczną Grupą Ratownictwa Chemicznego i Ekologicznego (SGRChem-Eko) oraz z innymi podmiotami;
- p. Ogólne zasady doboru technik kontroli emisji substancji;
- q. Sorpcja, dyspergencja;
- r. Uszczelnianie;
- s. Stosowanie prowizorycznych zapór (obwałowań);
- t. Ograniczanie parowania, w tym stosowanie pian gaśniczych;
- u. Rozcieńczanie i rozpraszanie obłoków, w tym stosowanie zasłon wodnych, wentylatorów, rozproszonych prądów wodnych.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić dokumenty normujące organizację ratownictwa chemicznego i ekologicznego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym,
- b. omówić zakres zadań ratownictwa chemicznego i ekologicznego z poziomu podstawowego,
- c. omówić zasady ostrzeżenia i alarmowania o zagrożeniu oraz informowania o zasadach zachowania się ludności podczas zagrożeń,
- d. wymienić zasady bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prowadzenia działań z zakresu ratownictwa chemicznego i ekologicznego,
- e. scharakteryzować oznakowanie materiałów niebezpiecznych w transporcie, butli, rurociągów, sztuk przesyłki, opakowań jednostkowych, magazynów,
- f. odszukać i odczytać informacje o transporcie w dokumentach przewozowych,

- g. omówić zasady przeprowadzania rozpoznania, w tym rozpoznawania okoliczności zdarzenia (właściwości fizyko-chemiczne: gęstość względem powietrza, ciężar właściwy, stan skupienia; parametry terenowe: ukształtowanie terenu, przepuszczalność podłoża, pokrycie terenu sztuczne i naturalne, czynniki atmosferyczne: temperatura, wiatr) wpływających na rozprzestrzenianie się materiałów niebezpiecznych w terenie,
- h. pozyskać informacje o zdarzeniu w trakcie dojazdu i na miejscu zdarzenia,
- i. zidentyfikować zagrożenia na miejscu zdarzenia,
- j. wyznaczyć strefę zagrożenia,
- k. rozpoznać objawy i symptomy zatrucia,
- l. rozpoznać symptomy użycia środków CBRNE,
- m. opisać zasady podziału i oznakowania terenu akcji na strefy, w tym zasady wyznaczania strefy zagrożenia,
- n. wykonać oznakowanie i zabezpieczenie miejsca zdarzenia,
- o. wykonać czynności ratownicze w sprzęcie ochronnym z zachowaniem zasad pracy dla zakresu podstawowego,
- p. zdefiniować pojęcie dekontaminacji,
- q. omówić organizację strefy dekontaminacji wstępnej,
- r. przygotować strefę dekontaminacji wstępnej,
- s. przeprowadzić dekontaminację wstępną osób poszkodowanych, ratowników i sprzętu,
- t. wypełnić kartę dekontaminacji osoby poszkodowanej,
- u. omówić zagadnienie dekontaminacji masowej,
- v. omówić zasady współpracy z SGRChem-Eko,
- w. wymienić podmioty współpracujące w zakresie ratownictwa chemicznego i ekologicznego na poziomie podstawowym,
- x. omówić zasady doboru techniki kontroli emisji substancji niebezpiecznej,
- y. dobrać technikę kontroli substancji niebezpiecznej,
- z. zastosować sorbenty i dyspergenty,
- aa. omówić metody uszczelniania stosowane do ograniczania i likwidacji emisji substancji niebezpiecznych,
- bb. zastosować uszczelniacze (kołki, kliny, pakuły, folie, maty, taśmy, sznury, itp.),
- cc. omówić zasady stosowania zapór (obwałowań),
- dd. zastosować zaporę (obwałowanie) do ograniczenia emisji substancji niebezpiecznej,
- ee. ograniczyć parowanie substancji,
- ff. omówić i zastosować sposoby rozcieńczania i rozpraszania obłoków.

4.3. Działania poszukiwawczo-ratownicze – 6T, 8P

Materiał nauczania:

- a. Przepisy regulujące organizację działań poszukiwawczo-ratowniczych w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym;
- b. Zadania z zakresu działań poszukiwawczo-ratowniczych realizowane przez krajowy system ratowniczo-gaśniczy w zakresie podstawowym;
- c. Zasady współdziałania ze Specjalistyczną Grupą Poszukiwawczo-Ratowniczą (SGPR);

- d. Zasady współdziałania w zakresie prowadzenia działań poszukiwawczo-ratowniczych pomiędzy podmiotami krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz współpracy z podmiotami współpracującymi z ksrsg;
- e. Sprzęt do działań poszukiwawczo-ratowniczych realizowanych na poziomie podstawowym;
- f. Sprzęt pożarniczy wykorzystywany w działaniach poszukiwawczo-ratowniczych na poziomie podstawowym;
- g. Zasady prowadzenia rozpoznania, w tym identyfikacja zagrożeń oraz określanie wielkości strefy zagrożenia;
- h. Zabezpieczenie oraz oświetlenie miejsca zdarzenia;
- i. Zabezpieczenie konstrukcji w zakresie niezbędnym dla bezpieczeństwa ratowników prowadzących działania ratownicze i dla ewakuacji poszkodowanych z wykorzystaniem posiadanego sprzętu;
- j. Zabezpieczenie instalacji technicznych w obiekcie;
- k. Wstępne określanie liczby osób zaginionych;
- l. Zasady lokalizacji osób znajdujących się w miejscach niedostępnych (bez stosowania elektronicznego sprzętu lokalizacyjnego i psów ratowniczych);
- m. Wykonywanie dostępu i dotarcie do zlokalizowanych osób poszkodowanych;
- n. Ewakuacja osób poszkodowanych i zagrożonych ze strefy zagrożenia;
- o. Wskazania do szybkiej ewakuacji poszkodowanego;
- p. Zabezpieczanie poszkodowanego i ratownika podczas ewakuacji;
- q. BHP podczas działań poszukiwawczo-ratowniczych w zakresie podstawowym.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić przepisy regulujące organizację działań poszukiwawczo-ratowniczych w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym,
- b. omówić zakres zadań realizowanych w ramach działań poszukiwawczo-ratowniczych w zakresie podstawowym,
- c. wymienić sprzęt wykorzystywany do działań poszukiwawczo-ratowniczych realizowanych na poziomie podstawowym,
- d. omówić możliwości zastosowania sprzętu pożarniczego przy działaniach poszukiwawczo-ratowniczych,
- e. dobrać sprzęt do działań poszukiwawczo-ratowniczych,
- f. skontrolować oraz wykonać konserwację wykorzystanego sprzętu,
- g. omówić zasady dysponowania i współdziałania ze Specjalistycznymi Grupami Poszukiwawczo-Ratowniczymi,
- h. omówić zasady współdziałania w zakresie działań poszukiwawczo-ratowniczych,
- i. omówić zasady zabezpieczania konstrukcji w zakresie niezbędnym dla bezpieczeństwa ratowników prowadzących działania ratownicze i dla ewakuacji poszkodowanych z wykorzystaniem posiadanego sprzętu,
- j. omówić zasady zabezpieczania instalacji technicznych w obiekcie,
- k. zabezpieczyć instalację techniczną w obiekcie,
- l. omówić zasady prowadzenia rozpoznania i wielkości strefy zagrożenia,
- m. określić wielkość strefy zagrożenia,

- n. wymienić techniki zabezpieczenia miejsca zdarzenia,
- o. zabezpieczyć miejsce zdarzenia,
- p. wykonać fizyczne przeszukanie powierzchniowe,
- q. wykonać oznakowanie miejsca odnalezienia,
- r. dobrać odpowiedni rodzaj i rozmieszczenie oświetlenia,
- s. oświetlić miejsce zdarzenia,
- t. wykonać zabezpieczenie niestabilnego elementu budowlanego z wykorzystaniem zestawu stabilizacji aktywnej,
- u. omówić zasady budowy podpory bezgwoździowej,
- v. wykonać podporę bezgwoździową,
- w. omówić sposoby wstępnego określenia liczby osób zaginionych,
- x. omówić zasady lokalizacji osób zaginionych (bez stosowania elektronicznego sprzętu lokalizacyjnego i psów ratowniczych),
- y. określić liczbę osób zaginionych,
- z. scharakteryzować techniki wykonywania dostępu do zlokalizowanych osób poszkodowanych, niewymagające wykonywania złożonych prac rozbiórkowych, przekopów, itp.,
- aa. wymienić sposoby dotarcia do zlokalizowanych osób poszkodowanych,
- bb. wykonać dostęp do zlokalizowanych osób poszkodowanych,
- cc. wymienić i omówić sposoby ewakuacji poszkodowanego,
- dd. wymienić wskazania do szybkiej ewakuacji poszkodowanego,
- ee. wykonać ewakuację osób poszkodowanych,
- ff. zabezpieczanie poszkodowanego i ratownika podczas ewakuacji,
- gg. omówić zasady BHP podczas działań poszukiwawczo-ratowniczych,
- hh. omówić zasady zabezpieczania osoby poszkodowanej i ratownika podczas ewakuacji,
- ii. zabezpieczyć osobę poszkodowaną i ratownika podczas ewakuacji.

4.4. Ratownictwo wysokościowe – 6T, 16P

Materiał nauczania:

- a. Przepisy regulujące organizację ratownictwa wysokościowego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym;
- b. Zadania z zakresu ratownictwa wysokościowego realizowane przez krajowy system ratowniczo-gaśniczy w zakresie podstawowym;
- c. Zasady współdziałania w zakresie ratownictwa wysokościowego pomiędzy podmiotami krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz współpracy z podmiotami współpracującymi z ksrg;
- d. Taktyka działań w zakresie ratownictwa wysokościowego;
- e. Zasady BHP podczas działań ratownictwa wysokościowego;
- f. Sprzęt pożarniczy wykorzystywany w działaniach ratownictwa wysokościowego na poziomie podstawowym – drabiny przystawne i mechaniczne, podnośniki hydrauliczne;
- g. Środki techniczne do ratownictwa wysokościowego w zakresie podstawowym – szelki bezpieczeństwa, karabinki, liny, taśmy, bloczki pojedyncze, bloczki podwójne, przyrządy zjazdowe z automatyczną blokadą, lonże regulowane, uprząże ewakuacyjne, trójnogi;

- h. Podstawowe rodzaje węzłów stosowane w ratownictwie wysokościowym – zakres podstawowy:
 - kotwiące: ósemka, skrajny tatrzański (technika wiązania na elemencie),
 - specjalnego przeznaczenia: węzeł zabezpieczający, półwyblinka, flagowy.
- i. Techniki wiązania węzłów;
- j. Dobór węzłów;
- k. Dobór punktów mocowania;
- l. Rodzaje i budowa stanowisk;
- m. Asekuracja ratownika przez ciało;
- n. Zjazd z asekuracją prowadzoną z góry;
- o. Poruszanie się i asekuracja ratownika w terenie eksponowanym;
- p. Autoasekuracja w terenie eksponowanym;
- q. Samoratownianie;
- r. Techniki opuszczania ratownika oraz poszkodowanego z wykorzystaniem:
 - przyrządu zjazdowego z automatyczną blokadą,
 - węzła półwyblinka,
 - linkowego urządzenia ratowniczego,
- s. Techniki wyciągania ratownika oraz poszkodowanego z wykorzystaniem:
 - ruchomego boczka (przyrząd zjazdowy z automatyczną blokadą, węzeł półwyblinka wpięte w stanowisko),
 - wielokrążka 1:4,
 - linkowego urządzenia ratowniczego,
- t. Zastosowanie trójnoży w sytuacjach ratowniczych;
- u. Techniki sprowadzania poszkodowanych po drabinach.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić przepisy regulujące organizację ratownictwa wysokościowego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym,
- b. omówić zakres zadań realizowanych w ramach ratownictwa wysokościowego w zakresie podstawowym,
- c. omówić zasady współdziałania w zakresie ratownictwa wysokościowego,
- d. omówić zasady dysponowania i współdziałania ze Specjalistycznymi Grupami Ratownictwa Wysokościowego,
- e. omówić zasady bezpieczeństwa i higieny pracy podczas działań ratownictwa wysokościowego – zakres podstawowy.
- f. wymienić sprzęt specjalistyczny wykorzystany w ratownictwie wysokościowym – zakres podstawowy oraz podać jego parametry (obciążenie robocze, obciążenie niszczące),
- g. omówić zasady użytkowania, kontroli i magazynowania środków technicznych ratownictwa wysokościowego – zakres podstawowy,
- h. omówić zastosowanie sprzętu pożarniczego przy działaniach ratownictwa wysokościowego,
- i. dobrać sprzęt pożarniczy do działań ratownictwa wysokościowego,
- j. przygotować i dopasować szelki bezpieczeństwa,

- k. założyć i dopasować uprząż ewakuacyjną,
- l. omówić zalety i ograniczenia ubrania specjalnego podczas działań ratownictwa wysokościowego w zakresie podstawowym,
- m. skontrolować oraz wykonać konserwację sprzętu specjalistycznego do ratownictwa wysokościowego – zakres podstawowy.
- n. wymienić rodzaje węzłów stosowanych w ratownictwie wysokościowym – zakres podstawowy,
- o. dobrać węzły w zależności od ich zastosowania,
- p. wiązać węzły kotwiące i specjalnego przeznaczenia,
- q. dobrać odpowiednie punkty do budowy stanowisk,
- r. zbudować stanowiska,
- s. założyć taśmę,
- t. ukierunkować linę,
- u. zabezpieczyć liny i taśmy przed tarciem o krawędź.
- v. omówić zasady prowadzenia asekuracji i autoasekuracji,
- w. asekurować przez ciało ratownika poruszającego się po powierzchni pochyłej bez zagrożenia upadkiem z wysokości np. nasyp, stok,
- x. wykonać zjazd po linie z wykorzystaniem przyrządu zjazdowego z automatyczną blokadą,
- y. wykonać zjazd po linie z wykorzystaniem węzła półwyblinka,
- z. poprowadzić asekurację ratownika poruszającego się w terenie eksponowanym z wykorzystaniem przyrządu zjazdowego z automatyczną blokadą,
- aa. poprowadzić asekurację ratownika poruszającego się w terenie eksponowanym z wykorzystaniem węzła półwyblinka,
- bb. wykonać autoasekurację w terenie eksponowanym poprzez dopięcie do liny poręczowej poziomej (poprzez wpięcie karabinka bezpośrednio w linę),
- cc. wykonać autoasekurację w terenie eksponowanym poprzez dopięcie do liny poręczowej pionowej (poprzez przyrząd zjazdowy z automatyczną blokadą lub wpięcie w węzeł zawiązany na tej linie),
- dd. wykonać autoasekurację w terenie eksponowanym poprzez dopięcie do stanowiska,
- ee. omówić sposoby samoratowania,
- ff. wykonać samoratowanie z użyciem jednej liny (bez liny asekuracyjnej) z wykorzystaniem przyrządu zjazdowego z automatyczną blokadą,
- gg. wykonać samoratowanie z użyciem jednej liny (bez liny asekuracyjnej) z wykorzystaniem półwyblinka,
- hh. wymienić i omówić techniki opuszczania ratownika oraz poszkodowanego,
- ii. zbudować układ do opuszczania z wykorzystaniem przyrządu zjazdowego z automatyczną blokadą,
- jj. zbudować układ do opuszczania z wykorzystaniem węzła półwyblinka,
- kk. zbudować układ do opuszczania z wykorzystaniem linkowego urządzenia ratowniczego,
- ll. wymienić i omówić techniki wyciągania ratownika oraz poszkodowanego,
- mm. zbudować układ wyciągowy z wykorzystaniem ruchomego bloczka,
- nn. zbudować układ wyciągowy z wykorzystaniem wielokrążka 1:4,
- oo. zbudować układ wyciągowy z wykorzystaniem linkowego urządzenia ratowniczego,

- pp. sprawić trójnog ratowniczy oraz wykorzystać go w różnych sytuacjach ratowniczych,
- qq. opuścić ratownika z wykorzystaniem przyrządu zjazdowego z automatyczną blokadą,
- rr. opuścić ratownika z wykorzystaniem węzła półwyblinka,
- ss. opuścić ratownika z wykorzystaniem linkowego urządzenia ratowniczego,
- tt. wyciągnąć ratownika/osobę poszkodowaną z wykorzystaniem ruchomego bloczka,
- uu. wyciągnąć ratownika/osobę poszkodowaną z wykorzystaniem wielokrążka 1:4,
- vv. wyciągnąć ratownika/osobę poszkodowaną z wykorzystaniem linkowego urządzenia ratowniczego,
- ww. zabezpieczyć osobę poszkodowaną i ratownika podczas schodzenia po drabinie.

4.5. Ratownictwo wodno-lodowe – 14T, 24P

Materiał nauczania:

- a. Podstawy prawne funkcjonowania ratownictwa wodnego w Rzeczypospolitej Polskiej;
- b. Organizacja ratownictwa wodnego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym;
- c. Zadania ratownictwa wodnego realizowanego przez krajowy system ratowniczo-gaśniczy w zakresie podstawowym;
- d. Wyposażenie indywidualne ratownika;
- e. Bezpieczeństwo osobiste ratownika;
- f. Metody oraz sposoby zabezpieczania ratowników;
- g. Specyfika ratownictwa wodnego na poszczególnych obszarach wodnych;
- h. Zagrożenia mogące wystąpić w miejscu prowadzenia działań (samoratownianie);
- i. Taktyka prowadzenia działań ratowniczych na obszarach wodnych;
- j. Procedury organizacji akcji ratowniczej;
- k. Zabezpieczenie i oznakowanie miejsca prowadzenia działań;
- l. Podział indywidualnych urządzeń wypornościowych (kamizelki asekuracyjne i ratunkowe);
- m. Zasada 5d (dowolaj się, dosięgnij, dorzuć, dowiosłuj, dołyń);
- n. Budowa i posługiwanie się podręcznym sprzętem ratowniczym (rzutka ratownicza, koło, pas typu „węgorz”, boja SP);
- o. Wykonywanie skoków ratowniczych i inne sposoby bezpiecznego wejścia do wody;
- p. Pływanie stosowane w ratownictwie wodnym;
- q. Holowanie osoby zagrożonej (co najmniej jedną z technik: holowanie z użyciem boi SP, pasa typu „węgorz”, oburącz pod pachy);
- r. Fazy i skutki tonięcia;
- s. Opanowanie osoby tonącej pasywnej i ułożenie jej w pozycji do holowania;
- t. Postępowanie z osobą tonącą aktywną;
- u. Sposoby wynoszenia poszkodowanego z wody (chwyt Rauteka, deska ortopedyczna);
- v. Zasady współpracy ze Specjalistyczną Grupą Ratownictwa Wodno-Nurkowego (SGRW-N) oraz z innymi podmiotami i służbami.
- w. Podstawowe prace bosmańskie (praca z liną, użyteczne węzły np. ratowniczy, cumowniczy, kotwiczny);
- x. Zasady bezpieczeństwa przy wchodzeniu na pokrywą lodową;
- y. Warunki i zasady odstąpienia od działań ratowniczych;
- z. Struktura lodu;

- aa. Mechanizm tworzenia pokrywy lodowej – krystalizacji wody – fizyczne właściwości wody w odniesieniu do temperatury;
- bb. Metody oceny nośności pokrywy lodowej;
- cc. Wychłodzenie, hipotermia;
- dd. Sprzęt do działań ratowniczych na wodzie oraz lodzie (np.: łódź wiosłowa, deska lodowa, sanie lodowe, tratwa pneumatyczna, trapy pneumatyczny – budowa, zasady użytkowania i konserwacji, sprzęt alternatywny np. drabiny i węże strażackie, deska ortopedyczna);
- ee. Taktyka prowadzenia działań ratowniczych na lodzie;
- ff. Metody zabezpieczenia ratowników;
- gg. Budowa stanowisk asekuracyjnych;
- hh. Techniki asekuracji ratowników;
- ii. Techniki podejmowania poszkodowanego;
- jj. Dobór sprzętu;
- kk. Budowa układu wyciągowego;
- ll. Techniki wykonywania dostępu do poszkodowanego;
- mm. Metody zabezpieczenia poszkodowanego i ewakuacji do miejsca bezpiecznego;
- nn. Postępowanie po wpadnięciu do wody;
- oo. Wykorzystanie wyposażenia osobistego.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić podstawy prawne funkcjonowania ratownictwa wodnego w Rzeczypospolitej Polskiej,
- b. omówić organizację ratownictwa wodnego w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym,
- c. wymienić zadania straży pożarnej podczas prowadzenia działań na akwenach,
- d. wymienić zadania ratownictwa wodnego realizowanego przez krajowy system ratowniczo-gaśniczy w zakresie podstawowym,
- e. wymienić i scharakteryzować sprzęt indywidualny ratownika,
- f. dobrać sprzęt indywidualny,
- g. założyć sprzęt indywidualny,
- h. omówić metody oraz sposoby zabezpieczenia ratowników,
- i. zabezpieczyć ratowników,
- j. wymienić, omówić budowę i zasady posługiwania się podręcznym sprzętem ratowniczym,
- k. omówić zasady bezpiecznego postępowania i działania na obszarach wodnych,
- l. omówić zasady zachowania się w sytuacjach zagrożenia na poszczególnych obszarach wodnych,
- m. wymienić zagrożenia mogące wystąpić w miejscu prowadzenia działań – np. stromy brzeg, silny prąd, nieznaną głębokość, muliste dno,
- n. omówić taktykę prowadzenia działań ratowniczych na obszarach wodnych,
- o. omówić procedury organizacji akcji ratowniczej,
- p. omówić zasady zabezpieczania i oznakowywania miejsca prowadzenia działań,
- q. zabezpieczyć i oznakować miejsce prowadzenia działań,

- r. wymienić podstawowe właściwości oraz zagrożenia środowiska wodnego,
- s. wymienić i opisać fazy oraz skutki tonięcia,
- t. wyjaśnić zasadę 5d,
- u. omówić zasady podejmowania osób z wody stojącej, płynącej i z linii brzegowej,
- v. przepłynąć łodzią wiosłową,
- w. wykonać rzut rzutką rękawową, kołem ratunkowym,
- x. przepłynąć z boją SP,
- y. założyć poszkodowanemu pas typu „węgorz”,
- z. podjąć osoby z wody stojącej, płynącej i z linii brzegowej,
- aa. ewakuować poszkodowanego,
- bb. zastosować sanie lodowe podczas działań na akwencie,
- cc. zastosować deskę ortopedyczną i inny sprzęt alternatywny przydatny w działaniach ratowniczych na wodzie,
- dd. wykonać skok ratowniczy i inne bezpieczne wejście do wody (zalecane skoki: wykrocny, rozkrocny, ślizgowy),
- ee. dotrzeć do poszkodowanego,
- ff. omówić techniki związane z samoratownictwem (zachowanie się podczas zaplątania w wodorosty; na terenie bagnistym; gdy występują prądy wodne; gdy występują wiry wodne; podczas załamania pokrywy lodowej itp.),
- gg. zastosować podstawowe chwyt ratownicze w trakcie ratowania osoby tonącej,
- hh. holować osobę zagrożoną (co najmniej jedną z technik: holowanie z użyciem boi SP, pasa typu „węgorz”, oburącz pod pachy),
- ii. omówić sposoby opanowania osoby tonącej pasywnej i aktywnej,
- jj. opanować osobę tonącą pasywną,
- kk. ułożyć poszkodowanego w pozycji do holowania,
- ll. opanować osobę tonącą aktywną,
- mm. omówić sposoby ewakuacji poszkodowanego z wody,
- nn. wynieść poszkodowanego z wody, chwytem Rauteka oraz za pomocą deski ortopedycznej,
- oo. podjąć poszkodowanego na łódź ratowniczą lub przez przeszkodę (naturalną, sztuczną) w 1, 2 lub 3 osoby,
- pp. wykorzystać dostępny sprzęt pływający do działań ratowniczych na wodzie,
- qq. omówić zasady współpracy ze SGRW-N, ze szczególnym uwzględnieniem struktury dowodzenia, zadań, które należy podjąć przed przybyciem, oraz informacji jakie należy przekazać dowódcy SGRW-N,
- rr. omówić zasady współpracy z innymi podmiotami i służbami w trakcie prowadzenia działań ratownictwa wodnego ze szczególnym uwzględnieniem struktury dowodzenia oraz zakresu kompetencji poszczególnych podmiotów,
- ss. wymienić węzły użyteczne w ratownictwie na lodzie,
- tt. zawiązać węzły użyteczne w ratownictwie na lodzie,
- uu. omówić zagrożenia występujące podczas prowadzenia działań na lodzie,
- vv. omówić zasady bezpieczeństwa przy wchodzeniu na pokrywę lodową,
- ww. omówić warunki oraz zasady odstąpienia od działań ratowniczych,
- xx. wymienić podstawowe właściwości oraz zagrożenia środowiska wodnego,
- yy. omówić strukturę lodu i mechanizm tworzenia pokrywy lodowej,

- zz. omówić parametry nośne pokrywy lodowej z określeniem możliwości obciążeń przy danych warstwach pokrywy lodowej,
- aaa. ocenić nośność pokrywy lodowej,
- bbb. omówić zasady oceny rozkładu lodu w zależności od okresu lodowacenia, dnia, stopnia nasłonecznienia oraz dobowego rozkładu temperatur,
- ccc. ocenić rozkład warstwy lodu w zależności od okresu lodowacenia, dnia, stopnia nasłonecznienia oraz dobowego rozkładu temperatur,
- ddd. omówić zachowanie się pokrywy lodowej w czasie opadów atmosferycznych,
- eee. wymienić oraz scharakteryzować fazy hipotermii,
- fff. omówić zasady udzielania pomocy poszkodowanemu w hipotermii,
- ggg. wymienić sprzęt do działań ratowniczych na wodzie oraz lodzie,
- hhh. omówić budowę oraz zasady użytkowania i konserwacji – łodzi wiosłowej, deski lodowej, sań lodowych, trapu pneumatycznego, tratwy ratunkowej pneumatycznej,
- iii. wykonać konserwację sprzętu do działań ratowniczych na lodzie,
- jjj. wskazać możliwości użycia sprzętu alternatywnego,
- kkk. omówić zasady prowadzenia działań ratowniczych na lodzie,
- lll. omówić metody zabezpieczania ratowników i sprzętu,
- mmm. zabezpieczyć ratowników,
- nnn. zabezpieczyć sprzęt,
- ooo. omówić zasady budowy stanowisk asekuracyjnych,
- ppp. zbudować stanowisko asekuracyjne,
- qqq. omówić techniki asekuracji ratowników,
- rrr. przeprowadzić asekurację ratowników,
- sss. omówić techniki podejmowania i metody zabezpieczenia poszkodowanego,
- ttt. omówić metody ewakuacji poszkodowanego do miejsca bezpiecznego,
- uuu. omówić zasady doboru sprzętu,
- vvv. dobrać sprzęt,
- www. zbudować układ wyciągowy,
- xxx. wykonać dostęp do poszkodowanego,
- yyy. zabezpieczyć poszkodowanego,
- zzz. podjąć poszkodowanego,
- aaaa. ewakuować poszkodowanego do miejsca bezpiecznego,
- bbbb. wyjaśnić zasady zachowania się po wpadnięciu do wody po załamaniu się pokrywy lodowej,
- cccc. wykorzystać wyposażenie osobiste do wydostania się z wody na lód nośny,
- dddd. wydostać się na lód nośny.

4.6. Działania ratownicze podczas powodzi – 2T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Pojęcie powodzi;
- b. Zagrożenia występujące podczas powodzi i metody przeciwdziałania im;
- c. Techniki ewakuacji zwierząt;
- d. Systemy przenośnych zabezpieczeń przeciwpowodziowych;
- e. Urządzenia wspomagające napełnianie worków.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić metody oraz sposoby zabezpieczenia ratowników na brzegu i na sprężenie pływającym,
- b. zdefiniować pojęcie powodzi,
- c. wymienić zagrożenia występujące podczas powodzi i dobrać metody przeciwdziałania im,
- d. wyjaśnić zasady obowiązujące przy ewakuacji ludzi, zwierząt i mienia z terenów zagrożonych z zastosowaniem sprzętu pływającego,
- e. omówić wpływ wód powodziowych na zachowanie się wałów,
- f. wymienić i omówić sposoby zabezpieczania zagrożonych obiektów,
- g. omówić techniki układania worków z piaskiem i rękawów wodnych,
- h. wykonać zabezpieczenie zagrożonych obiektów wykorzystując worki z piaskiem i rękawy wodne, stosując różne techniki,
- i. omówić zagrożenia wałów przeciwpowodziowych.

4.7. Działania ratownicze podczas innych miejscowych zagrożeń – 2T, 2P

Materiał nauczania:

- a. Postępowanie podczas zagrożeń wynikających ze strony owadów błonkoskrzydłych;
- b. Postępowanie podczas uwalniania osób uwięzionych w dźwigach osobowych;
- c. Postępowanie podczas likwidacji zagrożeń związanych z silnymi wiatrami;
- d. Współpraca z innymi służbami; działania wspomagające.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wyjaśnić zasady postępowania podczas usuwania gniazda os, szerszeni, pszczoł,
- b. omówić zagrożenia i zasady postępowania z osobą użądloną,
- c. omówić zasady postępowania ratowniczego, w tym zasady bezpieczeństwa, podczas uwalniania osób uwięzionych w dźwigach osobowych,
- d. omówić zagrożenia oraz metody ich eliminacji podczas działań związanych z silnymi wiatrami;
- e. wyjaśnić pojęcie „pomocnicze specjalistyczne czynności ratownicze”,
- f. omówić rodzaje działań wspomagających inne służby;
- g. wyjaśnić podległość służbową przy wykonywaniu działań wspomagających,
- h. wyjaśnić różnicę pomiędzy działaniami ratowniczymi a wspomagającymi oraz zakres odpowiedzialności z tym związany.

Uwagi do realizacji przedmiotu

1. W ramach tego przedmiotu należy przeprowadzać pozorowane działania ratownicze złożone z następujących elementów:
 - a. przybycie i zabezpieczenie miejsca zdarzenia,
 - b. rozpoznanie wstępne – ocena zastanej sytuacji oraz prognoza jej rozwoju,
 - c. ocena aktualnego zagrożenia dla osób poszkodowanych w miejscu zdarzenia,
 - d. skonstruowanie i przyjęcie planu działań ratowniczych,

- e. określenie zamiaru taktycznego i dobór dogodnych technik ratowniczych,
 - f. dotarcie do poszkodowanego, udzielenie kwalifikowanej pierwszej pomocy oraz ewakuacja.
2. Podczas ćwiczeń z tematu „Ratownictwo chemiczne i ekologiczne” zastosować sprzęt ochrony omawiany na przedmiocie „Sprzęt do działań ratowniczych” (sprzęt kontrolno-pomiarowy, ubrania chroniące przed czynnikami chemicznymi, aparaty ochrony układu oddechowego itp.).
 3. Podczas ćwiczeń z tematu „Działania poszukiwawczo-ratownicze” należy stosować sprzęt i techniki omawiane w ramach innych tematów.
 4. Podczas organizacji ćwiczeń z tematu „Działania poszukiwawczo-ratownicze” należy zaplanować wykonanie resuscytacji krążeniowo-oddechowej w ciasnej przestrzeni.
 5. Realizując zajęcia z tematu „Ratownictwo wysokościowe” należy:
 - a. w trakcie zajęć z zakresu rodzajów i budowy stanowisk ćwiczyć: dowiązanie liny do Bezwzględnie Pewnego Punktu Mocowania (BPPM), przekształcenie wcześniejszego stanowiska i stworzenie punktu centralnego poprzez zawiązanie węzła ósemka na linie wychodzącej, założenie na BPPM taśmy; zabezpieczenie liny i taśmy przed tarciem o krawędź (np. poprzez podłożenie elementu osłaniającego); do budowy stanowisk należy wykorzystać konstrukcje budowlane, obiekty naturalne, podnośnik hydrauliczny lub drabinę, sprzęt pożarniczy,
 - b. zjazd i opuszczanie realizować z asekuracją drugą liną ze stanowiska powyżej, za pomocą węzła półwyblinka,
 - c. zajęcia z asekuracji ratownika poruszającego się w terenie eksponowany realizować na pochyłej powierzchni, np. dach, prowadząc asekurację z góry przy użyciu drabiny mechanicznej lub podnośnika lub innego stanowiska; asekurację prowadzić w taki sposób, aby wyeliminować wystąpienie lotu lub wahadła,
 - d. ćwiczenie z samoratowania technikami improwizowanymi realizować z wysokości 1 piętra (w odniesieniu do wspinalni sportowej),
 - e. wszystkie układy wyciągowe i do opuszczania stosować z asekuracją drugą liną ze stanowiska powyżej,
 - f. zabezpieczenie podczas schodzenia po drabinie realizować poprzez asekurację ze stanowiska na górze lub na wędkę (lina przełożona pomiędzy szczeblami drabiny nad poszkodowanym).
 - g. prowadzenie ewakuacji z wykorzystaniem skokochronów przeprowadzać z użyciem manekina.
 6. W przypadku braku pokrywy lodowej podczas realizacji zajęć praktycznych z tematu „Ratownictwo wodno-lodowe” zajęcia można zastąpić materiałem filmowym.
 7. Podczas zajęć praktycznych z tematu „Ratownictwo w transporcie szynowym” należy zapoznać słuchaczy z filmem instruktażowym z budowy nowoczesnych tramwajów.

Literatura

1. Adamski A., Zarzycki J., Podstawowe pojęcia i definicje z zakresu ratownictwa w transporcie, SGSP, Warszawa 1999;

2. Bednarek Z., Marciniak A., Działania ratownicze podczas katastrof budowlanych, SA PSP, Kraków 1995;
3. Gierski E., Problemy działań ratowniczo-gaśniczych w tunelach kolejowych, SA PSP, Kraków 1996;
4. Grosset R. (red.), Zasady postępowania ratowniczego. Przewodnik, Państwowy Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa 1997;
5. Guzewski P., Pawłowski R., Auto na gaz. Instalacja zasilania samochodów ciekłym gazem. Taktyka działań ratowniczych, SP PSP, Opole 1994;
6. Guzewski P., Pawłowski R., Dekontaminacja w działaniach ratownictwa chemicznego jednostek straży pożarnych, SP PSP Opole 1994;
7. Kaptur G., Małaczyński M., Zwalczenie rozlewów olejowych metodą zbierania, Wydawnictwo Morskie, Gdańsk 1984;
8. Kielin J. (tłum.), Akcje ratownicze podczas katastrof budowlanych, SA PSP, Kraków 1999;
9. Kociołek K., Taktyka działań ratowniczych. Ratownictwo kolejowe, SA PSP Kraków 1996;
10. Konieczny J., Bezpieczeństwo publiczne w nagłych i nadzwyczajnych zagrożeniach, PANOPTIKOS, Poznań 1995;
11. Konieczny J., Ranecki J., Ratownictwo chemiczno-medyczne, Garmond, Warszawa – Poznań 2007;
12. Małaczyński M., Nadzwyczajne zagrożenia środowiska cz.1 – zagrożenie środowiska rozlewami olejowymi, SA PSP, Kraków 1994;
13. Małaczyński M., Zagrożenia środowiska rozlewami olejowymi, SA PSP, Kraków 1994;
14. Marciniak A., Działania ratownicze w obszarze zagrożenia radiologicznego, SGSP, Warszawa 1998;
15. Praca zbiorowa – Materiały szkoleniowe z zakresu ratownictwa chemiczno-ekologicznego, SA PSP, Poznań 1995;
16. Ranecki J., Schroeder M., Uszczelnienia w ratownictwie, Firex, Warszawa 1998;
17. Ranecki J., Ratownictwo chemiczno-ekologiczne, SA PSP, Poznań 1998;
18. Sajkowski R., Ratownictwo na wodzie, SA PSP, Opole 1999;
19. Prawie wszystko o ratownictwie wodnym, Praca zbiorowa, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Warszawa 1993
20. Ratownictwo wodne, Podstawy edukacji, Kalisz 2016;
21. Schroeder M., Osoby i zjawiska towarzyszące akcji ratowniczej, SA PSP, Poznań 2002;
22. Schroeder M., Teoria i doświadczenie w ratownictwie, SA PSP, Poznań 1999;
23. Schroeder M., Wypadki w komunikacji drogowej, Fundacja Edukacja i Technika Ratownictwa, Warszawa 2001;
24. Stadniczuk M., Koksanowicz L., Przygotowanie ratowników do działań w zakresie ratownictwa chemicznego i ekologicznego, SP PSP, Opole 2000;
25. Wojnarowski A., Obolewicz-Pietrusiak A., Podstawy ratownictwa chemicznego, Firex Warszawa 2001;
26. Zagrożenia. Ratownictwo chemiczne i ekologiczne, P.U. OIKOS, Gdańsk 1996-1998;
27. Zasady postępowania ratowniczego, GIOŚ, Warszawa 2008;
28. Dunbar I. Techniki ratownictwa drogowego. Holmatro, Holmatro Rescu Equipment, NL, 2014;

29. Morris B. Techniki awaryjnego podnoszenia i stabilizacji. Holmatro, Holmatro Rescue Equipment, NL 2008;
30. Sprzęt i technika w ratownictwie wysokościowym PSP. CNBOP, Józefów 2000;
31. Zasady postępowania podczas interwencji prowadzonych w związku ze zgłoszeniem wystąpienia zagrożeń od rojów lub gniazd owadów błonkoskrzydłych, KG PSP, Warszawa 2009 r.;
32. Zasady postępowania w przypadku możliwości wystąpienia zagrożenia radiacyjnego. KG PSP, Warszawa 2009;
33. Instrukcja w sprawie organizacji łączności radiowej, KG PSP, Warszawa 2019;
34. Zasady organizacji ratownictwa wysokościowego w kserg, KG PSP, Warszawa 2020;
35. Zasady organizacji ratownictwa wodnego w kserg, KG PSP, Warszawa 2013;
36. Zasady organizacji ratownictwa technicznego w kserg, KG PSP, Warszawa 2013;
37. Zasady organizacji ratownictwa medycznego w kserg, KG PSP, Warszawa 2013;
38. Zasady organizacji ratownictwa chemicznego i ekologicznego w kserg, KG PSP, Warszawa 2013;
39. Zasady organizacji działań poszukiwawczo-ratowniczych w kserg, KG PSP, Warszawa 2013;
40. Zasady ewidencjonowania zdarzeń w systemie wspomaganie decyzji PSP, KG PSP, Warszawa 2014;
41. Zasady dekontaminacji skażeń CBRN prowadzonej przez kserg, KG PSP, Warszawa 2015;
42. Standardowe zasady postępowania podczas zdarzeń z udziałem butli z acetylenem; KG PSP, Warszawa 2015;
43. „Sprzęt i technika w ratownictwie wysokościowym PSP”, CNBOP, Józefów 2000;
44. Podlasiński R.. Drewniane konstrukcje podporowe. Miesięcznik Przegląd Pożarniczy nr 2/2014;
45. Podlasiński R. Warsztat ratownika. Większy kaliber – większe wyzwania – akcje ratownicze w samochodach ciężarowych. Część 1-3. Miesięcznik Przegląd Pożarniczy nr 2-4/2015;
46. <http://kartyratownicze.pl/>
47. Materiał szkoleniowy – wynik projektu LU/03/B/C/PP-156000 – EUSR;
48. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 961 t.j.);
49. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 88, poz. 400);
50. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania i współdziałania jednostek ochrony przeciwpożarowej biorących udział w działaniach ratowniczych (Dz. U. Nr 82, poz. 895);
51. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 września 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby strażaków Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. Nr 180, poz. 1115);
52. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 listopada 2014 r. w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia jednostek organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. poz. 1793);
53. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1992 r. w sprawie zakresu i trybu korzystania z praw przez kierującego działaniem ratowniczym (Dz. U. Nr 54, poz. 259);

54. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 lipca 2010 r. w sprawie kierowania ruchem drogowym (Dz. U. Nr 123, poz. 840);
55. Zasady organizacji ratownictwa technicznego w kserg, KG PSP, Warszawa 2013;
56. Zasady organizacji działań poszukiwawczo-ratowniczych w kserg, KG PSP, Warszawa 2013;
57. Zasady postępowania podczas interwencji prowadzonych w związku ze zgłoszeniem wystąpienia zagrożeń od rojów lub gniazd owadów błonkoskrzydłych, KG PSP. Warszawa 2009.
58. Zasady organizacji ratownictwa chemicznego i ekologicznego w kserg, KG PSP, Warszawa 2013;
59. PN ISO 8421-8:1998 Ochrona przeciwpożarowa. Terminologia. Zwalczanie pożaru, ratownictwo i obchodzenie się z materiałami niebezpiecznymi;
60. PN – EN 1089-3 – Butle do gazów. Znakowanie butli. Kod barwny;
61. Skrypt do szkolenia z działań poszukiwawczo-ratowniczych realizowanych przez kserg w zakresie podstawowym, Warszawa 2018 r.;
62. Skrypt do szkolenia z ratownictwa wysokościowego w zakresie podstawowym, wydanie II Warszawa 2018 r.;
63. Skrypt z ratownictwa chemicznego realizowane przez kserg w zakresie podstawowym, Warszawa 2019 r.;
64. Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. z 2018 r. poz. 143);
65. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 sierpnia 2012 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji chemicznych i ich mieszanin (Dz. U. poz.1018);
66. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 czerwca 2018 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. poz. 1286);
67. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 lipca 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. poz. 1319);
68. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 2013 r. w sprawie systemów wykrywania skażeń i powiadamiania o ich wystąpieniu oraz właściwości organów w tych sprawach (Dz. U. poz. 96);
69. Seńczuk W. (red.), Toksykologia. Podręcznik dla studentów, lekarzy i farmaceutów, Wyd. 4, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2002;
70. Sawicki T., Czynniki zagrażające bezpieczeństwu strażaków w warunkach pożaru, Bezpieczeństwo pracy, 7-8/2004;
71. Ochrona przed promieniowaniem jonizującym. Podręcznik dla funkcjonariuszy straży granicznej, Otwock-Świerk 2003;
72. Lewandowska D.: Toksykologia. Materiały pomocnicze dla słuchaczy Policealnego
73. Studium Technik Bezpieczeństwa i Higieny Pracy, <http://absta.pl/toksykologiamateriay-pomocnicze-dla-suchaczy-policealnogostu.html?page=4>;
74. Kołdej J., Ankowski A., „Aspekty BHP podczas szkoleń z zakresu ratownictwa chemiczno-ekologicznego", Zeszyty Naukowe SGSP Nr 62/2/2017 s 59-72;

75. Jopek T., Leszko P., Kot B. „Zasady organizacji dekontaminacji w warunkach skażenia środkami CBRN w przypadku zdarzeń masowych podczas Światowych Dni Młodzieży” 27 czerwca 2016 r.;
76. Porowska I., Porowski R., Ocena skutków uwolnień substancji toksycznych w przemyśle http://safecon.pl/wpcontent/uploads/2016/05/Ocena_skutkow_uwolnien_substancji_toksycznych_w_przemysle.pdf;
77. Krause G., ABC dekontaminacji, Przegląd Pożarniczy 11/2006;
78. Wpływ metali ciężkich na organizmy żywe, <http://laboratoria.net/artukul/12107.html>
79. Standardowe zasady postępowania podczas zdarzeń z udziałem materiałów promieniotwórczych – czynności ratownicze na poziomie podstawowym. KG PSP Warszawa, 2019;
80. Zasady organizacji i prowadzenia dekontaminacji ostatecznej przy wykorzystaniu zestawu namiotów dekontaminacyjnych. Program pilotażowy dotyczący zabezpieczenia imprezy „EURO 2012”, Praca zbiorowa, KG PSP 2012;
81. Szkolenie z zakresu ratownictwa technicznego dla strażaków ratowników OSP, CNBOP 2008 r.;
82. Cimolino U., Heck J., Linde Ch., Springer H., Ratownictwo techniczne podczas wypadków z udziałem samochodów ciężarowych, Edura, Warszawa 2008 r.;
83. Orzełowski S., Budowa podwozi i nadwozi samochodowych, wydanie 18, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2010 r.;
84. Prochowski L., Żuchowski, Pojazdy Samochodowe. Samochody ciężarowe i autobusy, wydanie 2 uaktualnione, Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Warszawa 2006;
85. Dwórska K., R. Czarnecki, T. Markowski, M. Żurawski, Wymagania w zakresie konserwacji narzędzi hydraulicznych, CNBOP, marzec 2015 r.;
86. Norma PN-EN 13204 „Hydrauliczne narzędzia ratownicze dwustronnego działania dla straży pożarnej. Wymagania eksploatacyjne i dotyczące bezpieczeństwa”;
87. Norma PN-EN 13731:2010 „Systemy poduszek podnoszących przeznaczonych do stosowania przez straż pożarną i służby ratownicze”;
88. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1260, z późn. zm.);
89. Kielecki J.; Prawie wszystko o autobusach, Samochody specjalne nr 4/1997. 95. Samochód z napędem hybrydowym spalinowo-elektrycznym. Zasady bezpieczeństwa. Toyota Motor Corporation 2003 r.;
90. Skrypt do szkolenia z ratownictwa technicznego realizowanego przez ksrg w zakresie podstawowym.

5. Wychowanie fizyczne

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Wychowanie fizyczne w PSP	1	–	1
2.	Sport pożarniczy	1	–	1
3.	Doskonalenie sprawności fizycznej	–	14	14
Razem		2	14	16

5.1. Wychowanie fizyczne w PSP – 1T

Materiał nauczania:

- a. Zadania wychowania fizycznego w PSP;
- b. Okresowa ocena sprawności fizycznej strażaka PSP.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. wymienić zadania wychowania fizycznego w PSP,
- b. wskazać formy realizacji zadania z zakresu wychowania fizycznego przez jednostki organizacyjne PSP,
- c. omówić próbę wydolnościową realizowaną w ramach okresowej sprawności fizycznej strażaka PSP,
- d. omówić konkurencje składające się na testy sprawności fizycznej dla mężczyzn i kobiet,
- e. wymienić terminy prowadzenia testów sprawności fizycznej.

5.2. Sport pożarniczy – 1T

Materiał nauczania:

- a. Przebieg zawodów w sporcie pożarniczym;
- b. Konkurencje zawodów w sporcie pożarniczym – zasady i sposoby sprawiania sprzętu oraz pokonywania przeszkód.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. omówić przebieg zawodów w sporcie pożarniczym,
- b. wymienić konkurencje w sporcie pożarniczym,
- c. omówić zasady i sposoby sprawiania sprzętu oraz pokonywania przeszkód.

5.3. Doskonalenie sprawności fizycznej – 14P

Materiał nauczania:

- a. Rozgrzewka ogólnorozwojowa;
- b. Gry i zabawy jako forma doskonalenia sprawności szybkościowej i wytrzymałościowej, w tym przede wszystkim kształtowanie wydolności, poprzez:
 - biegi na krótkich dystansach ze startu niskiego, bieg po kopercie;
 - rywalizacja grupowa w różnego rodzaju torach przeszkód;
 - gry i zabawy kształtujące szybkość i zwinność;
- c. Ćwiczenia kształtujące rozwój siły, w tym przede wszystkim:

- ćwiczenia wykorzystujące ciężar własny oraz ciężar współwciążącego;
- podciąganie się na drążku, jako forma przygotowania do testów sprawności fizycznej;
- ćwiczenia siłowe z użyciem sztang, hantli i innego specjalistycznego sprzętu.

Efekty kształcenia:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien umieć:

- a. przeprowadzić rozgrzewkę ogólnorozwojową przed każdymi ćwiczeniami wysiłkowymi,
- b. wykonać ćwiczenia rozciągające: nóg, ramion, mięśni grzbietu, mięśni brzucha,
- c. wykonać ćwiczenia lekkoatletyczne, w tym:
 - bieg krótkodystansowy ze startu niskiego,
 - bieg po kopercie,
 - beep test,
- d. wykonać ćwiczenia siłowe, w tym:
 - ćwiczenia wykorzystujące ciężar własny i współwciążącego,
 - podciąganie na drążku podchwytem i nachwytem dowolną techniką.

Uwagi do realizacji przedmiotu

1. Zajęcia dydaktyczne z przedmiotu mają na celu głównie utrzymanie sprawności fizycznej strażaka na poziomie gwarantującym skuteczność i niezawodność prowadzonych działań.
2. Zajęcia praktyczne z przedmiotu powinno się realizować:
 - a) w sali sportowej wyposażonej w niezbędny sprzęt i urządzenia sportowe,
 - b) w siłowni,
 - c) na boiskach, bieżniach,
 - d) na poligonach itp.
3. W zajęciach praktycznych mogą uczestniczyć jedynie słuchacze posiadający strój sportowy i obuwie sportowe.
4. W przypadku organizacji zajęć praktycznych w terenie i na boiskach strój sportowy słuchacza musi być dostosowany do panujących warunków atmosferycznych.
5. Zajęcia teoretyczne z przedmiotu prowadzi się dla całej grupy, a zajęcia praktyczne należy realizować w grupach maksymalnie do 20 osób.
6. Wszystkie zajęcia praktyczne muszą być poprzedzone rozgrzewką, trwającą od 5 do 15 minut, oraz muszą być zakończone ćwiczeniami rozciągającymi, dostosowanymi do intensywności wykonanych podczas zajęć dydaktycznych z tego zakresu obciążeń.
7. Poza zajęciami z przedmiotu zaleca się realizację zajęć dodatkowych/ fakultatywnych z zakresu wychowania fizycznego w celu utrzymania adekwatnej sprawności fizycznej.
8. W ramach tych zajęć warto umożliwić słuchaczom dostęp do aktywności ogólnorozwojowych, w tym m. in.:
 - a) udział w zajęciach z gier zespołowych (jako elementu kształtowania postaw współpracy i współodpowiedzialności),
 - b) udział w zajęciach z tenisa stołowego,
 - c) udział w treningu lekkoatletycznym (biegi krótkodystansowe i długodystansowe),

- d) wykonywanie ćwiczeń kształtujących siłę i sprawność fizyczną na urządzeniach typu: ergometr, atlas itp.

Literatura

1. Madejski E. Węglarz J. Wybrane zagadnienia współczesnej metodyki wychowania fizycznego, wyd. Impuls, 2007;
2. Gabryś T. Borek Z., (red), Lekkoatletyka. Podręcznik dla studentów, nauczycieli i trenerów. Cz. I. Biegi i chód sportowy, AWF Katowice, 2005;
3. Gabryś T. Borek Z., (red), Lekkoatletyka. Podręcznik dla studentów, nauczycieli i trenerów. Cz. II. Skoki, rzuty i wieloboje, AWF Katowice, 2007;
4. Lasocki A., Atlas ćwiczeń lekkoatletycznych. Sportpress. Warszawa, 2000;
5. Stawczyk Z. Gry i zabawy lekkoatletyczne, Poradnik dla nauczycieli wychowania fizycznego i sportu. AWF Poznań, 1998;
6. Napierała M. Zbiór zabaw i gier ruchowych, wyd. Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej, Bydgoszcz 2001;
7. Marciniak J. Zbiór ćwiczeń koordynacyjnych i gibkościowych, COS Warszawa, 1998;
8. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie zadań z zakresu wychowania fizycznego realizowanych w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej oraz form organizacyjnych wychowania fizycznego i sposobu ich finansowania (Dz. U. Nr 128, poz. 730);
9. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 marca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakresu, trybu i częstotliwości przeprowadzania okresowych profilaktycznych badań lekarskich oraz okresowej oceny sprawności fizycznej strażaka Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. poz. 673).